

Research and Development Journal Loei Rajabhat University (Online)

วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (Online)

VOL 19, NO 69, July - September 2024

ปีที่ 19 ฉบับที่ 69 กรกฎาคม - กันยายน 2567

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Research and Development Journal, Loei Rajabhat University

ปีที่ 19 ฉบับที่ 69 เดือนกรกฎาคม – กันยายน พุทธศักราช 2567

วัตถุประสงค์

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นวารสารระดับชาติที่ส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพในลักษณะของบทความวิชาการ (Academic article) บทความวิทยานิพนธ์ (Thesis article) และบทความวิจัย (Research article) ของนักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ในด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมสาขามานุษยวิทยา นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ภาษาศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้บทความที่ลงตีพิมพ์และเผยแพร่จะต้องผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการ (Peer review) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อย่างน้อยบทความละ 3 ท่าน โดยผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review)

ที่ปรึกษา

รศ.สมเจตน์ ดวงพิทักษ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผศ.ดร.สุพรรณิ พุกษา

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Reviews)

ผศ.ดร.กุลนันท์ ศรีพงษ์พันธุ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดสกลนคร

ผศ.ดร.เปรมฤดี จิตรเกื้อกุล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดสกลนคร

รศ.ดร.ขวัญฤดี พรชัยวิวัฒน์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.ธนพฤษช์ ชามะรัตน์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.นพมาศ สุวชาติ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.รัฐการ บัวศรี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.วุฒพงษ์ ลาภเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.ศาสตรา เหล่าอรรคะ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล

มหาวิทยาลัยรังสิต

รศ.ดร.อรกัญญา กันณะชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ดร.ประวีณี อเนก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผศ.ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผศ.ดร.สวิน วงศ์ประเมษฐ์
ผศ.ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์
รศ.ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ
ผศ.ดร.ณัฐวุฒิ ทวีทรัพย์อุปถัมภ์
ผศ.ดร.รัตนา สีดี
รศ.ดร.เอมอร แสนภูวา
ผศ.ดร.กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์
ผศ.ดร.พิศณู ชัยจิรวณิชกุล
ผศ.ดร.วิกานดา เกษตรเอี่ยม
ผศ.ดร.ดนุ วิโรจน์อุไรเรือง
ผศ.ดร.จารุพร มีทรัพย์ทอง
ผศ.ดร.อัญชลี โภกะนุช

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง
ผศ.ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง
ผศ.ดร.พิมพ์มาดา วิชาศิลป์
รศ.ดร.รุ่งระวี วีระเวสส์
ผศ.ดร.ไพโรจน์ นवलนุ้ม
ผศ.ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร
รศ.ดร.เอมอร แสนภูวา
ผศ.จักรกฤษ สถาปนศิริ
รศ.ดร.วีระกิตติ เสาร่ม
รศ.ดร.รักชนก แสงภักดีจิต
รศ.ดร.ขวัญฤดี พรชัยทิวัดต์
ผศ.ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ
รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดี
รศ.ดร.สุทธิชัย หล่อตระกูล
รศ.ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม
รศ.ดร.นัยนา อรรจนาทร
รศ.ดร.พรสวรรค์ ศิริกาญจนามารณ์
ผศ.ดร.ยิ่งศักดิ์ คชโคตร

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บรรณาธิการ

ดร.สัณชัย เกียรติทรงชัย

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

คณะทำงาน

ดร.รุ่งกานต์ อินทวงศ์

ดร.วิเศษฐิติรี ชูสกุล

ผศ.ดร.เนตรนภา พงเพ็ชร

ดร.ขวัญคุณิศร์ อินทรตระกูล

ผศ.ดร.ธัญชัช บุญหนัก

นายธีรภัทร์ อนุชาติ

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ฝ่ายวิจัยและพัฒนา

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ฝ่ายบริการวิชาการ

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ฝ่ายโครงการพระราชดำริ

รักษาการหัวหน้างานวิจัยและพัฒนา

รักษาการหัวหน้างานสารสนเทศการวิจัย

หัวหน้างานบริการวิชาการและทรัพยากรมนุษย์

เจ้าหน้าที่ประจำวารสาร

นางสุพัตรา จันทร์รอด

นางสาวปรัดถกร พลดาหาญ

นายปริญญา จิตรโคตร

นางสาวกมลศรี ราชวงษา

นางสาวจิตรานนท์ วรรณพงษ์

นายธนพงษ์ สุนทราวีรัตน์

นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

พนักงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา

นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

นักวิชาการคอมพิวเตอร์

เจ้าของ

สถาบันวิจัยและพัฒนา ชั้น 4 อาคาร 20 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000

โทร. 042-835223-8 ต่อ 41141-2, 042-808000 ต่อ 51143, 086-643-7010 โทรสาร 042-813061

E-mail: research_lru@hotmail.com

เว็บไซต์สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: <http://www.research.lru.ac.th/>

กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน,
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน, และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

ปีที่เผยแพร่ พ.ศ. 2567

ISSN 2774-1109 (Online)

การเผยแพร่ เผยแพร่เป็นวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านเว็บไซต์วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru>

- ข้อความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนแต่ละท่าน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และกองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยและไม่มีส่วนรับผิดชอบใดๆ
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ขอให้ผู้อ่านอ้างอิงในกรณีที่ท่านคัดลอกเนื้อหาบทความในวารสารฉบับนี้

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยและพัฒนา ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นวารสารที่นำเสนอผลงานบทความทางวิชาการ/บทความวิทยานิพนธ์/บทความวิจัย ของนักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ในด้านสหวิทยาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดังต่อไปนี้ มานุษยวิทยา นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ภาษาศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน เพื่อการเผยแพร่ผลงานแก่ผู้สนใจต่อไป

สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้สนใจที่มีผลงานและมีความประสงค์จะเผยแพร่ผลงาน สามารถส่งผลงานของท่านตามหัวข้อและแบบฟอร์มของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา จะส่งผลงานของท่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านและประเมินผลงานของท่าน เพื่อให้ผลงานของท่านเป็นที่ยอมรับและได้รับการเผยแพร่ต่อไป

ขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้อ่านที่ให้ความสนใจจนทำให้วารสารฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ปีที่ 19 ฉบับที่ 69 จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ หากมีข้อบกพร่องประการใด สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ยินดีน้อมรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

ฉากทัศน์ทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดย ธิรวุฒิ แสงมณีเดช, วรธนา ไชคบันดาลสุข, ดรุณี วัฒนนัศรปัญญา และ โรนัลด์ พอร์ตาเนียร์	1
ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบตาม แนวคิด Soft Power โดย ไทยโรจน์ พวงมณี, วีระนุช แยมยิ้ม, อสิริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ, กานดา ป๋มสิน, ขนิษฐา ทาระคุณ และ นพรัตน์ แก้ววงษ์ษา	13
การรับมือสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยมองย้อนผ่านนโยบายดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น โดย พรเทพ เจิมขุนทด	24
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดย พรรณฉวีวรรณ บุตรดีสุวรรณ และ วิไลพร ยาชามป้อม	33
การศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์และการรับรู้คุณลักษณะบรรจภัณฑ์ปุ๋ยมูลไส้เดือน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค โดย กุสุมา สีดาเพ็ง	45
คุณภาพอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู โดย Li Xinyi และ นภาพรรณ เนตรประดิษฐ์	57
คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของ พนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID-19 โดย ธวัชชัย รัชสมบัติ และ อรรถพล หมูมี	67
แนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ตลาดแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ โดย ธัญญ์ฐิตา สกิลไชยวิทย์, ปริวัตร ศิระเกียรติสกุล และ พชรพร อากรสกุล	79
การพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดย อนุสรณ์ พรหมมาศ และ นิชนันท์ กะวิวิงสกุล	91
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี โดย ธนวัฒน์ อุดมเจริญไมตรี และ ธนวิทย์ บุตรอุดม	101

ฉากทัศน์ทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

The Scenario of Future Food Business Options for Small and Medium Enterprises

ธิรวุฒิ แสงมณีเดช^{1*} วรณมา โชคบรรดาลสุข¹ ดรุณี วัฒนนนครบัญชา¹ โรนัลด์ พอร์ตานีเยร์¹
Thirawut Saengmaneedech^{1*} Wanna Chokbandansuk¹ Darunee Watnakornbancha¹ Ronald Portanier¹

Corresponding Author's Email: thirawut.article@gmail.com

(Received: May 3, 2024; Revised: August 21, 2024; Accepted: September 12, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาฉากทัศน์ทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่น่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา อาหารแห่งอนาคตหมายถึงอาหารรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้นวัตกรรมมาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ อาหารเสริมสุขภาพ อาหารทางการแพทย์ อาหารอินทรีย์ และอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตมีแนวโน้มจะเติบโตขึ้นในอนาคตจากพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันที่หันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อม และวิกฤตอาหารโลก ปัจจัยสภาพแวดล้อมระดับมหภาคที่จะส่งผลกระทบต่อเติบโตของอุตสาหกรรมนี้คือนโยบายส่งเสริมของภาครัฐ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ พฤติกรรมและวัฒนธรรมการบริโภคของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ รวมถึงองค์ความรู้การผลิตใหม่ๆ และการพัฒนาเทคโนโลยี ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจนี้ได้จากการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตอาหาร นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคตแต่ก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคอย่างวัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคต ทิศนคติเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก

คำสำคัญ: ฉากทัศน์ อาหารแห่งอนาคต ทางเลือกธุรกิจ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

This academic article has the objectives to study the scenario of future food business options for SMEs and carry out strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT) analysis of future food business options for SMEs. Content analysis is utilized with secondary data from various reliable and relevant sources to the topic of the study. Future foods are the foods which are created by using innovative knowledge to develop into environmentally friendly food products. Future foods still provide complete necessary nutrients for the human's body and their taste remains the same to normal food. They are divided into 4 categories including functional food, medical food, organic food and novel food. Future food businesses are likely to grow in the future due to the changing behavior of today's consumers who are becoming environmentally conscious and aware of global food crisis. The macro-environmental factors that will affect the growth of this industry are the government's promotional policies, economic circumstances of consumers in each country, consumption behaviors and culture in each country including new food production knowledge and technology development. Small and medium-sized enterprises (SMEs) are more likely to succeed in their business operations due to increased awareness of environmental issues, development of technology and knowledge in food production, and further governmental policies to support business growth, but they have to handle potential threats which are food consumption culture that contrasts with future food, negative consumer attitudes towards future food and global economic slowdown.

¹ อาจารย์ประจำสาขาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

¹ Lecturers, General Management Program, Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajabhat University

Keywords: scenario, future food, business options, small and medium enterprises

ความนำ

ในปัจจุบันนี้ แม้จะมีการคาดการณ์ว่าประเทศจำนวนมากจะมีอัตราการเกิดของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จำนวนประชากรโลกในภาพรวมก็ยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีข้างหน้า สหประชาชาติ (United Nations, 2024) คาดการณ์ว่าประชากรโลกทั้งหมดจะมีมากถึง 8.5 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2573 และจะยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องจนทำให้ประชากรโลกมีจำนวนมากถึง 9.7 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2593 เลยทีเดียว แสดงให้เห็นว่า ประชากรมนุษย์จะยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในอนาคต ปัญหาที่สืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลกคือปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรต่างๆ ซึ่งโดยมากมักจะมีอยู่อย่างจำกัดหรือมีปริมาณที่ไม่เพียงพอจะรองรับความต้องการของมนุษย์ทุกคน เมื่อมนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรอาหารได้อย่างทั่วถึงย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ในแง่ลบเนื่องจากการเข้าถึงอาหารเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มนุษย์เราทุกคนนั้นต้องการสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายเพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อที่สมบูรณ์และพัฒนาการเติบโตของสมอง คาดการณ์ว่าปัญหาดังกล่าวนี้จะกลายเป็นปัญหาระดับชาติในหลายๆ ประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรในการผลิตอาหารหรือไม่ใช่ประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจมั่นคงมากพอที่จะนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารจากประเทศผู้ผลิตอื่นๆ โดยมากแล้วเหล่านี้มักจะเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงเป็นที่น่ากังวลอย่างยิ่งว่าประชากรในประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากมีแนวโน้มจะเผชิญวิกฤตการณ์ขาดแคลนอาหารหรือที่เรียกกันว่า "วิกฤตอาหารโลก (Global Food Crisis)" พวกเขาอาจจะไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเหมาะสมในแต่ละวันและไม่ได้รับสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างเหมาะสม ถือว่าเป็นปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารอย่างเฉียบพลันที่กำลังจะเกิดขึ้นในไม่ช้า

การผลิตอาหารให้เพียงพอสำหรับมนุษย์ทุกคนเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจจากรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศทั้งหลายโดยถูกมองว่าจะกลายเป็นความท้าทายครั้งใหญ่สำหรับการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ในอีกไม่กี่ทศวรรษข้างหน้าเนื่องจากการผลิตอาหารนั้นใช้ทรัพยากรมหาศาล และกำลังการผลิตที่สามารถทำได้จริงอาจจะไม่เพียงพออีกต่อไปเมื่ออาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากร อีกทั้งการที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นย่อมหมายความว่าที่ ต้องมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัยของมนุษย์มากขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา หรือ พื้นที่ปศุสัตว์สำหรับการเลี้ยงสัตว์เพื่อให้เป็นอาหารของมนุษย์ให้กลายเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรแทนส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมอาจมีไม่เพียงพอสำหรับการผลิตทรัพยากรอาหารในอนาคต ข้อมูลจากธนาคารโลก (The World Bank, 2021) เผยให้เห็นว่าพื้นที่เกษตรกรรมทั่วโลกลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วง 30 กว่าปีที่ผ่านมา พื้นที่เกษตรกรรมเคยมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 38.9 ในปี พ.ศ. 2533 อย่างไรก็ตาม พื้นที่เกษตรกรรมกลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 36.7 ในปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมานี้ ในแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เคยได้รับการผลักดันในช่วงที่ผ่านมาคือการขยายพื้นที่เกษตรกรรมไปยังพื้นที่ธรรมชาติ กล่าวคือ การถางป่าเพื่อนำมาพื้นที่มาใช้เพื่อการเกษตรกรรมอย่างเฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวถูกต่อต้านอย่างรุนแรงเนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทำให้สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัยและขาดแคลนแหล่งอาหารทางธรรมชาติจนทำให้จำนวนประชากรสัตว์ป่าในพื้นที่ลดลง สัตว์บางชนิดอาจเกิดการสูญพันธุ์ รวมถึงเร่งการเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกอันนำไปสู่ภาวะโลกร้อน และวิกฤตสภาพภูมิอากาศซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นทั่วโลก การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นหนึ่งในหัวใจหลักและเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ นอกจากนี้ การใช้พื้นที่เกษตรกรรมอาจจะไม่ใช่แนวทางที่ตอบสนองความยั่งยืนได้อย่างแท้จริงจากข้อเท็จจริงที่ว่าพื้นที่เกษตรกรรมเกินกว่าครึ่งมีไว้สำหรับการทำปศุสัตว์เชิงอุตสาหกรรม อาทิ การเลี้ยงสัตว์ ปลุกอาหารสัตว์ และผลิตเนื้อสัตว์อุตสาหกรรม ข้อมูลในปี พ.ศ. 2563 เผยว่าในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ทั่วโลกมีวัวมากถึง 1.5 พันล้านตัวที่ถูกเลี้ยงไว้เพื่อการผลิตเนื้อสัตว์อุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการปล่อยก๊าซมีเทนปริมาณกว่า 2 แสนล้านปอนด์สู่ชั้นบรรยากาศโลกในแต่ละปี (รุ่งฤทธิ์ เพ็ชรรัตน์, 2564) ดังนั้น บรรดารัฐบาลและองค์กรทั้งหลายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาในรูปแบบอื่นที่ไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหามหาวิกฤตการณ์ขาดแคลนอาหารของประชากรในอนาคตแต่ยังคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อดำเนินตามเป้าหมายแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนเช่นกัน

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตสามารถเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้้อมและวิกฤตการณ์อาหารโลกได้อย่างยั่งยืนในระดับสากลเนื่องจากการพัฒนาธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะช่วยให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมอาหารใหม่ๆ ที่มนุษย์สามารถรับประทานเป็นอาหารหลักโดยไม่ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติมากเกินไป สามารถทดแทนการบริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ปกติได้โดยที่ผู้บริโภคก็ยังคงได้รับคุณค่าทางสารอาหารอย่างครบถ้วน และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดนวัตกรรมที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน การศึกษาทางเลือกอาหารแห่งอนาคตแก่ผู้ประกอบการจะช่วยส่งเสริมแนวทางการพัฒนาธุรกิจแก่ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารแห่งอนาคตซึ่งเป็นธุรกิจที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าความยั่งยืน ซึ่งในขณะนี้บรรดาหน่วยงานภาครัฐ องค์กรระหว่างประเทศ และกลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร รวมถึงองค์กรนอกภาครัฐ (NGOs) จำนวนมากต่างก็ให้ความสนใจที่จะผลักดันนวัตกรรมอาหารเพื่อเป็นทางเลือกการบริโภคของประชากรในอนาคต ดังนั้น ผู้ประกอบการที่สนใจจะดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจึงจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตได้สำเร็จซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการผลิตอาหารในปัจจุบันและการแก้ไขวิกฤตอาหารโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอเพื่อคงไว้ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาจากทัศนทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อม

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอจากทัศนทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่น่าเชื่อถือโดยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เพื่อทำการเปรียบเทียบข้อค้นพบจากแหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยบทความวิชาการ วารสาร หนังสือ เอกสารหน่วยงานภาครัฐ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาของงานวิจัยให้ได้มากที่สุดด้วยการสืบค้นผ่านระบบออนไลน์ และนำมาข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเพื่อทบทวนข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

คำจำกัดความ

จากทัศน หมายถึง ทัศนทางภาพรวมของอุตสาหกรรมและธุรกิจอาหารแห่งอนาคต โดยพิจารณาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจ รวมถึงโอกาส และอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หมายถึง ผู้ที่คิดริเริ่มจัดตั้งธุรกิจอาหารแห่งอนาคตขนาดกลางและขนาดย่อมขึ้นมาเป็นของตนเอง มีการวางแผนการดำเนินงาน และดำเนินธุรกิจทุกด้านด้วยตนเอง โดยมองเห็นโอกาสทางธุรกิจและความเป็นไปได้ในการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน

ทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคต หมายถึง ทางเลือกสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการลงทุนในธุรกิจอาหารที่ใช้องค์ความรู้ นวัตกรรม เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน

นิยามของทัศนทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคต

นักวิชาการจำนวนมากให้ความสนใจศึกษาในประเด็นอาหารแห่งอนาคต (Future food) และได้ให้นิยามความหมายของอาหารแห่งอนาคตอย่างแตกต่างกันไป อาหารแห่งอนาคต หมายถึง ผลิตภัณฑ์อาหารที่ถูกผลิตเพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเป็นนวัตกรรมอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งประกอบไปด้วยสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วนโดยเกิดจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มีศักยภาพในการขยายระดับการผลิตหรือลดต้นทุนการผลิตโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ (Knorr and

Augustin, 2024) อาหารแห่งอนาคตได้รับการพิจารณาว่าเป็นตัวผลิตภัณฑ์นวัตกรรมอาหารซึ่งเกิดจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบอาหารที่ส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีของผู้บริโภค มีรสชาติดีเยี่ยม และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและชุมชน (รุ่งฤทธิ เพ็ชรรัตน์, 2564) อีกทั้งยังเป็นรูปแบบของอาหารที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาจากการใช้องค์ความรู้นวัตกรรมด้านอาหารและโภชนาการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาภาวะโลกร้อน หรือปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งล้วนแต่เกี่ยวเนื่องกับระบบอาหารโดยจะต้องเป็นอาหารที่ให้พลังงานและสารอาหารครบถ้วน สามารถตรวจสอบย้อนกลับแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการประยุกต์นวัตกรรมทันสมัย (วรวิญญู อินทรกำแหง, 2565) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (FDA) ยังได้ให้นิยามความหมายของอาหารแห่งอนาคตได้อย่างน่าสนใจว่าเป็นอาหารสุขภาพ (Healthy Food) ที่ให้ความสำคัญกับโภชนาการและสารอาหารที่ได้รับจากการรับประทานอาหารนั้นเป็นหลักเนื่องจากพิจารณาว่าการที่อาหารมีโภชนาการที่ดีนั้นจะส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีเป็นผลตามมา (คณะกรรมการการอาหารและยา และการอุตสาหกรรม, 2566) และนอกจากนี้ อาหารแห่งอนาคตได้ถูกให้นิยามโดยสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ไว้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารรูปแบบใหม่ซึ่งผู้บริโภคสามารถรับประทานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นอาหารที่เต็มไปด้วยคุณประโยชน์ และปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภค อีกทั้งยังรวมไปถึงอาหารที่มีแนวคิดตอบสนองต่อแนวคิดความยั่งยืน และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์ในโลกยุคใหม่ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2566) จากนิยามความหมายของอาหารแห่งอนาคตเหล่านี้ อาหารแห่งอนาคตเป็นนวัตกรรมอาหารที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยสนับสนุนการองค์ความรู้เชิงนวัตกรรมเพื่อให้อาหารที่ผลิตออกมามีคุณค่าทางสารอาหารเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ อาหารแห่งอนาคตจึงเป็นอาหารรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้นวัตกรรมมาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน

ในแง่ของแรงขับเคลื่อนสู่การดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคต นักวิชาการบางรายได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับปัญหาที่นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงระบบอาหารให้สอดคล้องกับสภาพการณ์โลกปัจจุบันโดยควรคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาระยะยาวต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเพื่อให้อาหารมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ทั้งหมด การเติบโตทางเศรษฐกิจได้เร่งให้โลกเกิดปัญหามากขึ้นเพราะว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคการผลิตอาหารมักจะก่อให้เกิดผลดีในแง่ของการเติบโตของเศรษฐกิจ อาทิ จำนวนการจ้างแรงงาน หรือ มูลค่าการลงทุน แต่ก็นำมาซึ่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เช่นกันเนื่องจากได้เร่งการผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อผลกำไรและรายได้ทำให้เกิดฟาร์มที่ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติในกระบวนการผลิตและแปรรูปอาหารมากขึ้นตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารที่มีส่วนผสมของไขมันและน้ำตาลเป็นหลัก (Godfray et al., 2010) แนวคิดอาหารแห่งอนาคตควรได้รับการสนับสนุนให้เป็นทางเลือกใหม่สำหรับการบริโภคของมนุษย์ที่จะเข้ามาทดแทนการบริโภคเนื้อและนมซึ่งใช้ทรัพยากรปริมาณมหาศาลในการผลิต การบริโภคอาหารแห่งอนาคตจะช่วยลดปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของสัตว์สายพันธุ์ต่างๆ จำนวนมากซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่โลกกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน และหากผู้บริโภคหันมาบริโภคอาหารแห่งอนาคตมากขึ้นก็จะช่วยลดการตัดไม้และการถางป่าเพื่อนำไปทำพื้นที่เกษตรกรรมในอนาคต แรงผลักดันเหล่านี้จะนำไปสู่ความสำคัญของการพัฒนาธุรกิจอาหารแห่งอนาคตซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจึงถือว่าเป็นธุรกิจเชิงนวัตกรรมที่ควรได้รับการผลักดันอย่างยิ่งเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญคือธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะต้องได้รับการสนับสนุนที่มากพอ การจะพัฒนาธุรกิจอาหารแห่งอนาคตให้ประสบความสำเร็จได้นั้นไม่ใช่ภาระหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคประชาชน หรือภาคธุรกิจ ธุรกิจที่มุ่งมั่นจะพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตจะต้องมีความจริงจังแก่ผู้บริโภค ไม่เอาर्डเอาเปรียบผู้บริโภค มีการกำหนดช่วงราคาของผลิตภัณฑ์ที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคหันมาสนใจบริโภคอาหารแห่งอนาคตแทนที่การบริโภคอาหารปกติ ในขณะที่เดียวกัน ผู้บริโภคก็ควรตระหนักถึงผลกระทบจากทางเลือกในการตัดสินใจบริโภคและพฤติกรรมบริโภคของตนเอง หากผู้บริโภคขาดความใส่ใจหรือเพิกเฉยที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตก็ไม่สามารถเติบโตได้ ภาครัฐเองก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลไกการแข่งขันและผลักดันให้ธุรกิจอาหาร

แห่งอนาคตเติบโตผ่านนโยบายช่วยเหลือผู้ประกอบการ ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลของประเทศที่มีรายได้น้อยและปานกลางจำเป็นต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งด่วนด้วยการพัฒนาระบบอาหารในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพในการผลิตยิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืนและการมีสุขภาพที่ดีของประชาชนของตนเอง โดยจัดเตรียมทรัพยากรในการส่งเสริมการวิจัย ศึกษา พัฒนารูปแบบอาหารแห่งอนาคตสำหรับทุกคน อาหารแห่งอนาคตจึงจะเป็นอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติในการผลิตที่มากเกินไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs)

แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการบริโภคและประเภทของอาหารแห่งอนาคต

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตนเองมากนัก และมีผู้บริโภคเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ตระหนักว่ากระบวนการผลิตและระบบอาหารแบบปัจจุบันสามารถสร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้โดยพิจารณาจากมูลค่าและการเติบโตของอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด อาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้บริโภคทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนามากก็ตาม โดยผู้บริโภคมักจะเลือกทานอาหารประเภทนี้เนื่องจากมีราคาที่ย่อมเยา ใช้เวลารวดเร็วในการรับประทาน และสามารถหาซื้อได้ง่ายตามสถานที่ต่างๆ โดยมากมักจะเป็นอาหารประเภททอด อาทิ มันฝรั่งทอด ไก่ทอด ซึ่งใช้ความร้อนสูงในการประกอบอาหารรวมถึงวัตถุดิบในการผลิตส่วนใหญ่ล้วนแต่ใช้ทรัพยากรในการผลิตสูง เช่น เนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากนม แป้ง และน้ำตาล เป็นต้น (Malla et al., 2023) อุตสาหกรรมอาหารฟาสต์ฟู้ดทั่วโลกมีมูลค่ามากถึง 5.7 แสนล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 20 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2563 (Lindner, 2020) ข้อมูลจาก Stellar Market Research (2023) ยังคาดการณ์ว่าตลาดฟาสต์ฟู้ดจะมีอัตราการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 6.08 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2566 - 2573 จนทำให้ตลาดฟาสต์ฟู้ดมีมูลค่ามากถึง 1.7 พันล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 63 ล้านล้านบาทไทยในปี พ.ศ. 2573 เลยทีเดียว (Stellar Market Research, 2023) ผู้ผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารฟาสต์ฟู้ดรายใหญ่ทั้งแมคโดนัลด์ และ เคเอฟซีต่างก็สร้างกำไรและรายได้มหาศาลและสูงขึ้นทุกปีจากการเติบโตอย่างต่อเนื่องของตลาดฟาสต์ฟู้ดในช่วงที่ผ่านมาเช่นกัน สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ผ่านมามีผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังคงนิยมรับประทานประเภทอาหารที่ใช้ทรัพยากรในการผลิตสูงและส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี ก็มีสัญญาณบ่งชี้บางอย่างแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของผู้บริโภคที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตเช่นกัน ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้รับการประเมินไว้ว่าจะเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมในธุรกิจอาหารที่มีความสนใจโดยมูลค่าของตลาดอาหารแห่งอนาคตได้รับการคาดการณ์ไว้ว่าจะเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า มีการประเมินไว้ว่ามูลค่าของตลาดเนื้อสัตว์เพาะเลี้ยงจะมีอัตราการเติบโตมากถึงร้อยละ 128.5 และมีมูลค่ากว่า 2.8 พันล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 1 แสนล้านบาทในปี พ.ศ. 2573 มูลค่ามหาศาลที่ถูกคาดการณ์นี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าผู้บริโภคทั่วโลกจะหันมาใส่ใจต่อผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยหนึ่งในแรงขับเคลื่อนสำคัญต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตคือการที่ผู้บริโภคตระหนักถึงการมีสุขภาพที่ดีและความจำเป็นในการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้นโดยกระแสดูแลสุขภาพเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมอย่างสูงโดยเฉพาะนับตั้งแต่มีการระบาดของไวรัสโควิด-19 นอกจากนี้ คาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมและตลาดอาหารแห่งอนาคตจะเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จากพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไปจนทำให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเป็นธุรกิจดาวรุ่งที่สามารถทำกำไรและรายได้อย่างมหาศาลขณะที่บรรดาผู้ผลิตอาหารทั้งหลายก็เริ่มปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เพิ่มคุณค่าทางอาหาร หรือใส่วัตถุดิบที่ผ่านกระบวนการแปรรูปน้อยลง (Sowcharoensuk, 2022) ดังนั้น แม้ว่าธุรกิจอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดจะยังคงมีแนวโน้มจะเติบโตสูงในอนาคต แต่หากพิจารณามูลค่าการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคต ผู้บริโภคจำนวนหนึ่งเริ่มจะให้ความสนใจที่จะรับประทานอาหารแห่งอนาคตรูปแบบต่างๆ มากขึ้น นั่นหมายถึงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของพวกเขาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั่นเอง

พฤติกรรมกรรมการบริโภคของผู้บริโภคที่เริ่มจะหันไปสู่อาหารแห่งอนาคตยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการจำนวนมากที่ชี้ให้เห็นว่าความเสี่ยงต่อการเกิดวิกฤตอาหารโลกไม่เพียงแต่สร้างความวิตกกังวลให้กับภาครัฐเท่านั้น แต่ยังทำให้ภาคประชาชนเกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคเพื่อมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหา ผู้บริโภค

จำนวนมากตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคของตนเองรวมถึงพิจารณาทางเลือกอาหารใหม่ๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่สร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (Elhoushy, 2020) และนอกจากนี้ ผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Ildiko, 2020) ผู้บริโภครุ่นใหม่จำนวนมากยังแสดงเจตจำนงที่มีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคของตนเองโดยมุ่งหวังที่จะเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ความกังวลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคมีความสนใจจะซื้อผลิตภัณฑ์เนื้อเทียมทำจากพืชมากขึ้น Chen, Qi and Lin (2022) ดังนั้น ผู้บริโภคจำนวนมากในปัจจุบันได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภคของตนเอง และยิ่งไปกว่านั้น พวกเขายินดีที่จะพิจารณาทางเลือกผลิตภัณฑ์อาหารใหม่ๆ ที่ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ขณะที่ผู้บริโภคจำนวนหนึ่งก็ได้แสดงความสนใจและต้องการที่จะซื้อผลิตภัณฑ์อาหารอินทรีย์มากขึ้นแม้ว่าจะมีราคาแพงกว่าอาหารทั่วไปก็ตามเนื่องจากมีความกังวลต่อสุขภาพของตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ยังมีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคและคุณค่าสารอาหารมากขึ้นกว่าเดิม (Nordin and Ruslan, 2022) โดยทั้งผลิตภัณฑ์เนื้อเทียมทำจากพืช และอาหารอินทรีย์ก็ล้วนแต่จัดอยู่ในกลุ่มอาหารแห่งอนาคตทั้งสิ้น จึงสรุปได้ว่าในแง่ของพฤติกรรมการบริโภคนั้น แม้จะยังคงมีกลุ่มผู้บริโภคขนาดใหญ่ที่นิยมรับประทานอาหารที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อพิจารณาผลการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารฟาสต์ฟู้ดแต่ผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยก็ยินดีที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของตนเองโดยมีอาหารแห่งอนาคตเป็นทางเลือกการบริโภคในการพิจารณาของพวกเขา ทำให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้รับการคาดการณ์ว่าจะมีอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดดจากพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค

สำหรับประเภทของอาหารแห่งอนาคตนั้น แม้จะไม่มีกำหนดประเภทที่ชัดเจน แต่โดยทั่วไปถูกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. อาหารเสริมสุขภาพหรืออาหารฟังก์ชัน (Functional food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้คุณค่าที่จำเป็นกับร่างกาย ไม่อยู่ในรูปแบบแคปซูลหรือเม็ดยา มีลักษณะหน้าตาเหมือนกับอาหารทั่วไป เหมาะสำหรับผู้บริโภคที่กำลังมองหาอาหารเพื่อปรับปรุงระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย บำรุงร่างกาย ชะลอการเสื่อมโทรมของอวัยวะต่างๆ อาหารที่มีวิตามินและเกลือแร่ อาหารโซเดียมต่ำ ปราศจากน้ำตาล หลีกเลียงส่วนผสมที่ไม่ดีต่อสุขภาพกาย หรือต้องการการเสริมสร้างสมรรถภาพและความพร้อมของร่างกาย อาหารแห่งอนาคตที่ถูกจัดอยู่ในประเภทอาหารเสริมสุขภาพ ได้แก่ อาหารที่อยู่ในรูปแบบเนื้อสัตว์เทียมจากพืช อาทิ นมปราศจากน้ำตาลแลคโตส แป้งไร้กลูเตน และ น้ำวิตามิน เป็นต้น

2. อาหารทางการแพทย์ (Medical food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองด้านการรักษาโดยประยุกต์นวัตกรรมอาหารแห่งอนาคตสำหรับการทดแทนยาหรืออาหารเสริม อาหารแห่งอนาคตประเภทนี้เหมาะสำหรับ หรือผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการ อาทิ ผู้สูงอายุ ผู้ที่ต้องการรักษา ฟันผุ และดูแลสุขภาพของตนเอง โดยมากมักจะเป็นผู้ที่มีอาการป่วยหรือมีโรคประจำตัว ต้องได้รับการรักษาหรือฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง โรคที่ส่งผลต่อแนวทางการบริโภคโดยเฉพาะเจาะจง ทำให้ไม่สามารถบริโภคอาหารได้เหมือนคนปกติ อาทิ โรคเกี่ยวกับระบบเผาผลาญ โรคไตใส่แปรปรวน เป็นต้น หรืออาจเป็นผู้ที่มีเงื่อนไขทางสุขภาพอื่นๆ ที่ส่งผลให้ไม่สามารถรับประทานอาหารได้ปกติ ตัวอย่างของอาหารทางการแพทย์ ได้แก่ อาหารเหลวสำหรับผู้สูงอายุ อาหารทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานหรือโรคไตเรื้อรัง เป็นต้น

3. อาหารอินทรีย์ (Organic food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารตลอดจนวัตถุดิบและส่วนผสมต่างๆ ผู้คนจำนวนมากขึ้นตระหนักถึงความสะอาดและความปลอดภัยจากการบริโภคในชีวิตประจำวันของตนเอง ผู้บริโภคเหล่านี้มองว่าอาหารอินทรีย์เป็นอาหารที่ดีกว่าอาหารทั่วไปในแง่ของความปลอดภัยของอาหารเนื่องจากอาหารอินทรีย์หรืออาหารออร์แกนิกนั้นมักจะทำจากวัตถุดิบที่ได้รับการผลิตอย่างพิถีพิถัน อาทิ ขั้นตอนการเพาะปลูกผักหรือผลไม้ปราศจากการใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลง ทำให้ไม่เกิดสารตกค้างในผักหรือผลไม้ ปลอดภัยต่อการบริโภคมากขึ้น จึงเหมาะสำหรับผู้ใส่ใจเรื่องความปลอดภัยและความปลอดภัยของอาหารเป็นอย่างยิ่ง ตัวอย่างของอาหารอินทรีย์ ได้แก่ ผักอินทรีย์ ไข่อินทรีย์ และ เนื้ออินทรีย์ เป็นต้น

4. อาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม (Novel food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเปลี่ยนวิถีแห่งความเป็นอยู่การบริโภคแบบใหม่ผ่านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์รวมถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์ให้เปลี่ยนไปจากเดิมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโลกและทรัพยากรอาหารที่เปลี่ยนแปลงจนมีแนวโน้มจะนำไปสู่ปัญหาในอนาคต อาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรมจะช่วยอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการบริโภคหรือคุณภาพของอาหารที่มากกว่าเดิม สามารถเข้าถึงปริมาณสารอาหารหรือพลังงานที่มากขึ้น และเป็นทางเลือกใหม่ๆ แก่ผู้บริโภค เหมาะกับผู้บริโภคที่มีความชื่นชอบในนวัตกรรม ในปัจจุบันมีผู้ผลิตมากมายให้ความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรมเพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภคในตลาดและแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตัวอย่างของอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม ได้แก่ ผงผัก เนื้อเทียมทำจากพืช เนื้อสัตว์เพาะเลี้ยง และขนมปังโปรตีนแมลงสาบ เป็นต้น

ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเป็นธุรกิจที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งและเป็นสิ่งที่เชื่อกันว่าจะเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาลอย่างมากในอนาคตอันใกล้นี้ คาดกันว่ามูลค่าของธุรกิจนี้จะอยู่ที่ประมาณ 2.8 พันล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 1 แสนล้านบาทในปี พ.ศ. 2573 (Sowcharoensuk, 2022) การเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตจะยั่งยืนหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมระดับมหภาคมากมาย หนึ่งในปัจจัยระดับมหภาคที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตคือปัจจัยด้านการเมือง การบริหารจัดการและนโยบายภาครัฐเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้ นโยบายภาครัฐมีความสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดทิศทางการส่งเสริมธุรกิจ วิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศจะสะท้อนให้เห็นผ่านนโยบายรัฐและการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ ที่จะต้องสอดคล้องกัน โดยปกติแล้ว ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจและผลักดันภาคธุรกิจให้เติบโตด้วยการกำหนดนโยบายและจัดเตรียมทรัพยากรที่เอื้อผลประโยชน์แก่ธุรกิจ อาทิ เงินทุน บุคลากร และองค์ความรู้ หรือการวางนโยบายแห่งชาติที่ครอบคลุมแผนงานระยะสั้น กลาง และยาวโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน การสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย การพัฒนา และการลงทุนในธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจากหน่วยงานภาครัฐสามารถช่วยให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเติบโตได้อย่างยั่งยืน รัฐบาลในประเทศพัฒนาแล้วจำนวนมากกำลังให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวทางและโครงการสนับสนุนที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและการวิจัยเพื่อพัฒนาอาหารแห่งอนาคตมากขึ้น (Desai, 2024)

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งกำลังมุ่งเน้นพัฒนาขีดความสามารถของบรรดาผู้ประกอบการธุรกิจอาหารแห่งอนาคตอย่างจริงจัง ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐฯ (USAID., 2023) ได้ออกประกาศขยายเวลาสำหรับความร่วมมือด้านการวิจัยสองแห่งภายใต้กรอบนโยบาย Feed the Future ซึ่งเป็นโครงการริเริ่มของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตอาหารโลกของประชาชนและความมั่นคงด้านอาหารทั่วโลกของรัฐบาลสหรัฐฯ เพิ่มไปอีก 5 ปี โดยมุ่งเน้นการลงทุนในการวิจัย ทดลอง และการพัฒนาการผลิตอาหารแห่งอนาคต โดยตั้งเป้าหมายว่าการดำเนินโครงการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ของเกษตรกรรายย่อยและชาวประมง เพื่อให้พวกเขาสามารถผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในราคาที่เอื้อถึงได้มากขึ้น และช่วยปรับปรุงอาหารในชุมชนของตนเองและที่อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย ทำให้ประชากรทั่วโลกสามารถเข้าถึงอาหารที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการอย่างเพียงพอ ไม่ประสบภาวะขาดแคลนอาหารอย่างวิกฤต สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับมาตรการสนับสนุนธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะช่วยให้ภาคธุรกิจได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร การวิจัยและพัฒนา ดังนั้น การส่งเสริมจากภาครัฐจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งหากต้องการให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเติบโต (Galanakis, 2024)

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคต เนื่องจากระดับเศรษฐกิจและสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกัน ดังนั้น พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้บริโภคในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันเช่นกัน ข้อมูลจากกระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA., 2023) เผยว่าผู้บริโภคในประเทศกำลังพัฒนาเสียค่าใช้จ่ายไปกับอาหารในสัดส่วนที่มากกว่าผู้บริโภคในประเทศพัฒนาแล้ว ในปัจจุบันนี้ อาหารแห่งอนาคตส่วนมากมีราคาสูงกว่าอาหารทั่วไปตามท้องถนน ยกตัวอย่างเช่น ราคาของขนมปังที่ผลิตจากแป้งอินทรีย์มีราคาที่สูงกว่าขนมปังที่ผลิตจากแป้งขัดสีทั่วไป พฤติกรรมการใช้จ่ายและ

การบริโภคของผู้บริโภคนั้นขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจของพวกเขา ในประเทศที่มีสถานะเป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือเศรษฐกิจกำลังพัฒนา (Developing economies) ศักยภาพในการใช้จ่ายของผู้บริโภคอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ชะลอการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจนทำให้ธุรกิจไม่เติบโตเท่าที่ควร ผู้บริโภคส่วนใหญ่ในประเทศเหล่านี้มักจะมีรายได้น้อยถึงปานกลาง มีเพียงผู้บริโภคส่วนน้อยเท่านั้นที่มีกำลังการใช้จ่ายสูง สามารถซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีราคาแพงได้บ่อยครั้ง (The World Bank, 2023) แต่หากเป็นในประเทศที่มีมูลค่าเศรษฐกิจขนาดใหญ่ มีสถานะเป็นเศรษฐกิจพัฒนาแล้ว (Developed economies) ผู้บริโภคจำนวนมากมีรายได้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงถึงสูงมาก ทำให้สามารถใช้จ่ายใช้สอยผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีราคาสูงในท้องตลาดโดยไม่ต้องพะวงปัญหาการเงินของตนเอง หากราคาของอาหารแห่งอนาคตยังไม่สามารถปรับลงให้ต่ำกว่านี้ ก็เป็นไปได้สูงว่า ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตอาจจะไม่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศที่มีเศรษฐกิจพัฒนาแล้ว แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้บริโภคในประเทศที่มีเศรษฐกิจกำลังพัฒนาอาจมองว่าการใช้จ่ายเพื่อบริโภคอาหารแห่งอนาคตจะเป็นการซ้ำเติมภาระด้านการเงินของตนเองโดยไม่จำเป็น จึงยังคงตัดสินใจบริโภคอาหารปกติทั่วไปเนื่องจากมีราคาที่ต่ำกว่า ส่งผลให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตที่ดำเนินในประเทศเหล่านี้ไม่สามารถสร้างมูลค่าการเติบโตหรือ สร้างรายได้หรือกำไรได้มากพอที่จะต่อยอดการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อแข่งขันในระดับภูมิภาคได้

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมก็เป็นอีกปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเช่นเดียวกัน ทศนคติและมุมมองของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคตอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม อาทิ วัฒนธรรมตะวันตกนั้นมักจะเปิดรับสิ่งใหม่ๆ เสมอและพร้อมที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงรวมถึงวัฒนธรรมการกินของชาวตะวันตกที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดใหม่ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลก กระแสสังคมโลกที่สำคัญอย่างเช่น ปัญหาภาวะโลกร้อนเป็นสิ่งกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคจำนวนมากในขณะนี้และส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจและพิจารณาอาหารแห่งอนาคตเป็นทางเลือกการบริโภค ผู้บริโภคหลายรายพร้อมที่จะเปิดใจรับประทานอาหารรูปแบบใหม่ๆ ที่เป็นนวัตกรรมอาหารเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารในอนาคต เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมอาหารใหม่ๆ เช่น อาหารที่ผลิตจากพืช อาหารที่ผลิตจากแมลง และอาหาร 3 มิติ เป็นต้น (Hassoun et al., 2022) ในขณะที่ผู้บริโภคในสหราชอาณาจักรมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิธีการบริโภคของตนเองโดยตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากห่วงโซ่การผลิตอาหารในปัจจุบัน (O'Keefe et al., 2016)

ในขณะเดียวกัน ก็มีความเป็นไปได้ว่าอาหารแห่งอนาคตบางประเภทอาจจะไม่ได้รับความนิยมมากนักหากขัดแย้งกับวัฒนธรรมการกินของผู้บริโภคหมู่มากอย่างเด่นชัด แม้ว่าการบริโภคแมลงอาจจะเป็นเรื่องปกติในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่พบเจอแมลงทอดจำหน่ายตามท้องตลาดในประเทศไทย เวียดนาม กัมพูชา และอินโดนีเซียตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างไรก็ตามในวัฒนธรรมอื่น การบริโภคแมลงอาจจะเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และไม่ได้รับความนิยมมากนัก การบริโภคแมลงของกลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่บริเวณเมดิเตอร์เรเนียนยังไม่ได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันโดย มีเพียงกลุ่มผู้บริโภคประมาณร้อยละ 13 เท่านั้นที่เคยบริโภคแมลงมาก่อน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริโภคจำนวนมากเกิดความไม่สบายใจและกังวลใจที่จะต้องประทานแมลงเป็นอาหารโดยมีสาเหตุสำคัญคือพวกเขามองว่าแมลงเป็นสิ่งที่ดูสกปรก น่ารังเกียจ และมีรูปลักษณ์ภายนอกที่ไม่ชวนรับประทาน (Baro et al., 2022) จึงอาจจะท่อนให้เห็นว่า การรับรู้ต่ออาหารแห่งอนาคตในแต่ละประเทศนั้นอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะสามารถเติบโตได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านนี้ เพราะอาหารที่ได้รับการยอมรับในบางวัฒนธรรมอาจจะถูกต่อต้านได้ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีจะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาอาหารแห่งอนาคตเช่นกัน (Cech, 2022) จะสังเกตได้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาอาหารรูปแบบต่างๆ มากขึ้น เช่น อาหารอินทรีย์ที่เกิดจากการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์กับการเกษตรจนทำให้เหล่าเกษตรกรสามารถเพาะปลูกผลผลิตโดยไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค นวัตกรรมอาหารใหม่ๆ ที่จำหน่ายอยู่ในท้องตลาดขณะนี้ไม่ว่าจะเป็น เนื้อสัตว์เทียมทำจากพืช เนื้อสัตว์เพาะเลี้ยงหรือผงผัก ล้วนแต่เป็นผลลัพธ์จากการประยุกต์องค์ความรู้ใหม่ๆ ในกระบวนการผลิตทั้งสิ้น องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดการคิดค้นกระบวนการและวิธีการผลิตอาหารรูปแบบใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เกิดเป็นนวัตกรรมที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ได้ ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถส่งเสริมการเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่สามารถนำไปต่อยอดเป็นแนวคิดการ

พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตเพิ่มเติมในอนาคตได้ เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่จะช่วยต่อยอดการพัฒนาอาหารแห่งอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้เกิดการปรับปรุงและแก้ไขขั้นตอนการเพาะปลูก การผลิต การจัดเก็บ ตลอดจนการขนส่ง ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจำนวนมากยังได้ประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อควบคุมกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ทำให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้มากยิ่งขึ้น (Hetler, 2022)

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การศึกษาโอกาสและอุปสรรคของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะช่วยให้บรรดาผู้ประกอบการทราบถึงสภาพการณ์ของธุรกิจในปัจจุบันโดยมองเห็นโอกาสใหม่ๆ ที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจและตระหนักถึงสิ่งกีดขวางในการดำเนินธุรกิจ ส่งผลให้ผู้ประกอบการกำหนดกลยุทธ์เชิงรับและเชิงรุกที่สามารถตอบสนองสภาพการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ul style="list-style-type: none"> - มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะรองรับในตลาด - เครือข่ายสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตที่เหนียวแน่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้นทุนการผลิตสูง - ขนาดตลาดที่ไม่ใหญ่มากนักในปัจจุบัน
โอกาส	อุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - การตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น - การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตอาหาร - นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคต 	<ul style="list-style-type: none"> - วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคต - ทักษะคติเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต - การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก

จากตารางที่ 1 พบว่า จุดแข็งสำหรับธุรกิจอาหารแห่งอนาคตสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้แก่การมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะรองรับในตลาดตามแต่ละประเภทของอาหารแห่งอนาคต เนื่องจากมีผู้บริโภคจำนวนมากที่ต้องการมีส่วนร่วมในการปกป้องสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนเป็นอย่างมาก พฤติกรรมกรบริโภคของพวกเขาสามารถสะท้อนความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี (Qalati, Barbosa and Deshwal, 2024) การหันมาบริโภคอาหารแห่งอนาคตก็ถือเป็นพฤติกรรมกรบริโภคแบบหนึ่งที่เขาทำได้ ดังนั้น ผู้บริโภคเหล่านี้จึงสามารถเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้ไม่ยากหากผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตสามารถทำให้พวกเขาเชื่อได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง และการมีเครือข่ายสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตที่เหนียวแน่นในหลายประเทศจากองค์การระดับโลก อาทิ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) องค์การอิสระเกี่ยวกับการพัฒนาและวิจัยอาหารแห่งอนาคต และหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายที่เหนียวแน่นจะเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการเนื่องจากทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การจัดสรรทรัพยากร และการช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ เช่น การสนับสนุนด้านบุคลากรและเงิน หากเครือข่ายสนับสนุนยังคงแข็งแกร่งอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้ประกอบการลงทุนในธุรกิจอาหารแห่งอนาคตภายใต้กรอบความร่วมมือที่มั่นคง และทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากเครือข่าย อย่างไรก็ตาม ธุรกิจนี้มีจุดอ่อนเช่นกัน ต้นทุนการผลิตสูงซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มักจะมีทุนในการดำเนินธุรกิจจำกัด โดยทั่วไปนั้น อุปสรรคสำคัญสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมคือต้นทุนที่สูงเนื่องจากต้องมีการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์รวมถึงการตลาดอย่างต่อเนื่องก่อนจัดจำหน่าย (Hartomo and Kusumawardhani, 2018) และนอกจากนี้ ตลาดที่ไม่ใหญ่มากนักในปัจจุบันโดยผู้บริโภคหมุมมากยังคงเลือกบริโภคอาหารแบบเดิม จึงทำให้โอกาสสร้างรายได้และกำไรของผู้ประกอบการอาจมีจำกัด ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจึงอาจไม่เป็นที่ดึงดูดแก่ผู้ประกอบการที่มุ่งหวังจะจับกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภคที่มีตลาดขนาดใหญ่

จากการวิเคราะห์ปัจจัยด้านโอกาสและอุปสรรค พบว่า การตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยี และองค์ความรู้การผลิตอาหาร และนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคตเป็นโอกาสสำหรับที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น (Bhat, 2021) เมื่อผู้บริโภคส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ อาทิ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรทางธรรมชาติที่ใช้การผลิตอาหารอันจะนำมาซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นไปได้สูงว่าพวกเขาจะหันมาใส่ใจพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตนเองมากขึ้นด้วยการเลือกบริโภคอาหารแห่งอนาคต การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ๆ สามารถนำไปต่อยอดการพัฒนาอาหารแห่งอนาคตได้ ช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลงทำให้ผู้ประกอบการสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนเองในราคาที่ย่อมเยากว่าเดิม องค์ความรู้เหล่านี้ยังสามารถนำไปสู่การคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าใหม่แก่ผู้บริโภคและช่วยให้อาหารแห่งอนาคตมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น (Saguy, Silva and Cohen, 2024) ขณะที่นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในระยะยาวจะช่วยให้ผู้ประกอบการได้รับผลประโยชน์ต่างๆ อาทิ การสนับสนุนเงินทุนการวิจัยและการพัฒนา นโยบายลดภาษีแก่ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารแห่งอนาคต เป็นต้น เป็นการผลักดันให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตมากขึ้นและมีโอกาสอยู่รอดมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่อาจส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้แก่ วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคต ทศนคติเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก วัฒนธรรมการบริโภคที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคตอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถสร้างยอดขายและกำไรจากธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้มากนัก ในบางบริบทวัฒนธรรมนั้น วัตถุประสงค์หรือรูปแบบอาหารแห่งอนาคตบางอย่างอาจได้รับการยอมรับและตอบสนองจากผู้บริโภคเป็นอย่างดี แต่กลับถูกต่อต้านหรือไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ควรแก่การบริโภคดังที่ได้ยกตัวอย่างกรณีการรับประทานแมลงไปก่อนหน้านี้ (Baro et al., 2022) ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการบริโภคเหล่านี้อาจทำให้ผู้ประกอบการไม่ประสบความสำเร็จหากเลือกตลาดที่มีวัฒนธรรมการบริโภคไม่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตที่ตนเองจำหน่าย ทศนคติของผู้บริโภคที่ไม่ดีต่ออาหารแห่งอนาคตก็อาจทำให้ผู้ประกอบการเจอความยากลำบากในการทำให้นินค้าดีตลาดได้สำเร็จ แม้ว่าอาหารแห่งอนาคตแต่ละประเภทจะมีกลุ่มเป้าหมายของตนเองอย่างชัดเจนก็จริง แต่การจะเพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมได้นั้น จำเป็นต้องมีกลุ่มผู้บริโภคจำนวนมากขึ้นหันมาบริโภคอาหารแห่งอนาคตเพื่อให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของบรรดาผู้ประกอบการเติบโตและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจของพวกเขา ผู้บริโภคบางกลุ่มยังเชื่อว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบเดิมของตนเองไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้ใคร จึงส่งผลให้พวกเขามีแนวคิดต่อต้านหรืออคติการบริโภคอาหารแห่งอนาคตเนื่องจากพวกเขาไม่ต้องการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้น (Chen, Qi and Lin, 2022) ผู้บริโภคบางรายยังรู้สึกกังวลที่จะต้องบริโภคอาหารแห่งอนาคตด้วยเพราะว่าพวกเขาไม่คุ้นชินกับขั้นตอนการผลิตอาหารเหล่านี้ (Monaco et al., 2024) ปัญหาการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีปัญหในการดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคต หากเศรษฐกิจโลกยังคงชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ผู้บริโภคลดเข็มขัดในการใช้จ่ายมากขึ้น ไม่กล้าสนับสนุนหรือเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตซึ่งมีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง ทำให้ธุรกิจไม่สามารถทำรายได้หรือกำไรตามที่ตั้งเป้าหมายไว้และไม่สามารถเติบโตได้ นอกจากนี้พิษเศรษฐกิจยังอาจส่งผลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาลดลงตาม ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถเข้าแข่งขันในตลาดได้

บทสรุป

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเป็นธุรกิจที่มีความน่าสนใจสำหรับการลงทุนในอนาคตเป็นอย่างยิ่งโดยผู้บริโภคจำนวนมากกำลังให้ความสนใจที่จะบริโภคอาหารแห่งอนาคตจนทำให้มีการคาดการณ์ว่ามูลค่าของตลาดอาหารแห่งอนาคตจะเพิ่มขึ้นมหาศาลในอนาคต อาหารแห่งอนาคตเป็นอาหารรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้นวัตกรรมมาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน จำแนกออกได้เป็น 4 ประเภทหลักได้แก่ อาหารเสริมสุขภาพหรืออาหารฟังก์ชัน อาหารทางการแพทย์ อาหารอินทรีย์ และอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม แม้ว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจะสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสของบรรดาผู้ประกอบการ แต่พวกเขาคควรคำนึงถึง

ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นนโยบายส่งเสริมของภาครัฐ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ พฤติกรรมและวัฒนธรรมการบริโภคของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ รวมถึงองค์ความรู้การผลิตใหม่ๆ และการพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งล้วนแต่สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริโภคของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต จากการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า พวกเขามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้จากการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตอาหาร และนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคต อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องพิจารณาแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ได้แก่ วัฒนธรรมการบริโภคในแต่ละประเทศ ทักษะคิดเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกเพื่อให้ธุรกิจของพวกเขาประสบความสำเร็จได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จากผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมธุรกิจอาหารแห่งอนาคตดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ลงทุนในธุรกิจอาหารแห่งอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการเอื้อสิทธิประโยชน์ด้านภาษี เงินทุนสนับสนุนการวิจัยและการลงทุน การจัดหาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ
2. ภาครัฐควรส่งเสริมความตระหนักและความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากปัญหาเพื่อให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของตนเองใหม่โดยมีอาหารแห่งอนาคตเป็นทางเลือกที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอาหารและยา และการอุตสาหกรรม. (2566). *การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต*. รายงานการพิจารณาศึกษา, กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอาหารและยา และการอุตสาหกรรม.
- รุ่งฤทธิ เพ็ชรรัตน์. (2564). สร้างอนาคตให้อาหาร ด้วยอาหารแห่งอนาคต. สืบค้นจาก <https://plus.thairath.co.th/topic/everydaylife/100739>.
- วัลัญญ อินทรกำแหง. (2565). นวัตกรรมอาหารเพื่อมนุษยชาติในอนาคต. สืบค้นจาก <https://www.gqthailand.com/lifestyle/food-and-drink/article/futuristic-food-innovations>.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช). (2566). Future Food คืออะไร? ผู้ประกอบการต้องปรับตัวและคว้าโอกาสอย่างไรให้ทัน. สืบค้นจาก <https://www.nxpo.or.th/th/16067/>.
- Baro, M. R., Casas, P., Díaz-Rizzolo, D. A., Battle-Bayer, L., Adrià-Acosta, F., Aguilar, A., Medina, F. X., Pujola, M. and Bach-Faig, A. (2022). Edible Insect Consumption for Human and Planetary Health: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(18).
- Bhat, R. (2021). *Future Foods: Global Trends, Opportunities, and Sustainability Challenges*. Cambridge: Academic Press.
- Cech, P. (2022). Future of Food: How Food Technology Can Save the Planet. Retrieved from <https://www.slaytonsearch.com/2022/10/future-of-food-how-food-technology-can-save-the-planet/>.
- Chen, L., Qi, W. and Lin, J. (2022). Impact of Environmental Concern on Ecological Purchasing Behavior: The Moderating Effect of Prosociality. *Sustainability*, 14(5), 1-18.
- Desai, N. (2024). These are the innovators driving impact in future food systems. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2024/05/innovators-reimagine-the-future-of-food-systems/>
- Elhoushy, S. (2020). Consumers' sustainable food choices: Antecedents and motivational imbalance. *International Journal of Hospitality Management*, 89(2), Article No. 102554.
- Galanakis, C. M. (2024). The Future of Food. *Foods*, 13(4), 506.

- Godfray, C., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., ... Whiteley, R. (2010). Introduction: The future of the global food system. *Philosophical Transactions of the Royal Society B Biological Sciences*, 365(1554), 2769-2777.
- Hartomo, A. and Kusumawardhani, R. (2018). Innovation Barriers and Their Impact on Innovation: Evidence from Indonesian Manufacturing Firms. *Global Business Review*, 1-18.
- Hassoun, A., Crobotova, J., Trif, M., Rusu, A. V., Bobis, O., ... Regenstein, J. (2022). Consumer Acceptance of New Food Trends Resulting from the Fourth Industrial Revolution Technologies: A Narrative Review of Literature and Future Perspectives. *Frontiers in Nutrition*, 9, 1-22.
- Hetler, A. (2022). The future of the food industry: Food tech explained. Retrieved from <https://www.techtarget.com/whatis/feature/The-future-of-the-food-industry-Food-tech-explained>.
- Ildiko, K. (2020). Sustainable food consumption intentions related to food safety among young adults. *Analecta Technica Szegedinensia*, 14(2), 26-34.
- Knorr, D. and Augustin, M. A. (2024). The future of foods. *Sustainable Food Technology*, 2, 253-265.
- Lindner, J. (2020). Fast Food Industry Statistics. Retrieved from <https://worldmetrics.org/fast-food-industry-statistics/>.
- Malla, I. A., Rafiqi, A. R., Ayoub, O. B., Bhat, I. A. and Altaf, L. (2023). Fast food and beverage industry: impact on Human health and Environment: In *Research Trends in Food Technology and Nutrition*, 195-210.
- Monaco, A., Kotz, J., Al Masri, M., Allmeta, A., Purnhagen, K. P., König, L. M. (2024). Consumers' Perception of Novel Foods and the Impact of Heuristics and Biases: a Systematic Review. *Appetite*, 196, Article No. 107285.
- Nordin, N. S. A. and Ruslan, N. A. (2022). A Study on Consumers Intention in Purchasing Organic Food: Case Study at Kuantan, Pahang. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1059, Article No. 012007.
- O'Keefe, L., McLachlan, C., Gough, C., Mander, S. and Larkin, A. B. (2016). Consumer responses to a future UK food system. *British Food Journal*, 118(2), 412-428.
- Qalati, S. A., Barbosa, B. and Deshwal, P. (2024). Consumer Behavior and Sustainable Marketing Development in Online and Offline Settings. *Sustainability*, 16(7), 2829.
- Saguy, I. S., Silva, C. L. M. and Cohen, E. (2024). Emerging challenges and opportunities in innovating food science technology and engineering education. *NPJ Science of Food*, 8(1), 1-8.
- Sowcharoensuk, C. (2022). The Future Food Industry. Retrieved from <https://www.krungsri.com/en/research/research-intelligence/future-food-2022>.
- Stellar Market Research. (2023). Fast-Food Market: Industry Analysis and Forecast (2024-2030) Trends, Statistics, Dynamics, Segmentation by Product, End User, and Region. Retrieved from <https://www.stellarmr.com/report/Fast-Food-Market/526>.
- The World Bank. (2021). Agricultural land (%of land area). Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS>
- The World Bank. (2023). Food Security Update | World Bank Response to Rising Food Insecurity. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update>.
- United Nations. (2024). Population. Retrieved from <https://www.un.org/en/global-issues/population>.
- USAID. (2023). United States Announces \$29 Million Investment to Extend Two Feed the Future Innovation Labs. Retrieved from <https://www.usaid.gov/news-information/press-releases/oct-05-0023-united-states-announces-29-million-investment-extend-two-feed-future-innovation-labs>.
- USDA. (2023). Lower income countries spend much higher share of expenditures on food than higher income countries. Retrieved from <https://www.ers.usda.gov/data-products/chart-gallery/gallery/chart-detail/?chartId=107494>.

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย:
แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามแนวคิด Soft Power
Souvenir Products from Identity of Loei Rajabhat University:

Guidelines for Designing Prototype Products Based on Soft Power Concept

ไทยโรจน์ พวงมณี^{1*} วีระนุช แยมยิม² อิศริยาภรณ์ ชัยกุลลาป¹ กานดา ปุ่มสิน³ ขนิษฐา ทหารคุณ⁴ นพรัตน์ แก้ววงษ์ชา⁵
Thairoj Phoungmanee^{1*} Weeranuch Yamyim² Itsariyaphon Chaikulap¹ Kanda Pumsin³ Kanistha Harakhun⁴
Noppharat Keawongsa⁵

Corresponding Author's Email: thai-roj@hotmail.com

(Received: May 9, 2024; Revised: July 6, 2024; Accepted: July 23, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบตามแนวคิดอัตลักษณ์และแนวคิด Soft Power ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการทดลองปฏิบัติการ ใช้แนวคิดอัตลักษณ์และแนวคิด Soft Power ในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการประชุม และการสัมภาษณ์ จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 55 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยพบว่า มหาวิทยาลัยควรกำหนดองค์กรภายในมารับผิดชอบจัดกิจกรรมวิเคราะห์สภาพปัญหา สร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ด้วยการนำแนวคิด Soft Power มาขับเคลื่อนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากบุคลากรของมหาวิทยาลัย ผลการทดลองพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก พบว่า ใช้สีฟ้าและสีชมพูมาออกแบบอัตลักษณ์ลักษณะงานกราฟฟิก ซึ่งเป็นสีและรูปทรงที่ให้อารมณ์ความรู้สึกนุ่มนวล อ่อนโยน ความเป็นหนึ่งเดียว ส่วนการออกแบบรูปทรงผลิตภัณฑ์ได้แนวคิดจากสถาปัตยกรรมและลวดลายได้แนวคิดจากธรรมชาติที่สวยงามที่สื่อสารผ่านเส้นโค้งที่มีความประสานสัมพันธ์กัน โดยผลการวิจัยเริ่มต้นแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยพบว่า มีความเหมาะสมจากแนวคิดและรูปแบบผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

Abstract

The purpose of this academic article was to investigate the guidelines for designing souvenir products based on the concept of identity and soft power. Documentary study and experiments using the concept of identity and soft power were used for studying. The data was collected from documentary study, meeting, and interview with the target group totaling 55 informants. The obtained data was analyzed using content analysis. The results of the study to find out the guidelines for designing souvenir products from the identity of Loei Rajabhat University showed suggested that the university should assign the organization inside the university to be responsible for organizing

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

⁴ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

⁵ นักวิชาการ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturers, Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

² Lecturer, Faculty of Education, Loei Rajabhat University

³ Lecturer, Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University

⁴ Lecturer, Faculty of Managements, Loei Rajabhat University

⁵ Academician, Office of Arts and Culture, Loei Rajabhat University

activities, solving problems, creating identity of the souvenir products by applying the concept of Soft Power for the operation with the participation processes of the staff of the university. The experiment results of souvenir product development revealed that blue and pink colors were used for creating the identity in graphic work. The colors and shape could enhance the soft, mild, and unity feeling. For the shapes of the products, the design was inspired from the concept of architecture, and patterns were created from the concept of independence expressed through curved lines relatively connected together. The criticism on prototype products created from the university identity was found that both concepts and designs of the products were appropriate.

Keywords: souvenir products, souvenirs of Loei Rajabhat university, prototype product

ความนำ

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยถือว่ามีความสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ผ่านเรื่องราวที่แฝงอยู่ในอัตลักษณ์และสร้างภาพลักษณ์ที่ถูกออกแบบขึ้นมาอย่างเป็นระบบให้คนในและคนนอกองค์กรได้รับรู้และเกิดประสบการณ์เชิงคุณค่าและตัวตนผ่านผู้นำองค์กรในฐานะผู้มอบมากขึ้น สอดคล้องกับ ฅัญวรรณ์ ขจัดภัย, พิชัย สดภิบาล และอุดมศักดิ์ สาริบุตร (2556) ที่กล่าวว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งผลิตบัณฑิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่อนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่นให้มีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคง ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมุ่งให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีโครงการความร่วมมือทางด้านการศึกษากับองค์กรต่างๆ ซึ่งทำให้หลายหน่วยงานได้เข้ามาเยี่ยมชมภายในมหาวิทยาลัย และทุกครั้งที่มีผู้มาเยือน มหาวิทยาลัยจะมอบของที่ระลึกให้เพื่อเตือนความทรงจำ และให้ระลึกถึง หรือการใช้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแทนคำขอบคุณ กล่าวได้ว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเปรียบเสมือนเครื่องเตือนความทรงจำของการเดินทางท่องเที่ยว หรือช่วงเทศกาลงานที่สำคัญขององค์กรทางธุรกิจ (เกษมรัสมิ์ วิจิตรกุลเกษม และ สุรเชษฐ ไชยอุปละ, 2560) การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยนั้นจำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการระดมความคิดเห็นจากบุคลากรทุกคนเพื่อร่วมเรียนรู้ ร่วมค้นหาและร่วมสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ดังที่ นาดยา พลชา และ ญาณินทร์ รักษวงศ์วาน (2561) กล่าวว่า การค้นหาอัตลักษณ์นั้นต้องได้ข้อมูลจากคนในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่หลากหลายหน่วยงานย่อยมาร่วมกันให้ข้อมูล โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้นำเสนอสิ่งที่ตนเองเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นอัตลักษณ์เพื่อนำมาอธิบายและสนับสนุนความคิดของตนเอง โดยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับอัตลักษณ์จากปรัชญา วิสัยทัศน์และพันธกิจก็สามารถทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ได้ เช่น จากวิสัยทัศน์ที่ว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่สากล” ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์บนพื้นฐานความเป็นจริงของท้องถิ่น หรือพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ โดยที่บุคลากรให้การเคารพศักดิ์ศรี และเห็นคุณค่าความเป็นตัวตนของสิ่งนั้นๆ โดยการระบุอัตลักษณ์ที่ชัดเจนย่อมส่งเสริมสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้น่าเชื่อถือได้ จึงมีส่วนช่วยพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลยด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้ดำเนินโครงการพลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษา (Re-inventing university) เป็นโครงการที่สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน เพื่อต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาได้ปฏิรูประบบการบริหาร การปรับเปลี่ยนหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ทันสมัย เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยงานวิจัยและนวัตกรรม การผลิตกำลังคนคุณภาพสูง โดยส่งเสริมสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้มีความเป็นเลิศตามจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับทิศทางพัฒนาประเทศ สามารถสร้างจุดต่างตามความถนัด มีความหลากหลายตามพันธกิจและมีความเชี่ยวชาญ ภายใต้ระบบและกลไกสำคัญ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน 2) การพัฒนาและแสวงหาบุคลากร 3) ความเป็นนานาชาติ 4) การบริหารงานวิจัยและนวัตกรรม และ 5) การสร้างความร่วมมือ (กองขับเคลื่อนและพัฒนา อววน., 2565) ส่วนการสร้างนวัตกรรมเพื่อการ

พัฒนาท้องถิ่นนั้นเป็นบทบาทที่ทุกหน่วยงานในมหาวิทยาลัยต้องร่วมดำเนินการขับเคลื่อนท้องถิ่นโดยใช้องค์ความรู้ ส่วนด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยนั้นควรอยู่บนฐานการพัฒนาแบบจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกใหม่ขึ้น สำหรับแนวคิดสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน คือ การเน้นให้ทุกฝ่ายในองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดแนวคิดและแรงบันดาลใจ การวิเคราะห์ศักยภาพของผลิตภัณฑ์เดิม การวางแผนการผลิต หรือร่วมพิจารณาผลงานที่เกิดขึ้น ส่วนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยให้มีอัตลักษณ์นั้นมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นร่วมเรียนรู้และค้นหาแนวคิด 2) ขั้นวิเคราะห์แนวคิด 3) ขั้นสังเคราะห์และตีความหมาย 4) ขั้นออกแบบร่าง 5) ขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนา 6) ขั้นพัฒนาแบบร่าง 7) ขั้นดำเนินการผลิตต้นแบบ และ 8) ขั้นวิจารณ์และการประเมิน (ไทยโรจน์ พวงมณี, 2561) ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่มีคุณค่านั้นจะต้องแฝงนัยตัวตน บุคลิกภาพหรือสไตล์ (Style) ของผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นและชัดเจน เพื่อการบอกถึงอัตลักษณ์ ความหมายแฝงและสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่ซื้อหรือได้รับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้น

กล่าวถึงปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อและพฤติกรรมของคนในสังคมส่งผลทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยต้องคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยขึ้นมา เพื่อสร้างการรับรู้ การจดจำและประสบการณ์ร่วมจากตัวตนขององค์กรผ่านผลิตภัณฑ์ ดังที่ ไทยโรจน์ พวงมณี (2561) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงวิธีการคิดและระบียบของผู้บริโภคย่อมส่งผลให้องค์กรต้องปรับตัวด้วยการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อสร้างการรับรู้ วัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมที่แวดล้อมลงไปผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ณัฏวรรตน์ ชัจด์ภัย และ คณะ (2556) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีการผลิตมานานหรือไม่มีอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยก็ย่อมขาดความโดดเด่นและมีคุณค่าแก่ผู้รับ ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จึงควรมีความสวยงามควบคู่กับการใช้ประโยชน์ผสมผสานกับการสื่อสารปรัชญา วิสัยทัศน์ และจิตวิญญาณขององค์กรทางการศึกษาอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางและทดลองการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามแนวคิด Soft Power ผ่านองค์ความรู้ (Knowledge) การสร้างสรรค์ (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ในการออกแบบโดยให้เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่ผ่านการสั่งสมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีอัตลักษณ์ โดยที่ Soft Power คือ นโยบายและโครงการใหม่ที่ประเทศไทยได้ผลักดัน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและศักยภาพของบุคคล โดยแหล่งที่มาของ Soft Power ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวผู้อื่นได้ 2) ค่านิยมทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศ และ 3) นโยบายต่างประเทศที่มีความชอบธรรมและการใช้อำนาจอย่างมีศีลธรรม (สุภาพิชญ์ ธิระวัฒน์, 2565) อนึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดหรือเกิดความยั่งยืนจนนำมาสู่การสร้างรายได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับอิทธิกรบดิมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ตามแนวคิด Soft Power อย่างมีคุณภาพและเป็นรูปธรรมได้ สอดคล้องกับ ชัยยะ ฤตินิยมวุฒิ (2564) ที่กล่าวว่า Soft Power จะไม่ทรงพลังและประสบความสำเร็จได้ หากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างชาญฉลาดจากผู้นำที่มีอำนาจในมือ โดยต้องส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทุกรูปแบบ มีงบประมาณผลักดันอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ เพื่อช่วยขับเคลื่อนการเติบโตทางวัฒนธรรมและศิลปะให้ก้าวหน้าและมีชื่อเสียง

วัตถุประสงค์ของบทความ

เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยผ่านการทดลองสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกตามแนวคิด Soft Power

ขอบเขตบทความ

มีเฉพาะการนำเสนอแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยโดยใช้แนวคิด Soft Power ที่รัฐบาลกำลังดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

คำจำกัดความ

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมายถึง วัตถุประสงค์ของหรือผลงานการสร้างสรรค์ที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่ เมือง ประเทศ มีลักษณะเด่น มีความเฉพาะถิ่น มีเอกลักษณ์ที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้มีการซื้อและการขายเพื่อเป็นของฝากให้กับคนอื่น ๆ

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย หมายถึง วัตถุประสงค์ของที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยมีสำนักศิลปะและวัฒนธรรมรับผิดชอบในการผลิตและจำหน่ายให้กับบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลภายนอกที่สนใจ

แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมายถึง วิธีการที่เป็นแนวคิดหรือหลักการที่ถูกกำหนดขึ้นสำหรับใช้ ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยหรือนำไปใช้ออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมายถึง ผลรวมของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของบุคลากรใน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยในการออกแบบ โดยผลิตภัณฑ์มีลักษณะเฉพาะจากรูปทรง สี เส้น หรือพื้นผิวที่ชัดเจน สามารถสร้างการรับรู้ หรือรู้จักหรือการจดจำของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลภายนอกได้

ผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามแนวคิด Soft Power หมายถึง ผลงานที่ผ่านการผลิตมาจากการใช้แนวทางการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยผสมผสานร่วมกับแนวคิดอัตลักษณ์และแนวคิด Soft Power ที่เป็นนโยบายของภาครัฐ โดยมีลักษณะ เป็นงานชิ้นแรกที่ถูกผลิตขึ้นมาจากแบบร่าง เพื่อนำมาใช้พิจารณาและวิจารณ์ถึงความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในการนำมา ผลิตซ้ำให้เป็นมาตรฐาน

เอกสารงานวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและแนวคิด Soft Power

การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก โดยผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจะทำหน้าที่เป็นตัวแทน ภาพลักษณ์ของพื้นที่ หรือองค์กรสำหรับการสร้างการจดจำให้กับผู้ที่ซื้อไปและผู้รับ สำหรับคำว่า “ของที่ระลึก (Souvenir)” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการตลาดอย่างสร้างสรรค์ มีคุณลักษณะที่เป็นผลิตภัณฑ์ทาง วัฒนธรรมในอนาคต ส่วนรูปแบบของที่ระลึกนั้นนักออกแบบจะออกแบบให้มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ ที่ช่วยสร้างความรู้สึกถึงการ มีคุณค่าและความสำคัญของสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้น (เกษมรัสมิ วิจิตรกุลเกษม และ สุรเชษฐ ไชยอุปละ, 2560) สำหรับ เป้าหมายสำคัญของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกคือ การถูกนำไปมอบหรือการจำหน่ายในราคาพิเศษให้กับบุคคลที่มีความพิเศษ หรือผู้ที่ สมควรที่จะได้รับไว้ เป็นสิ่งแทนใจที่ทรงคุณค่าและเหมาะสมที่จะเก็บสะสมไว้ ดังที่ ฌ็องวรีตัน ซัจด์ภัย และ คณะ (2556) ไทยโรจน์ พวงมณี (2561) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้นเกิดขึ้นจากพฤติกรรมกรรมการแบ่งปันระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ซื้อ เป็นวัตถุที่ใช้ใน การส่งมอบแบบให้กับผู้รับโดยไม่ต้องเสียเงินในการซื้อ อันเป็นการสะท้อนภาพลักษณ์ขององค์กรในฐานะที่เป็นผู้ให้และผู้มีน้ำใจ ของผู้ให้และผู้รับ สำหรับการออกแบบของที่ระลึกนั้นจะมีขั้นตอนที่ชัดเจน ส่วนกระบวนการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์นั้นมาจากการ ศึกษาข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบและการพัฒนา และประเมินผลผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้น

สำหรับองค์กรที่เป็นสถาบันทางสังคมส่วนใหญ่นั้น มักสร้างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกขึ้นมามอบให้กับลูกค้า เพื่อสร้างการรับรู้และการจดจำภาพลักษณ์ขององค์กรได้อย่างแม่นยำ (ฌ็องวรีตัน ซัจด์ภัย และ คณะ, 2556) แม้ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ ระลึกนั้นผู้ออกแบบและผู้พัฒนาจะต้องเข้าใจถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง รวมถึงก็มีความสามารถนำอัตลักษณ์และเงื่อนไขบางประการที่ จะทำให้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้นเข้าถึงจิตใจผู้รับเป็นอย่างดี เช่นจิตวิทยาการรับรู้จากการส่งมอบรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ไม่เคย ผลิตมาก่อน การจูงใจจากรูปทรงโครงสร้าง การผลิตที่มีมาตรฐาน รูปลักษณ์มีคุณค่าต่อความรู้สึกของผู้รับด้วย ซึ่งงานวิจัยของ ไทยโรจน์ พวงมณี (2561) ได้นำเสนอว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ดีมีศักยภาพนั้นต้องใส่ใจประโยชน์ได้จริง สะท้อนอัต ลักษณ์พื้นที่และผลิตภัณฑ์ ส่วนแนวคิด Soft Power นั้น ชัยยะ ฤตินิยมวุฒิ (2564) กล่าวว่า Soft Power ถูกนำเสนอโดย นักวิชาการตะวันตก มีความหมายถึงการขยายอิทธิพล การเปลี่ยนแปลงความคิด การทำให้ผู้คนมีส่วนร่วม หรือการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้อื่น โดยไม่ใช่อำนาจบังคับขู่เข็ญ (Hard Power) โดยแต่ละประเทศจะมี Soft Power ในแบบฉบับของตัวเอง เช่น สหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องความบันเทิงอย่างภาพยนตร์ เพลง และรายการต่างๆ ฝรั่งเศสจะมีเรื่องอาหาร และสถานที่ท่องเที่ยว เกาหลี มีอุตสาหกรรมบันเทิงทุกรูปแบบ และการท่องเที่ยวกระทรวงวัฒนธรรมได้สนับสนุน Soft Power ของไทย ตามแนวทางการส่งเสริม

วัฒนธรรม 5 รูปแบบ หรือ “5F” ดังนี้ 1) F - Food อาหารไทย 2) F - Film ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 3) F - Fashion การออกแบบแฟชั่นไทย 4) F - Fighting ศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย หรือมวยไทย 5) F - Festival เทศกาลประเพณีไทย โดยรูปแบบที่นำมาใช้สร้างสรรค์ในครั้งนี้คือรูปแบบการออกแบบแฟชั่นไทยที่เป็นเรื่องผลิตภัณฑ์ โดยกระบวนการสร้าง Soft Power จะต้องอาศัยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่าย เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน รวมไปถึงประชาชน เพื่อสร้างคุณค่าของวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนให้ Soft Power ของไทยเป็นที่รู้จักทั่วโลก ส่วนคำว่า “Soft Power” นั้นเป็นแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ Joseph (อ้างถึงใน สุภาพิษฐ์ ธีระวัฒน์, 2565) ได้อธิบายว่าเป็นการชักจูงใจ ทำให้ผู้อื่นพึงพอใจหรือเต็มใจที่จะเปลี่ยนพฤติกรรม การยอมรับหรือคล้อยตามสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจ ด้วยกลไกและหลักการใช้ Soft Power ดึงดูดใจผู้อื่น

วิธีดำเนินการศึกษา

คณะผู้เขียนบทความใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมายดังนี้ 1) เป็นบุคลากรจากหน่วยงานและสำนักงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยจำนวน 50 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาแบบร่างและผลผลิตจากการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเจาะจง ใช้วิธีการประชุมระดมความคิดเห็น การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ประกอบภาพถ่าย

แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามแนวคิดอัตลักษณ์ และแนวคิด Soft Power

ในอดีตนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้ผลิตและจำหน่ายของที่ระลึกให้กับบุคลากรภายในและคนนอก โดยมีตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตกแต่งอยู่บนผลิตภัณฑ์ เช่น เสื้อยืด เสื้อโปโล เสื้อแจ็กเก็ต แก้วน้ำ แก้วกาแฟ และสมุดบันทึก ปัจจุบันมีจำหน่ายเพียงบางรายการเท่านั้น เนื่องจากความต้องการของผู้ซื้อเปลี่ยนไป และผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ไม่ทันสมัย ขาดอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่พัฒนาไปจากเดิมที่เปลี่ยนผ่านจากการเป็นวิทยาลัยครูเคยมาก่อน อย่างไรก็ตามการพัฒนาและขับเคลื่อนของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ทำให้สำนักศิลปวัฒนธรรมในฐานะผู้รับผิดชอบที่ต้องค้นหาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกดังกล่าว ส่วนแนวทางการออกแบบผสมผสานตามแนวคิดอัตลักษณ์และแนวคิด Soft Power ดังนี้

1. การกำหนดแผนงานและเป้าหมายการดำเนินงาน เช่น การออกแบบเพื่อการจำหน่ายให้กับผู้สนใจหรือการเป็นของที่ระลึกที่เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์องค์กรที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อมอบให้กับคนพิเศษที่ต้องการใช้ประโยชน์จากของที่ระลึกนั้น การออกแบบของที่ระลึกจะต้องแสดงประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน มีหลายรูปแบบ มีวิธีการผลิตที่เหมาะสม มีความสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอยและมีอัตลักษณ์เฉพาะ
2. การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร เพื่อสร้างการรับรู้ การร่วมกันสะท้อนถึงความต้องการและการค้นหาอัตลักษณ์ที่อยู่ภายในองค์กรนั้นสะท้อนออกมาให้กับคนภายในและคนภายนอกองค์กรได้รับรู้ร่วมกัน ดังที่นาย พลชา และ ญาณินทร์ รังวงศ์วาน (2561) กล่าวว่า การสร้างอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยขึ้นมาต้องอาศัยทุกภาคส่วนขององค์กรเพื่อการสร้างภาพของตัวตนที่เป็นหนึ่งเดียวออกมา กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมจะช่วยให้มีการปฏิบัติการ การติดตาม การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ไปยังพื้นที่อื่นๆ ให้รับรู้ถึงอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยในวงกว้างขึ้น ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมได้สร้างเงื่อนไขการรู้คิดเกี่ยวกับคำว่า “อัตลักษณ์” และ “Soft Power” ให้บุคลากรเข้าใจร่วมกัน เพื่อร่วมสรุปรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งการประชุมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นวิธีสร้างการมีส่วนร่วมให้มีการเรียนรู้ การรับรู้และการสรุปสิ่งที่คิดร่วมกันออกมาอย่างเป็นรูปธรรม
3. การสร้างกระบวนการค้นหารูปแบบและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงที่ต้องการรับรู้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นักออกแบบต้องศึกษาความต้องการของตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค เทรนด์ (Trend) ของ

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในระดับประเทศและโลก ราคาที่เหมาะสม รวมถึงการวิจัยลักษณะและรูปแบบของที่ระลึกตามความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้ให้นักออกแบบได้ใช้ข้อมูลหลายมิติ โดยเฉพาะมิติของผู้บริโภคที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการออกแบบ เช่น ฐานะทางสังคม ประสบการณ์ชีวิต วัฒนธรรม อาชีพ และรสนิยม

4. การค้นหาและกำหนดอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งเป็นกระบวนการก่อนการออกแบบ โดยนักออกแบบต้องใช้การมีส่วนร่วมมาค้นหาตัวตนของมหาวิทยาลัย อาจมีลักษณะรูปธรรมที่รับรู้ได้ผ่านการมองเห็น เช่นอาคาร การวางแผนผังมหาวิทยาลัย ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย บุคคลที่ถูกล้อมรอบ สีและตราประจำมหาวิทยาลัย และความรู้สึกนึกคิด ที่มาจากการมีประสบการณ์ร่วม เช่น การบริการที่ดี คุณภาพการจัดการศึกษา ประวัติศาสตร์จากการสำนึกร่วม ดังที่นายถวิล พึ่งมา และ นายณัฐวัฒน์ (2561) กล่าวว่า อัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมีหลายลักษณะ เช่น อาคารวิบูลย์การ ดอกจันทร์ผา และสีของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักออกแบบตีประสบการณ์ที่น่าประทับใจมาสร้างภาพความทรงจำเพื่อการรับรู้ตัวตนร่วมกัน

5. กำหนดกลยุทธ์และขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ชัดเจนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ภาพลักษณ์และอัตลักษณ์องค์กรให้แข็งแกร่งมากขึ้น เช่น การนำคำว่า “มหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น (Local university)” ไปนำเสนอต่อสังคมให้รับรู้พันธกิจของมหาวิทยาลัยที่มีต่อท้องถิ่น

กระบวนการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผลจากการทบทวนเอกสารการออกแบบของที่ระลึกของนักวิจัยและนักวิชาการ ผู้เขียนได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบ เพื่อค้นหาความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อการจำหน่ายตามแนวคิด Soft Power ต่อไป ด้วยการใช้จ่ายเงินและทรัพยากรที่องค์กรมีเพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเป็นต้นแบบที่มีคุณค่าทางความรู้สึกและคุณค่าทางเศรษฐกิจต่อไป ดังที่ Joseph (อ้างถึงใน รัชนี้ เอื้อไพโรจน์กิจ, 2565) กล่าวว่าทรัพยากรและแหล่งที่มาของแนวคิด Soft Power มี 3 แหล่งคือ 1) วัฒนธรรม 2) ค่านิยม และ 3) นโยบายที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ ค่านิยม ความเสมอภาค และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร สำหรับกระบวนการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยนั้นมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นการประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมจากบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 50 คน เพื่อร่วมกันค้นหาและสะท้อนอัตลักษณ์ที่ตนเองรับรู้และรู้สึกออกมา โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง จนสร้างภาพจำร่วมกับคนอื่น ๆ และนำเสนอแนวคิดอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและแนวคิด Soft Power เพื่อสร้างการรับรู้และเข้าใจตัวตนที่ชัดเจน

2. ขั้นการนำเสนอแนวคิดผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบมีส่วนร่วม ด้วยการใช้ข้อมูลหลายมิตินำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความหมาย เพื่อนำเสนอออกมาเป็นแบบร่าง (Sketch design) พร้อมอธิบายที่มาของแรงบันดาลใจและแนวความคิดการออกแบบเช่น รูปทรงเรขาคณิต สื่อความหมายถึงระบบแบบแผนการจัดการศึกษา และการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ส่วนลวดลายกราฟิกบนผ้าที่นำมาตัดเย็บกระเป๋านั้นได้นำอัตลักษณ์จากสีประจำมหาวิทยาลัย คือ สีฟ้า และสีชมพู มาออกแบบ ด้วยการใช้ลายเส้นและรูปร่างที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว และบิดพลิ้วอย่างอิสระที่เปรียบเสมือนความมีชีวิตภาพทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ทุกรูปแบบในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (ภาพที่ 1 - 2)

3. ขั้นการนำข้อมูลจากการออกแบบร่าง (Sketch design) มาพิจารณา และคัดเลือกแบบที่เหมาะสม โดยนำผลจากการออกแบบลวดลายผ้า มาจัดการรูปแบบให้ดูเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา ส่วนรูปทรงของกระเป๋าใช้รูปทรงเรขาคณิตมาออกแบบเป็นรูปทรงหลัก สามารถปรับขนาดของกระเป๋าได้หลายระดับ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย มีการคัดเลือกวัสดุอื่นๆ เช่น หนัง ไม้ ผ้า กระดุม และซิปปมาเป็นอุปกรณ์ตกแต่งให้สวยงาม ตามความต้องการของผู้ซื้อด้วย

ภาพที่ 1 การพิจารณาแบบร่างเพื่อการนำไปพัฒนาเป็นตัวอย่างต้นแบบของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ภาพที่ 2 แสดงลวดลายซีสันแห่งอิสราภาพ ที่ได้แนวคิดมาจากสีประจำมหาวิทยาลัยและอาคารสถาปัตยกรรม

4. ขั้นตอนการผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ โดยผ่านกระบวนการดังนี้

4.1 การออกแบบลวดลายผ้า ลักษณะของลายเส้นกราฟฟิกหรือภาพโครงสร้างของเส้น รูปร่างและสีที่มีลักษณะเป็นนามธรรมที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกและการรับรู้ถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยเลือกใช้สีหลักอย่างสีชมพูและสีฟ้า รวมถึงเลือกใช้สีที่ช่วยสร้างความโดดเด่น เช่น สีขาวและสีน้ำเงินมาช่วยขับให้สีหลักเด่นชัดขึ้น ซึ่งการออกแบบเน้นเส้นและสีที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างอิสระ มีอิสรภาพ นุ่มนวลและปลอดภัย สอดคล้องกับ นาถยา พลชา และ ญาณินทร์ รักรวงศ์วาน (2561) ที่กล่าวว่า สีเป็นองค์ประกอบสำคัญในงานออกแบบ ถ้านักออกแบบเลือกสีได้เหมาะสม ผลงานการออกแบบก็จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ได้ โดยสีที่นำมาใช้นั้นเน้นความเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยคือ สีฟ้าและสีชมพู อันมีที่มาจากสีธงประจำจังหวัดเลย โดยสีฟ้าสื่อสารถึงทะเลภูเขา และท้องฟ้า ส่วนสีชมพู หมายถึง ความรักและความสามัคคี

4.2 การออกแบบรูปทรงผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยการนำความคิดของบุคลากรมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในชีวิตประจำวัน เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าสะพาย กระเป๋าใส่เงิน กระเป๋าเอนกประสงค์ กระเป๋าใส่เครื่องเขียน โดยนำรูปแบบของกระเป๋าจากท้องตลาดมาออกแบบพัฒนาให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก รวมถึงความสอดคล้องกับลวดลายผ้าที่มีขนาดใหญ่ แม้ว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้น จะเป็นรูปทรงพื้นฐาน แต่ลักษณะเฉพาะของลวดลายที่ใช้สีฟ้าและสีชมพูได้ถูกนำมาผสมผสานเชื่อมโยงเข้ากับรูปทรงของผลิตภัณฑ์ จนสามารถสร้างการจดจำ ความรู้สึกและการตระหนักรู้ถึงตัวตนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อแนวคิด Soft Power ดังที่ ริชชี เอื้อไพโรจน์กิจ (2565) กล่าวว่า ภาพลักษณ์จากความทรงจำ ถือว่าเป็นสิ่งที่ติดค้างอยู่ในใจของผู้คน ดังนั้นเมื่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกปรากฏเป็นภาพและรูปแบบผลิตภัณฑ์ย่อมเกิดความรู้สึกคิดถึงภาพของอดีต จนนำไปสู่การรับรู้และการยอมรับบุคคลและส่วนรวมได้ ซึ่งการออกแบบรูปทรงโครงสร้างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้นได้ถูกเชื่อมโยงกับรูปทรงกระเป๋าถือรูปแบบสมัยใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการตัดเย็บและการใช้วัสดุ เช่น ผ้าทอพื้นบ้านที่มีผิวสัมผัสพิเศษมาออกแบบ เทคนิคการประกอบรูปทรงและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการได้รับสำหรับนำไปใช้สอยของผู้ซื้อ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจะต้องช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้รับด้วย

5. ชั้นการวิจารณ์และประเมินผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนรายละเอียดดังนี้

- 1) รูปแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ
- 2) อัตลักษณ์และความโดดเด่น
- 3) ความสวยงามและการสื่อสารความหมาย
- 4) ความประณีตและทนทาน
- 5) ความแปลกใหม่และแตกต่าง
- 6) ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และ
- 7) คุณค่าและประโยชน์ใช้สอย

โดยบุคลากรที่ร่วมการวิจารณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก การเข้าใจเรื่องแนวโน้ม (Trend) ผลิตภัณฑ์ และกระแสแฟชั่นของโลก เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ การเข้าใจจิตวิทยาการสื่อสารและสุนทรียศาสตร์ การมีรสนิยมที่ก้าวหน้า และมีทักษะการแสดงความคิดเห็นอย่างมีหลักการ สามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงได้อย่างตรงประเด็น โดยผลการวิจารณ์พบว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีรูปแบบที่โดดเด่นสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ลวดลายมีสีสันสามารถสื่อสารอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้ ส่วนจุดที่ควรพัฒนารูปแบบคือ ควรนำตรามหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่ได้ออกแบบลักษณะกราฟิกมาติด หรือนำมาประกอบบนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในตำแหน่งและขนาดที่เหมาะสม ควรออกแบบลวดลายผ้าที่หลากหลาย เช่น ลายเล็ก ลายกลางและลายใหญ่ การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ควรใช้ผ้าทอสีพื้นเข้ามารวมออกแบบ เพื่อเป็นทางเลือกของผู้บริโภคที่ไม่ชอบลวดลายมาก สอดคล้องกับ กฤติกา สายณะวัตรชัย (2560) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบของที่ระลึกนั้นนักออกแบบต้องพัฒนาให้สวยงาม แปลกใหม่ และทันสมัยอยู่เสมอ มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราผลิตภัณฑ์ (Brand) ให้มีคุณภาพ คู่มีค่ากับราคาของผู้ซื้อจ่ายเงินออกไป มีจุดจดจำได้ง่าย เพื่อการกลับมาซื้อซ้ำในอนาคต

อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยทั้ง 5 ขั้นตอนนั้น จะเน้นการมีส่วนร่วมของคนในองค์กรช่วยผลักดันให้ผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ ด้วยการคิดร่วมกัน ทำให้มีการสร้างการเรียนรู้ การรับรู้และความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกร่วมกัน ตามแนวคิด Soft Power (ภาพที่ 3 - 4) รัชนี เอื้อไพโรจน์กิจ (2565) กล่าวว่า เรื่องของ Soft Power นั้นเป็นเรื่องของความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ซึมลึก หรือก่อตัวจนเป็นความรู้สึกซาบซึ้งกับบุคคลขึ้น ดังนั้นการออกแบบที่ดี จึงต้องช่วยบอกเล่าประสบการณ์ผ่านเรื่องราวของวัฒนธรรมองค์กรและมีรูปแบบที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ แม้ว่าการประเมินผลค่อนข้างยากและต้องอาศัยระยะเวลา และต้องวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

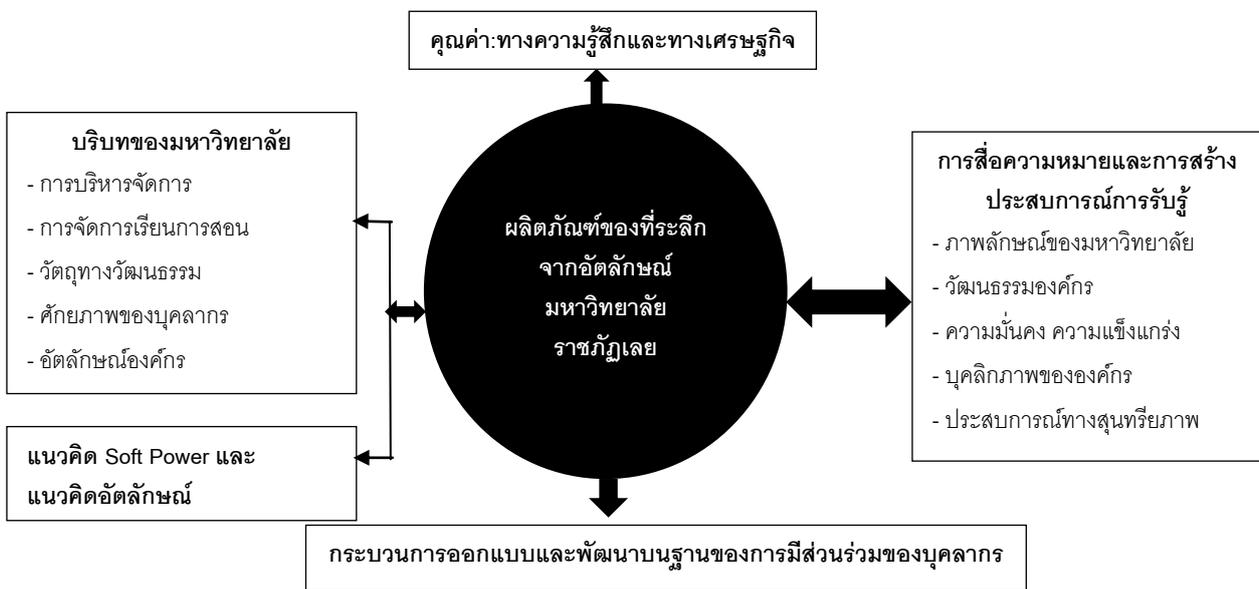
ภาพที่ 3 แสดงผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบต่างๆ บนฐานอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและแนวคิด Soft Power

ภาพที่ 4 แสดงตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ได้ทดลองแปรรูปจากตัวอย่างลวดลายผ้าที่ออกแบบขึ้น

บทสรุป

การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย คณะผู้เขียนใช้แนวคิดอัตลักษณ์และแนวคิด Soft Power นั้นเป็นกระบวนการค้นหาความชัดเจนของกระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ คือ สามารถใช้เป็นตัวแทนองค์กรและสร้างการรับรู้ให้กับคนอื่น ๆ เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้ โดยบุคลากรต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความหมายอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยออกมาเป็นข้อความ เพื่อนำมาใช้สื่อสารความคิดและสร้างแรงบันดาลใจ เช่น อาจารย์วิชาการในฐานะสถาปัตยกรรมที่เป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัย ได้ถูกนำมาตีความหมายถึงความแข็งแรงขององค์กรผสมผสานกับความยืดหยุ่นและความมีอิสรภาพ เช่นเดียวกับสีฟ้าและสีชมพูอันเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยที่ถูกนำมากำหนดเป็นอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เนื่องจากสามารถสร้างการรับรู้และจดจำภาพของสีที่มีความอ่อนนุ่ม ละมุนละไมที่ส่งผลต่อความรู้สึกอิสระเสรี ความอ่อนไหวและความอ่อนโยนได้ดี เช่นเดียวกับการคิดสร้างสรรค์ที่แฝงร่วมกับการออกแบบของที่ระลึกที่มีความทันสมัย มีรสนิยมที่เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีกร 1) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อค้นหาสภาพและปัญหาของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเดิม 2) การวางแผนขั้นตอนการดำเนินการที่เน้นการมีส่วนร่วมจากบุคลากรเพื่อค้นหากรอบแบบของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เหมาะสม และ 3) การออกแบบร่าง และสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อนำเข้าสู่การวิจารณ์เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการผลิตออกมาจำหน่ายในอนาคต สอดคล้องกับเกษมรัสมิ์ วิจิตรกุลเกษม และ สุรเชษฐ ไชยอุปละ (2560) ที่กล่าวว่าการออกแบบของที่ระลึกให้กับองค์กรนั้น การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจะทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของได้ กล่าวได้ว่าผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเป็นส่วนหนึ่งของแบรนด์ (Brand) มหาวิทยาลัยที่จะช่วยต่อยอดความทรงพลังในศักยภาพทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นตัวแทนของความทันสมัยที่มหาวิทยาลัยในฐานะแหล่งผลิตบุคลากร รวมทั้งการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยการออกแบบของที่ระลึกมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยผ่านแนวคิด Soft Power และแนวคิดอัตลักษณ์ ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมจากคนในองค์กรออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม จากการจัดกิจกรรมได้ค้นพบอัตลักษณ์ย่อยแฝงอยู่ในอัตลักษณ์หลักมีดังนี้ อาจารย์สถาปัตยกรรมวิชาการ สีประจำมหาวิทยาลัย ตราพระราชาลัญจกร และลักษณะนามธรรม เช่น ความทันสมัย ความเป็นกันเอง ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ความรักความสามัคคี

และจิตใจให้บริการของบุคลากรภายใน โดยคณะผู้เขียนบทความได้ทดลองเลือกใช้อัตลักษณ์จากสี่ประจำมหาวิทยาลัยมาออกแบบลายกราฟิกเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน สอดคล้องกับ นาถยา พลชา และ ญาณินทร์ รังวงศ์วาน (2561) ที่กล่าวว่า สีฟ้าและสีชมพูเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมีการรับรู้จากบุคลากรภายในและภายนอกเป็นอย่างดี ดังนั้นการออกแบบควรใช้หลักความกลมกลืนจากเส้นและสีที่มีความอ่อนละมุน เคลื่อนไหว และมีอิสรภาพมาสื่อความหมาย ส่วนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเน้นรูปทรงเรียบง่าย โดยใช้รูปทรงสถาปัตยกรรมมาเป็นตัวแทนภาพองค์กรแห่งความงาม โดยผสมผสานกับการออกแบบลวดลายผ้าที่มีอัตลักษณ์ จนได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและพันธกิจของมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ จากข้อค้นพบที่ว่า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยนั้น ต้องอยู่บนฐานการคิดและการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายภายในร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์และแนวทางการออกแบบรวมถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ชัดเจน ซึ่งหน่วยงานที่จะนำผลการศึกษาไปใช้ควรกำหนดคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบการดำเนินงาน โดยเฉพาะก่อนและหลังการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ผู้จัดกิจกรรมต้องรับฟังข้อมูลทุกมิติ การคืนข้อมูลและการนำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ด้วย
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ควรมีการวิจัยเรื่องการออกแบบและการพัฒนาอัตลักษณ์องค์กรสำหรับการสื่อสารและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา สายณะวัตรชัย. (2560). แนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและเอเชีย ในกรุงเทพมหานคร. *กระแสวิวัฒนาการ*, 18(33), 43-55.
- กองขับเคลื่อนและพัฒนา อววน. (2565). โครงการพลิกโฉมมหาวิทยาลัย (Reinventing University). สืบค้นจาก <https://www.ops.go.th/th/flagship-project-driven/item/6522-reinventing-university>.
- เกษมรัสมิ์ วิจิตรกุลเกษม และ สุระเชษฐ ไชยอุปละ. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อแสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่น หลวงพระบางวารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์*, 24(1), 65-77.
- ชัยยะ ฤตินิยมวุฒิ. (2564). SOFT POWER คืออะไรพลังซอฟต์แวร์ที่ไม่ซอฟต์แวร์เสมอไป พลังที่กระตุกจิต กระชากใจคนทั่วโลก. สืบค้นจาก <https://www.brandthink.me/content/whatissoftpower>.
- ณัฐวรรณ์ ขจัดภัย, พิชัย สดภิบาล และ อุดมศักดิ์ สารินูตร. (2556). การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดของที่ระลึกที่สะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่นสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนครราชสีมา*, 4(1), 102-114.
- ไทยโรจน์ พวงมณี. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยสู่การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, 2(1), 93-112.
- นาถยา พลชา และ ญาณินทร์ รังวงศ์วาน. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์ขององค์กรเพื่อการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. *วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 17(1), 133-148.
- รัชนี เอื้อไพโรจน์กิจ. (2565). รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่องการใช้ Soft Power ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: กรณีศึกษา Indian Council for Cultural Relation (ICCR). สืบค้นจาก <https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/nbt/nbt4/IS4024.pdf>.

สุภาพิษฐ์ ธีระวัฒน์. (2565). Soft Power (อำนาจละมุน). สืบค้นจาก <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2565-may7>.

การรับมือสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยมองย้อนผ่านนโยบายดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น

The Handle with Aging Society in Thailand Looking Back Through Elderly Care Policy in Japan

พรเทพ เจิมขุนทด¹Pornthep Joemkhunthod¹

Corresponding Author's Email: potnthej.j@sskru.ac.th

(Received: July 14, 2023; Revised: August 20, 2024; Accepted: September 12, 2024)

บทคัดย่อ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการรับมือในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนโยบายต่างๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนตามยุคตามสมัยแต่ละรัฐบาล แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่สามารถควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะจำนวนผู้สูงอายุในประเทศเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อแรงงานที่ดูแลบริบาลผู้สูงอายุตามไปด้วย นั่นก็คือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่ดูแลบริบาล ถึงแม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีระบบสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ หรือเทคโนโลยี นวัตกรรมระดับแนวหน้าของโลก การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในส่วนนี้ ก็ยังไม่เพียงพอต่อการบริการผู้สูงอายุที่นับวันจะยิ่งสูงมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งประเทศไทยเองก็เข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอข้อมูล เพื่อเป็นการศึกษาการรับมือเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับสังคมไทย ที่จะต้องรับมือกับปัญหาดังกล่าวในเร็ววันนี้ ปัจจุบันรัฐบาลรวมถึงเอกชนต่างมีนโยบาย หรือการบริการสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้นก็ตาม แต่ยังคงต้องมีการผลักดันปัญหานี้ให้แก่ประชาชน เพื่อช่วยกันจัดการดูแลสังคมผู้สูงอายุร่วมกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การรับมือสังคมผู้สูงอายุ นโยบายดูแลผู้สูงอายุ ไทย ญี่ปุ่น

Abstract

Japan is a country that has dealt with the transition to an aging society effectively, with policies that have been adjusted according to the era of each government. But even so, it still cannot control the impact that may occur in the future. In particular, the increasing number of elderly people in the country will affect the workforce who takes care of nursing home care for the elderly as well. That is the shortage of nursing workers. Although Japan is known for its extensive welfare programs and its world-leading innovative technology bringing technology into use in this section. It's still not enough to serve the elderly who are becoming more and more advanced day by day. Thailand itself has also entered an aging society. This article therefore has the purpose of presenting information to study and learn for Thai society to deal with such problems soon. Currently, the government as well as the private sector have different policies or more services for the elderly. But this problem still needs to be pushed to the people to help manage and care for the elderly society together between the public sector, the private sector, and the public sector in the future.

Keywords: the handle with aging society, elderly care policy, Thailand, Japan

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

¹ Lecturer, Japanese Department, Humanities and Social Science Faculty, Sisaket Rajabhat University

ความนำ

ประเทศไทยที่ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยมีประชากร อายุ 60 ปีหรือมากกว่า เป็นจำนวน 6.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2558 นั้น จำนวนผู้สูงอายุก็ได้มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ที่ตัวเลข 10.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมด และจะเพิ่มเป็น 14 ล้านคน หรือร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2562 และในอนาคตจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก เป็นตัวเลขที่ 21 ล้านคน และเป็นสังคมผู้สูงอายุสุดยอด (Super aged society) ในอีก 18 ปีข้างหน้า โดยมีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด (สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์, 2558)

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ในปี 2565 ที่ผ่านมามีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ราวร้อยละ 20-30 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเช่นเดียวกับประเทศที่มีประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 28 ในปี พ.ศ. 2574 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) ซึ่งนับว่าอาจจะส่งผลกระทบต่อในเรื่องของโครงสร้างประชากรในอนาคตอันใกล้ กรมกิจการผู้สูงอายุ (2566) สรุปปัญหาของสังคมผู้สูงอายุ ไว้ดังนี้ ประการแรก ผลกระทบด้านการผลิต โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลง สัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้น ขณะที่วัยทำงานเท่าเดิมหรือลดลง ส่งผลทำให้ค่าแรงสูงขึ้นได้หรือเกิดการขาดแคลนแรงงาน จึงเริ่มมีการแก้ไขปัญหาด้านขาดแคลนแรงงาน ในการลงทุนและการออม เมื่อวัยสูงอายุมีรายได้น้อยลงทำให้มีการออมลดลง วัยทำงานต้องแบกรับภาระที่มากขึ้นทำให้มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้มีเงินออมน้อยลงและเงินลงทุนลดลง ประการที่สอง ด้านผลิตหรือรายได้ประชาชาติ สัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือ GNP รายได้ประชาชาติที่น้อยลง และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลลดลง รวมถึงคุณภาพการผลิตลดลง ในส่วนของการคลัง เมื่องบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้น ภาครัฐจำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุข ในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้นตามไปด้วย ประการที่สาม ด้านสังคม ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องทำงานมากขึ้น เกิดปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งได้หรือให้อยู่เพียงลำพังมากขึ้น ประการที่สี่ เป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกันคือ ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุจะเกิดความคิดว่าตนนั้นเป็นภาระกับลูกหลาน อาจรู้สึกไม่สบายใจเกิดขึ้นได้ และส่งผลทำให้สุขภาพร่างกายไม่ดีเกิดขึ้นอีกด้วย

เมื่อมองประเทศที่มีการรับมือผู้สูงอายุได้ดี และเป็นประเทศที่เป็นประเทศสังคมผู้สูงอายุมาอย่างเช่นประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันจากสำนักงานสถิติแห่งประเทศญี่ปุ่น มีประชากรประมาณ 125 ล้านคน ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2564 (Statistics Bureau of Japan, 2021) แต่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากปัญหาสังคมผู้สูงอายุ และอัตราการเกิดต่ำ ปัจจุบัน ประชากรที่มีอายุ 65 ขึ้นไป ราวๆ 36 ล้านคน เป็นผู้ชาย ประมาณ 15 ล้านคน เป็นผู้หญิง ประมาณ 20 ล้านคน (Statistics Bureau of Japan, 2020) เมื่อดูจากประชากรทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 28.7 ซึ่งถือว่ามีจำนวนมาก (ข้อมูล ณ วันที่ 15 กันยายน 2563) ส่งผลให้เผชิญกับสังคมผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2568 จะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ประมาณ 36,770,000 คน และในปี พ.ศ. 2598 จะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นประมาณ 37,040,000 คน ซึ่งมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกิดสภาวะขาดแคลนแรงงาน คนทำงานลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานภาคเกษตร

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร (Demographic change) กำลังเป็นปรากฏการณ์ที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างมากในบรรดานักประชากรศาสตร์ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ตลอดจนผู้บริหารนโยบาย ผู้นำระดับชาติและระดับนานาชาติ รวมไปถึงนักธุรกิจและนักลงทุนโดยเฉพาะในภาคธุรกิจมหภาค ต่างเล็งเห็นถึงประเด็นดังกล่าวนี้ โดยได้มีการศึกษา วิเคราะห์ ทิศทางแนวโน้ม การคาดการณ์สถานการณ์ด้านประชากร ที่จะนำไปสู่แนวทางในการรับมือกับโอกาสของความเปลี่ยนแปลงสำคัญของโครงสร้างทางประชากร (สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์, 2560) หากมีการวางแผนและการเตรียมการที่ดีย่อมส่งผลที่ดีต่อการจัดการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการรับมือสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยการมองย้อนผ่านนโยบายดูแลผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น

ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษานโยบายภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตก่อนสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน เป็นเป็นการเตรียมความพร้อมการรับมือสำหรับประเทศไทยที่ปัจจุบันกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการระบบดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน

การรับมือของประเทศในการดูแลผู้สูงอายุ นับเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2482-2486) พยายามแก้ไขปัญหา ปฏิรูป ปรับโครงสร้างการดูแลผู้สูงอายุมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังพบปัญหาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ประเทศญี่ปุ่นได้มี กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุครั้งแรก ปี พ.ศ. 2594 เริ่มต้นด้วยการสร้างสถานที่บำบัดและโรงเรียนผู้สูงอายุ ต่อมาเกิดประเด็นสำคัญคือ ปี พ.ศ. 2506 กระทรวงสังคมและสวัสดิการ ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุและดูแลเรื่องสวัสดิการออกมา และในปี พ.ศ. 2516 เริ่มมีสวัสดิการโดยผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป ไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล ส่งผลให้มีผู้สูงอายุจำนวนมากที่เข้ามาใช้บริการในโรงพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างมาก และเป็นผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง (Social admission) (วนัทยา มงคล, 2564)

ในปี พ.ศ. 2532 ก็มีการสร้างแผนกลยุทธ์ ซึ่งเรียกว่า “แผนทองคำ” (Gold plan) โดยมียุทธศาสตร์ 10 ปี เพื่อส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการของผู้สูงอายุ และการรองรับปัญหาผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิงที่เพิ่มมากขึ้น และต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งการขาดแคลนการดูแลผู้สูงอายุทั้งที่บ้าน และในสถานบริบาล ซึ่งแผนทองคำ มียุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนจากการอยู่ในโรงพยาบาล หรือสถานบริบาลนานๆ เป็นการให้อยู่ที่บ้าน หรือสถานบริบาลของชุมชนแทน (วนัทยา มงคล, 2564)

ในปี พ.ศ. 2538 มีการออกกฎหมาย “มาตรการสำหรับสังคมผู้สูงอายุ” เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนทุกกลุ่มอายุสามารถดำรงชีพได้ตลอดชีวิตอย่างมีความมั่นคง และปีต่อมาก็กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2543 รัฐบาลก็มีการเปิดตัวระบบ “การประกันการดูแลระยะยาว” หรือ Long Term Care Insurance (LTCI) ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นหนึ่งในการประกันสุขภาพที่ครอบคลุมที่สุด โดยให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปทุกคน ผู้สูงอายุที่เข้าเกณฑ์จะสมัครเข้าร่วมโครงการผ่านหน่วยงานภาครัฐในแต่ละท้องถิ่น และจะมีแบบทดสอบให้ทำ เพื่อสำรวจว่า ผู้สูงอายุแต่ละคนนั้นมีความต้องการ และความจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างไร จากนั้นผู้ดูแลก็จะให้คำแนะนำ ตลอดจนช่วยวางแผนให้โดยพิจารณาจากงบประมาณของแต่ละคน ร่วมกับองค์ความรู้ของหน่วยงานในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร ซึ่งงบประมาณในส่วนนี้จะมาจากการจัดเก็บภาษีผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เพื่อให้ภาครัฐสามารถนำงบประมาณดังกล่าว ไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุผ่านระบบสวัสดิการสังคมนั่นเอง (วนัทยา มงคล, 2564)

ในปี พ.ศ. 2549 มีการส่งเสริมให้ภาคเอกชนจ้างงานผู้สูงอายุมากขึ้น โดยออกกฎหมาย ให้ภาคเอกชนจ้างพนักงานจนอายุ 65 ปี โดยมีการดูแล และนายจ้างสามารถลดเงินเดือนพนักงานที่สูงอายุได้ ซึ่งเมื่อมีการนำระบบนี้มาใช้ พบว่า มีพนักงานไม่น้อยที่ถูกลดเงินเดือนครั้งหนึ่ง เมื่ออายุ 60 ปี โดยยังคงทำงานในตำแหน่งเดิมอยู่ นอกจากนั้นยังมีมาตรการอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันระบบการดูแลผู้สูงอายุแบบดั้งเดิมของภายในครอบครัว เริ่มประสบภาวะวิกฤต หรือขาดแคลน เพราะระบบครอบครัวขยาย ทำให้การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวกำลังหายไป (สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์, 2558)

ในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ มีนโยบายปรับปรุงระบบ และเพิ่มค่าตอบแทนแก่ผู้ประกอบการที่มีผลการดำเนินการในด้านของการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับพึ่งพาตนเองได้ โดยมีเป้าหมายคือ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2561 เป็นต้นไป ระบบประกันการดูแลผู้สูงอายุของนั้น ใช้จ่ายสูงสุดของผู้เข้ารับบริการ ถูกกำหนดด้วยระดับความจำเป็นในการดูแล ทำให้รายได้ของผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ มีการผันแปรไปตามขอบเขตการเข้ารับบริการ วัตถุประสงค์ของระบบอย่างหนึ่งคือ กระตุ้นผู้ให้บริการ สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ยังคงพบว่า มีปัญหาแรงจูงใจต่อผู้ประกอบการในด้านให้บริการผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเคลื่อนไหวไม่มากพอ จึงทำให้เกิดการเสนอให้มีการปรับปรุงระบบในครั้งนี้ อีก จากตัวอย่างระบบที่มีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จนเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ ประเทศญี่ปุ่นได้มีการวางแผนหลักที่เป็นกรอบพื้นฐานนโยบายที่รับมือสังคมผู้สูงอายุ อย่างเป็นระบบตั้งแต่การทำงาน สุขภาพ สวัสดิภาพ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิต ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเริ่มต้นจากมหภาคใหญ่ ระดับรัฐบาลย่อยเล็กมาจนเป็นระบบต่างๆ ในแต่ละจังหวัด และศูนย์บริบาลผู้สูงอายุต่างๆ ที่อยู่ภายในจังหวัด (วนัทยา มงคล, 2564)

สรุป การบริหารจัดการระบบดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นมีการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้ 1) ความรวดเร็วในการรับมือ และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดกาล 2) การเปลี่ยนแปลงในตวับทกฎหมาย มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มความคุ้มครองและสวัสดิการสำหรับกลุ่มนี้ ซึ่งปรับปรุงทั้งในด้านการเงินและการบริการดูแล 3) มีระบบที่ดี Long-Term Care Insurance (LTCI) เป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เน้นการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีการเสนอเงินสมักร่วมตามระดับความเสี่ยงของผู้เอาประกัน 4) การพัฒนาทางเทคโนโลยี ทราบกันดีว่าประเทศ ญี่ปุ่นเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี จึงมีการนำเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ไรบอตหุ่นยนต์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมส่งเสริมการดูแลและสุขภาพของผู้สูงอายุ 5) การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน มีการส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับโครงการและการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจและทักษะในการดูแล และ 6) มีแผนร่วมกันในระดับชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุระดับชุมชนซึ่งเน้นการสนับสนุนและการเสริมสร้างชุมชนที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ มากมาย ได้แก่ ปัญหาการทดแทนประชากรวัยแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ปัญหาหลักประการหนึ่งที่เกิดขึ้นกับประชากรสูงอายุ คือ อัตราส่วนของคนเกษียณอายุ ต่อกำลังแรงงานที่เข้ามาทดแทน โดยเฉพาะในบางส่วนของภาคอุตสาหกรรมทั่วไป อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ถือว่าใหญ่ที่สุด อาจส่งผลเสียหาย หากไม่สามารถรักษาระดับการผลิตไว้ เนื่องจากประเทศเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสามของโลก และเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย (ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และ มุจลินท์ ชัยชมภู, 2562) ผลกระทบดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ หากอัตราการเกิดยังคงลดลงอย่างเช่นปัจจุบันนี้ และวิธีการแก้ไขที่ภาครัฐดำเนินอยู่ยังไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ในอีกภาคส่วนที่น่าวิตกของประเทศก็คือ ภาคเกษตรกรรม พบว่า จำนวนเกษตรกรในประเทศลดลงไปกว่าครึ่ง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 โดยสัดส่วนแรงงานเกษตรกรร้อยละ 77 เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีจากสถิติชี้ให้เห็นถึงปัญหาในอนาคตเนื่องจากคนหนุ่มสาวเลือกที่จะไม่ทำงานในภาคการเกษตร ส่วนแรงงานผู้สูงอายุจะมีอายุมากขึ้นจนสภาพร่างกายไม่สามารถทำงานได้ (ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และ มุจลินท์ ชัยชมภู, 2562)

ปัญหาลูกจ้างชั่วคราว (Non regular worker) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบการจ้างงานแบบชั่วคราว คือประชากรกลุ่มดังกล่าวต้องเผชิญภาวะความไม่มั่นคงในการทำงาน อันเนื่องมาจากระบบการจ้างงานในประเทศที่เปลี่ยนเป็นการจ้าง โดยมีระยะเวลาตามสัญญาจ้างแทนการจ้างงาน ระยะเวลา สาเหตุจากอุตสาหกรรม และบริษัทขนาดใหญ่ลดการผลิตลง เพราะความต้องการสินค้าและบริการภายในประเทศที่ลดลงตามจำนวนประชากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อลูกจ้างชั่วคราว 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก แรงงานชั่วคราวที่ได้รับการจ้าง ใหม่หลังเกษียณพบว่ากว่าร้อยละ 90 ยังคงทำงานกับบริษัทเดิม แต่ปัญหาการทำงานแบบชั่วคราวของผู้สูงอายุคือการเกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้กับกลุ่มที่ทำงานประจำค่อนข้างสูง รวมถึงสวัสดิการที่ขาดหายไปด้วย และกลุ่มลูกจ้างชั่วคราวอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มหนุ่มสาว ที่มาจากกระแสหรือค่านิยมการทำงานอิสระ หรืองาน (Part time) ที่เรียกว่า ฟรีเตอร์ (Freeters) มากขึ้น ในอนาคตหากกลุ่ม Freeters ที่อยู่ในช่วงอายุ 25 - 34 ปี ยังไม่สามารถเปลี่ยนสถานภาพไปสู่การเป็น พนักงานประจำได้ กลุ่มคนเหล่านี้จะประสบกับปัญหาต่างๆ ที่จะตามมาเมื่ออายุมากขึ้น เช่น ปัญหาเรื่องเงินบำนาญ ประกันสังคม เป็นต้น และปัญหาดังกล่าวนี้จะกลายเป็นภาระใหญ่ที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแล (ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และ มุจลินท์ ชัยชมภู, 2562)

ปัญหาแรงงานที่ทำอาชีพในการดูแลบริบาล ในประเทศ กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ ได้มีการรายงานจำนวนแรงงานในปัจจุบัน เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2564 พบว่า แรงงานที่ทำหน้าดูแลบริบาล ประมาณการที่ 2,110,000 กว่าคน และมีความต้องการแรงงานในปี 2566 ประมาณ 2,330,000 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2019 220,000 คน และในปี พ.ศ. 2568 จะมีความต้องการแรงงานมากถึง 2,430,000 คน (Ministry of Health, Labour and Welfare, 2021) หากไม่ได้ติดสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 อาจจะทำให้มีความต้องการในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ในสถานการณ์ปัจจุบัน ประชากรถือว่ามีประชากรที่มี

อายุยืนนานมากที่สุดในโลก สำนักงานคณะรัฐมนตรี ปี 2563 พบว่าอายุเฉลี่ยของคน เพศชาย มีอายุเฉลี่ย 81.56 ปี และเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 87.71 ปี เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2562 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เพศชายเพิ่มขึ้น 0.15 และเพศหญิง เพิ่มขึ้น 0.26 ปี ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นคนคนมีอายุยืนมากขึ้น (Cabinet office, 2022) หากไม่มีสวัสดิการ หรือระบบในการรองรับผู้สูงอายุตรงนี้ อาจจะนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ในอนาคต

ปัญหาความต้องการแรงงานข้ามชาติในการดูแลผู้สูงอายุ ถึงแม้อัตราการว่างงานของคนจะลดลงอย่างต่อเนื่องจากจำนวนงานกับจำนวนแรงงานที่เริ่มเข้าสู่ระดับเดียวกัน แต่มีงานประเภทหนึ่งที่กำลังขาดแคลน และจะเป็นเช่นนี้ต่อไป คือแรงงานในภาคบริการ และการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ และอัตราความมีอายุยืนที่สูงขึ้น ทำให้จำนวนผู้ทำงานในภาคส่วนนี้ไม่เพียงพอต่อการรับบริการของผู้ป่วยและผู้สูงอายุ และอีกเหตุผลหนึ่ง เนื่องจากอาชีพนี้ค่าตอบแทนน้อย และไม่เป็นที่นิยม (ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และ มุจลินท์ ชัยชมภู, 2562)

ปัญหาความไม่สมดุลของภาวะเศรษฐกิจ เนื่องจากประชากรในภาคแรงงานที่ลดลงซึ่งสวนทางกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงกับ อัตราผลผลิตมวลรวมของประเทศชาติ (GDP) นั่นคือ รายรับของรัฐจากการเก็บภาษี หรือการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจจากประชากรวัยแรงงานลดลง แต่อัตราค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อหนี้สาธารณะที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องไปด้วย ตามการคาดการณ์ของนักเศรษฐศาสตร์ คาดว่า GDP จะลดลงจนถึงติดลบสวนทางกับหนี้คงค้างของรัฐบาลที่สูงขึ้น (ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และ มุจลินท์ ชัยชมภู, 2562)

อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นมีการแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาโครงสร้างสังคมสำหรับผู้สูงอายุ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การเพิ่มสถานที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนการรับและจัดการบริการด้านการแพทย์และการดูแลสุขภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์และมีความสุข ในชีวิตหลังเกษียณได้ การส่งเสริมการทำงานหลังเกษียณ มีการสนับสนุนโปรแกรมการฝึกอบรมและการทำงานเพื่อสร้างโอกาสในการทำงานหรือกิจกรรมอาสาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความเชื่อมโยงกับสังคมการสนับสนุนผู้ดูแล ให้การสนับสนุนแก่ผู้ดูแลและผู้สูงอายุในบ้าน รวมถึงการให้คำแนะนำ การฝึกอบรม และการจัดหาบริการช่วยเหลือที่เหมาะสมการสร้างการรับรู้และการเข้าใจในสังคมเกี่ยวกับความสำคัญของผู้สูงอายุ และสร้างการเชื่อมโยงกับครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ การใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เพื่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ การเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสาร โดยเน้นการพัฒนาและใช้งานเทคโนโลยีที่ใช้งานง่ายและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ การสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมที่สร้างสุขภาพจิต และการเชื่อมโยงกับชุมชนผ่านการดำเนินการเหล่านี้ ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาสังคมที่สนับสนุนและเข้มแข็งให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์และมีคุณภาพได้อย่างเต็มที่ในช่วงวัยที่มีอายุ

สรุป วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ นับว่าเป็นบทเรียนที่ดีสำหรับประเทศไทยที่เพิ่งจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่จะนำบทเรียนต่างๆ มาปรับปรุงนโยบาย หรือระบบต่างๆ เข้ามาเพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยจะค่อยๆ ส่งผลกระทบต่อสังคมต่อการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอย่างมาก

นโยบายการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย

ประเทศไทยได้เริ่มมีการดำเนินการเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ โดยในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มการคุ้มครองและสวัสดิการสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในสังคม ในปี 2544 ได้จัดตั้งกรมผู้สูงอายุเพื่อรับผิดชอบในการดูแลและส่งเสริมสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ในปี 2546 ได้มีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เกิดขึ้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546) ผู้สูงอายุจะได้รับ การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดให้ การศึกษาการศาสนาข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายชุมชน การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะ มีการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ต่างๆ ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับ

อันตรายจากการทารุณกรรมหรือแสวงหาผลประโยชน์ มีการให้คำแนะนำปรึกษา มีการจัดหาที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่ม สวัสดิการจ่ายเบี้ยยังชีพ และมีการสงเคราะห์ในการจัดงานศพ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

ในปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยได้ให้สิทธิประโยชน์เงินบำนาญให้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

ในปี พ.ศ. 2549 มีการงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงได้ดำเนินงานด้านนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องตลอดมา เพื่อให้การคุ้มครองผู้สูงอายุตามสิทธิที่พึงได้รับส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีคุณภาพ รวมถึงสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ (สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ, 2565) และในปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบันการดูแลผู้สูงอายุยังคงเป็นหัวใจสำคัญของนโยบายสังคมในประเทศไทย โดยมีการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้มีการดูแลที่เหมาะสมและมีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุในทุกช่วงวัยและสภาพสุขภาพสมบูรณ์

สถานการณ์ สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาหลายปีแล้ว ข้อมูลประจำปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีประชากรทั้งหมด 66.4 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุ 10.6 ล้านคน นับเป็นร้อยละ 16.06 ในปี 2562 ประชากรผู้สูงอายุมีมากถึง 11.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ของประชากรทั้งหมดจำนวน 69.3 ล้านคน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2564) จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุอย่างมากทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้รับผลกระทบถูกให้หยุดงานและอาจไม่ได้กลับเข้าสู่การทำงานอีก ซึ่งหากหลุดออกจางานไปและไม่สามารถปรับตัวหรือพัฒนาทักษะฝีมือให้กลับเข้ามาอยู่ในตลาดแรงงานได้ใหม่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ส่วนกลุ่มแรงงานสูงอายุ โดยเฉพาะที่ทำงานในภาคบริการ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ ไม่ได้รับการคุ้มครองจากระบบประกันสังคม ถูกเลิกจ้าง หรือเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้าง เพื่อลดต้นทุนการจ้างของกิจการ แนวทางการส่งเสริมการทำงานในอนาคต ต้องสอดคล้องกับรูปแบบของธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและตลาดแรงงานครั้งสำคัญที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการทำงานมากขึ้นส่งผลให้เกิดงานในรูปแบบใหม่ เช่น การทำงานโดยผ่าน Platform (Platform economy) ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (Flexible working system) ในหลายรูปแบบ เช่น การจ้าง/ทำงานแบบงานรายชิ้นหรือรายวันหรือรายครั้ง การจ้าง/ทำงานจากที่บ้าน (Work from home) รวมถึงการจ้าง/ทำงานจากที่ไหนก็ได้ (Remote working) เป็นต้น อีกทั้งความต้องการของผู้บริโภคก็มีการใช้รูปแบบดิจิทัลในการซื้อสินค้าและบริการมากขึ้น (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2564)

การรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

การบริหารระบบเพื่อสังคมผู้สูงอายุในประเทศ นับเป็นตัวอย่างในการนำมาเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในหลายๆ ประเทศ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทย กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเช่นกัน การขยายอายุเกษียณช่วยแก้ปัญหาผู้สูงอายุได้ในระยะสั้น และช่วยบรรเทาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจได้

ขณะที่ไทยอยู่ระหว่างการพิจารณาขยายอายุเกษียณของแรงงานจาก 60 เป็น 65 ปี แผนส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการด้านภาษีเพื่อสนับสนุนบริษัทเอกชนจ้างคนอายุเกิน 60 ปีทำงาน นำรายจ่ายมาหักภาษี 2 เท่า แม้กฎหมายประกาศเมื่อเดือนมีนาคม 2560 แต่ให้มีผลย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ซึ่งอยู่ในแผนงานด้านเศรษฐกิจเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่กระทรวงการคลังเสนอและผ่านมติ ครม. ไปเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 จึงเห็นได้ว่ารัฐบาลมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหานี้มากขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2564)

นอกจากนี้ยังมีแผนงานสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ กรมธนารักษ์นำร่องด้วยการนำที่ราชพัสดุให้กลุ่มโรงพยาบาลเช่าในราคาถูกลง เพื่อทำที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior complex) โดยลงนามไปแล้วกับโรงพยาบาลรามาริบัติในพื้นที่สมุทรปราการ และเตรียมทำในอีก 4 พื้นที่ คือ เชียงใหม่ ประจวบคีรีขันธ์ นครนายก และชลบุรี คาดว่าจะมีที่พักอาศัยรวมกันไม่น้อยกว่า 2 พันยูนิต แผนด้านสินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse Mortgage: RM) เป็นรูปแบบใหม่ของสินเชื่อ ด้วยการ

ให้ผู้สูงอายุที่มีบ้าน คอนโดมีเนียม แบบปลอดภาระหนี้ มาขอสินเชื่อกับธนาคารออมสิน และธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) โดยรับเงินเป็นรายเดือนเพื่อใช้ดำรงชีพ สามารถอาศัยอยู่ได้จนกว่าจะเสียชีวิต ซึ่งธนาคารออมสินเปิดตัวไปแล้ว ส่วน ธอส. อยู่ระหว่างการแก้กฎหมาย เพื่อให้ดำเนินการได้ แผนในเรื่องบำเหน็จบำนาญซึ่งกำลังยกร่างกฎหมายกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบข.) หรือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคบังคับ สำหรับแรงงานอายุตั้งแต่ 15-60 ปี คาดว่าจะเปิดรับสมาชิกในช่วงปี 2561 โดยมีเป้าหมาย คือ ต้องการให้คนหลังเกษียณมีรายได้ต่อเดือน 50% ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย (สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์, 2560)

ในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เรื่อง สังคมสูงอายุเป็น “วาระแห่งชาติ” โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมถึงบูรณาการความร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน และมีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ, 2565) ทั้งนี้ รัฐบาลมีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่ครอบคลุมใน เรื่องการมีกฎหมาย นโยบาย และมีกลไกในรูปของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติการมีระบบหลักประกันรายได้/บำนาญ รวมทั้งสวัสดิการต่างๆ อาทิ ที่อยู่อาศัย บริการด้านสุขภาพ การดูแลในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ นันทนาการ การมีส่วนร่วม การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ และความก้าวหน้าในระยะ 2 - 3 ปีที่ผ่านมาได้มีการเพิ่มสิทธิและยกระดับการคุ้มครองทางสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียม ลดความยากจน ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี มีการสร้างกลไกเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุมากขึ้นโดยเฉพาะระบบบริการการดูแลผู้สูงอายุอย่างบูรณาการในระยะยาวเชื่อมโยงบริการในสถานพยาบาลไปจนถึงบ้าน ผู้สูงอายุ โดยทีม สหวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม หลังจากรัฐบาลเริ่มดำเนินนโยบายการพัฒนาาระบบดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่บริการเจ็บป่วยเฉียบพลันและบริการโรคเรื้อรัง การดูแลรักษาผู้สูงอายุในระยะเจ็บป่วยเฉียบพลันเป็นประเด็นที่ยังมีโอกาสพัฒนาได้อีกมาก การดูแลระยะสุดท้ายและการดูแลประคับประคอง (End-Of-Life and Palliative Care) ศูนย์ฟื้นฟูในชุมชนช่วยให้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเข้าถึงบริการได้ง่ายขึ้น (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

ปัจจุบัน นโยบายนายกรัฐมนตรีเศรษฐา ทวีสิน มีนโยบายสำหรับผู้สูงอายุอยู่มากมายที่นาสนใจในหลายด้าน เช่น สาธารณสุข การเกษตร เศรษฐกิจ ที่ดิน และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น โดยจะดำเนินการหลายด้าน ดังนี้ ด้านสาธารณสุข เรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ควรเร่งพัฒนา และดูแลให้อย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดระบบสาธารณสุข ระบบการทำงาน ให้สะดวกสบาย และดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงมากขึ้น ด้านเศรษฐกิจ มีแนวคิดในการ “เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ขยายโอกาส” ตั้งเป้าทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ GDP เติบโตเฉลี่ยอย่างต่ำปีละ 5% โดยพรรคเพื่อไทยใช้แนวคิด รดน้ำที่ราก เพื่อให้ต้นไม้งอกงามทั้งต้น ส่งผลต่อเศรษฐกิจต่อกลุ่มคนทุกวัย ด้านเกษตรกร ปัญหานี้ดินของเกษตรกรไทยยังคงน่าเป็นห่วง ซึ่งโดยกลุ่มผู้ประกอบการที่มีอยู่ 40% และมีประชากรผู้สูงวัยอยู่มาก ซึ่งรายได้นั้นเพียงประมาณ 8% ของ GDP เหตุจากการแก้ปัญหาในภาคเกษตรไม่ถูกจุด จึงทำให้เกษตรกรไทยอยู่ในวงเวียนวัฏจักรของความยากจน และด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน ผู้สูงอายุบางท่านที่อยู่ในพื้นที่มาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีปัญหาการถูกเอาเปรียบ เปรียบจากในพื้นที่ทำกิน จึงมีนโยบายจัดทำกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อเร่งรัดการพิสูจน์สิทธิให้ได้มาซึ่งโฉนดอย่างถูกต้องและเป็นธรรม รวมทั้งยังจัดพื้นที่สาธารณะ หรือพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งานเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนในภาคพื้นที่นั้นๆ ต่อสุขภาพประชาชน และผู้สูงวัยในพื้นที่ทุกคน (ไทยรัฐ, 2566) นอกจากนี้ยังมีมีการบูรณาการนโยบายทางประชากรกับแผนระดับชาติและแผนงบประมาณเพื่อให้มีการเชื่อมโยงนโยบายสู่การจัดสรรทรัพยากรในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม (ศิริลักษณ์ มีมาก, 2561)

บทสรุป

ประเทศไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีความท้าทายอย่างมากในการที่จะรับมือ โดยเฉพาะในอนาคต จะยังมีจำนวนผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้นไปอีกเรื่อยๆ อาจทำให้เกิดความต้องการแรงงานด้านการบริการผู้สูงอายุ เฉกเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น ณ ตอนนี้อย่างมีความต้องการอย่างมาก และแรงงานด้านนี้ก็มักจะเป็นชาวต่างชาติ ที่ต้องการค่าแรงสูงเป็นการตอบแทน หากมีการใช้เทคโนโลยีมาใช้ คือ หุ่นยนต์ดูแล เน้นอนว่าต้องมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายสูงทั้งการซื้อหรือต้นทุนการผลิต และหากมองสถาบันครอบครัว การดูแลคนในครอบครัวของสังคมไทยก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน นั่นก็จะเป็นปัญหาเหมือนกับประเทศญี่ปุ่นนั่นเอง ซึ่งลูกหลาน ไปทำงานต่างถิ่น หรือเมื่อมีครอบครัวแล้วจำเป็นต้องแยกครอบครัวออกไป ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านลำพัง ไม่มีลูกหลานที่จะดูแล

ประเด็นต่อมาหากมองในมุมของสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ ประเทศไทยก็ยังคงต้องให้ความสำคัญประเด็นนี้ เพราะหากเราไม่มีสวัสดิการ ด้านสถานบริการโดยตรง ซึ่งโรงพยาบาลสุขภาพตำบล อาจจะไม่ตอบโจทย์กับผู้สูงอายุก็เป็นได้ อีกทั้งงบประมาณจากภาครัฐ หากมีการเก็บภาษีจากประชาชนเพิ่มมากขึ้น อาจส่งผลให้เกิดปัญหาเดียวกันกับประเทศญี่ปุ่นที่ผ่านมาคือ คนวัยทำงานหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษี เพราะมองว่าตนนั้นไม่ได้รับสวัสดิการในส่วนนี้ แต่ต้องประกอบอาชีพอย่างหนัก ต้องมีการสร้างความเข้าใจ เริ่มตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ

ประเด็นเรื่องการดูแลรักษา หรือการบริหารผู้สูงอายุ นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ปัจจัยคือ โรงพยาบาล หรือสถานบริการ หรือองค์กรที่จะดำเนินงานอย่างไรให้มีความพร้อม เข้าถึงผู้สูงอายุที่อนาคตจะมีจำนวนมากมาย ทั้งภาครัฐและเอกชนจะมีแนวทางเช่นไร นับเป็นประเด็นที่ต้องจับตามองในประเทศไทย หากมีการถอดบทเรียนที่ดี อาจส่งผลต่อการรับมือในอนาคตต่อไป

ข้อสรุป การรับมือสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยต้องการการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน โดยสามารถดำเนินการตามวิธีต่อไปนี้ 1) การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลการเข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปีและการรักษาทางการแพทย์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายภาพและสมอง เช่น การออกกำลังกายที่เหมาะสมและการเรียนรู้ทางออนไลน์ 2) ควรมีการสนับสนุนการฝึกอบรมผู้ดูแลและส่งเสริมคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุในบ้านการพัฒนาสถานที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุสร้างหรือปรับปรุงที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีความสะดวกสบายและเหมาะสมสร้างสวนสาธารณะและพื้นที่สำหรับกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน 3) สนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ สร้างโอกาสในการทำงานหรือการฝึกงานสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานหลังเกษียณส่งเสริมการร่วมงานอาสาหรือการทำงานเสริมเพื่อสร้างรายได้ 4) เพิ่มพูนความสุข เพิ่มความเข้าใจและการรับรู้ในสังคมเกี่ยวกับความสำคัญของผู้สูงอายุส่งเสริมการสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและเข้าใจกันซึ่งกันและกัน และ 5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เช่น การเรียนรู้ทางออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้และการจัดการสุขภาพ ใช้เทคโนโลยีสำหรับการติดต่อกับครอบครัวและชุมชน ซึ่งการแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยต้องการการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถมีชีวิตอยู่อย่างสมบูรณ์และมีคุณภาพได้อย่างเต็มที่ในวัยที่มีอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2564. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/download/laws/regulation_th_20152509163042_1.pdf.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). กฎหมายและระเบียบ. สืบค้นจาก <https://www.dop.go.th/laws/2/11>.
- ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และ มุจลินท์ ชัยชมภู. (2562). การเตรียมพร้อมตลาดแรงงานในสังคมสูงอายุ: บทเรียนจากประเทศญี่ปุ่นสู่ประเทศไทย. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 9(2), 98-112.

- ไทยรัฐ. (2566). อัปเดตรายละเอียด นโยบายพรรคเพื่อไทย สำหรับผู้สูงอายุหลัง เศรษฐา ทวีสิน ได้รับโหวตเป็นนายกฯ. *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/lifestyle45plus/2694354>.
- วันทยา มงคล. (2564). สังคมสูงวัยในญี่ปุ่นเรียนรู้เขาเพื่อช่วยตนเอง. สืบค้นจาก <https://hhcthailand.com/japanese-aging-society/>.
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์. (2564). *โครงการส่งเสริมการมีงานทำที่มีคุณค่าสำหรับผู้สูงอายุเพื่อสังคม สำหรับคนทุกวัยในประเทศไทยอาเซียนบวกสาม ระหว่างและภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริลักษณ์ มีมาก. (2561). การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยตามกรอบปฏิญญาอาเซียนเรื่องผู้สูงอายุ. สืบค้นจาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1541673448-145_0.pdf.
- สรารุช ไพฑูรย์พงษ์. (2558). การปฏิรูปการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในประเทศไทยญี่ปุ่น. สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/2015/07/aging-society-in-japan/>.
- สรารุช ไพฑูรย์พงษ์. (2560). ผู้สูงอายุมีเงินกับมาตรการช่วยเหลือของรัฐ. สืบค้นจาก <https://thecitizen.plus/node/19266>.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2559). คู่มือระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ (Long term care) ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559. สืบค้นจาก https://www.nhso.go.th/storage/downloads/main/37/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD_LTC_.pdf.
- สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ. (2565). สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยและการรับมือกับปัญหา. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=93879&filename=index.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). การเผชิญหน้า 'สังคมผู้สูงอายุ' โจทย์ท้าทายภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/XNktS>.
- Cabinet office. (2022). 高齢化の状況. Retrieved from <https://www8.cao.go.jp/kourei/whitepaper/w-2022/html/zenbun/index.html>.
- Ministry of Health, Labour and Welfare. (2021). 第8期介護保険事業計画に基づく介護職員の必要数について. Retrieved from https://www.mhlw.go.jp/stf/houdou/0000207323_00005.html.
- Statistics Bureau of Japan. (2020). 高齢者の人口. Retrieved from <https://www.stat.go.jp/data/topics/topi1261.html>.
- Statistics Bureau of Japan. (2021). 人口推計. Retrieved from <https://www.stat.go.jp/data/jinsui/pdf/202112.pdf>.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

Factors Influencing Farmers' Decision-making in Purchasing Fertilizer
in Mueang District, Loei Provinceพรรณธรรณ บุตรดีสุวรรณ¹ วิลัยพร ยาชามป้อม¹Pantawan Butdeesuan¹ Vilaiporn Yakampom¹

Corresponding Author's Email: pantawan.but@gmail.com

(Received: May 2, 2024; Revised: August 20, 2024; Accepted: September 12, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research methodology) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี ประสบการณ์ในการเพาะปลูก และขนาดพื้นที่เพาะปลูก กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ซื้อปุ๋ยเพื่อนำไปใช้กับพืชทุกชนิดที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 392 ราย โดยการกำหนดขนาดโดยใช้สูตร Yamane ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling method) ซึ่งประกอบด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบสถิติ t-test และ F-test (One-way ANOVA) ตามวิธีของ LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์และด้านการส่งเสริมการตลาด รองลงมา คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านพนักงาน และด้านราคา ตามลำดับ 2) เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเพาะปลูก แตกต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจซื้อปุ๋ย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเกษตรกร ที่มีเพศ รายได้เฉลี่ยต่อปี และขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ ปุ๋ย เกษตรกร

Abstract

The research on factors affecting farmers' fertilizer purchasing decisions in Mueang Loei District, Loei Province was a quantitative research methodology. The objectives were: 1) To study the marketing mix factors affecting farmers' fertilizer purchasing decisions in Mueang Loei District, Loei Province; and 2) To compare the factors affecting farmers' fertilizer purchasing decisions in Mueang Loei District, Loei Province, classified by gender, age, education level, average annual income, cultivation experience, and size of the cultivation area. The sample group in this study was 392 farmers who purchased fertilizer for use with all types of plants living in Mueang Loei District, Loei Province. The size was determined using the Yamane formula and the multi-stage sampling method, which consisted of basic statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. The inferential statistics were tested by T-test and F-test (One-way ANOVA) according to the LSD method.

The results of the research found that: 1) The overall marketing mix factors were at a high level. When considering each aspect, the aspect with the highest mean was product and promotion, followed by physical characteristics and process. In terms of distribution channels, employees, and price, respectively; and 2) Farmers in Muang District, Loei

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturers, Department of Management Program, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

Province with different ages, education levels, and cultivation experiences have different factors in deciding to buy fertilizers, with statistical significance at the .05 level. As for farmers with different genders, average annual income, and size of cultivation areas, there were no differences.

Keywords: purchasing decision, fertilizer, farmers

ความเป็นมาของปัญหา

ภาคการเกษตรนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก จากข้อมูลการทำสำมะโนการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในภาคเกษตรมากถึง 25 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ทั้งนี้ภาคเกษตรยังสามารถสร้างรายได้ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศประมาณร้อยละ 9 ของ GDP โดยมีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ อาทิ ข้าว ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง และปาล์มน้ำมัน ที่เป็นสินค้าเกษตรและมีมูลค่าการส่งออกรวมกันคิดเป็นร้อยละ 80 ของ GDP ภาคเกษตร โดยเฉพาะข้าวและยางพาราที่ประเทศไทยเป็นผู้นำในการผลิตและส่งออกสูงสุดเป็นอันดับต้นๆ ของโลก นอกจากนี้เมื่อปี 2563 ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับเป็นผู้ผลิตและส่งออกอาหารในอันดับที่ 11 ของโลก ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการของภาครัฐที่ต้องการพัฒนาและส่งเสริมให้สินค้าเกษตร และอาหารของไทยให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ภายใต้นโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก (Kitchen of the World) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

ถึงแม้ว่าผลผลิตทางการเกษตรเป็นสินค้าเพื่อบริโภคทั้งภายในประเทศและส่งออกในระดับโลก ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรภายในประเทศต่อไร่ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น น้ำท่วม ความแห้งแล้ง หรือแม้แต่สภาพดินที่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยในการบำรุงเพื่อเพิ่มผลผลิต ปุ๋ยจึงเป็นระบบย่อยปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) ปุ๋ยเคมี หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ (Chemical fertilizer) หมายถึงปุ๋ยที่ผลิตจากสารอินทรีย์สังเคราะห์ด้วยกระบวนการทางเคมี โดยแยกย่อยเป็นปุ๋ยเชิงเดี่ยว (แม่ปุ๋ย) ซึ่งจะมีธาตุอาหารเพียงธาตุเดียวและปุ๋ยผสมซึ่งได้จากการนำปุ๋ยเชิงเดี่ยวมาผสมกันเพื่อให้ได้ธาตุอาหารตามที่ต้องการ เช่น ไนโตรเจน(N) ฟอสฟอรัส(P) และโพแทสเซียม(K) 2) ปุ๋ยอินทรีย์ (Organic fertilizer) ผลิตจากสิ่งมีชีวิตทั้งซากพืชซากสัตว์หรือมูลสัตว์ด้วยกระบวนการทางธรรมชาติ เช่น การหมักโดยปุ๋ยอินทรีย์ยังสามารถแบ่งย่อยได้เป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกและปุ๋ยพืชสด 3) ปุ๋ยชีวภาพ (Bio fertilizer) คือปุ๋ยที่ประกอบด้วยจุลินทรีย์ที่ยังมีชีวิต เมื่อนำใส่ลงในดินจุลินทรีย์เหล่านั้นจะทำหน้าที่ย่อยสลายอินทรีย์วัตถุในดินเปลี่ยนเป็นธาตุอาหารที่พืชสามารถดูดซึมไปใช้ในการเจริญเติบโตได้ (พรพนธวรรณ นุตตรีสุวรรณ, 2566) ดังนั้นผลผลิตทางการเกษตรยังคงต้องใช้ปุ๋ยประเภทต่างๆ ดังกล่าวเพื่อการผลิตให้ได้ตามความต้องการของตลาด

จังหวัดเลยมีเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรจำนวน 2,554,818 ไร่ เนื้อที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมดเป็นเนื้อที่ปลูกพืชไร่ 1,039,494 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.7 รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นคิดเป็นร้อยละ 32.1 พื้นที่ทำนาคิดเป็นร้อยละ 16.8 พื้นที่ปลูกไม้ผล คิดเป็นร้อยละ 7.9 พื้นที่ปลูกผักและไม้ดอกไม้ประดับ คิดเป็นร้อยละ 1.4 พื้นที่ปลูกข้าวนาปรังและพืชฤดูแล้ง คิดเป็นร้อยละ 1.0 (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย, 2562)

จากข้อมูลเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เนื่องจากท่ามกลางสภาวะแวดล้อมทางการแข่งขันร้านขายปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในจังหวัดเลย จากข้อมูล (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 จังหวัดอุดรธานี, 2566) รายงานภาวะเศรษฐกิจเกษตรจังหวัดเลยปี พ.ศ. 2566 - 2567 ไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate change) ส่งผลให้อุณหภูมิโลกเพิ่มสูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ฝนทิ้งช่วง เกิดภาวะภัยแล้ง และความรุนแรงของการเกิดพายุ ฝนตกหนักใน บางพื้นที่สถานการณ์การระบาดของโรคใบด่างและเพลี้ยแป้ง มันสำปะหลังส่งผลกระทบต่อผลผลิตในภาพรวม สถานการณ์อุทกภัย (น้ำท่วม) ส่งผลให้พื้นที่การเกษตรเสียหายมากกว่า 2,000 ไร่ ทางออกของเกษตรกรส่วนใหญ่จึงต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือปุ๋ยชนิดต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต

ให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าด้วยสินค้าและบริการที่มีคุณภาพที่ดี การนำเสนอสินค้าให้ตรงกับความต้องการพร้อมกับให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจและส่งผลกระทบต่อความภักดีกับร้าน รวมถึงการบอกต่อซึ่งเป็นการขยายตลาดในอนาคต ผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของร้านเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์ทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสมกับลูกค้าเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี ประสบการณ์ในการเพาะปลูก และขนาดพื้นที่เพาะปลูก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research methodology) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย ที่ซื้อปุ๋ยเพื่อนำไปใช้กับพืชทุกชนิด จำนวน 18,379 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเลย, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ซื้อปุ๋ยเพื่อนำไปใช้กับพืชทุกชนิดที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้คลาดเคลื่อน ± 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling method) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 ตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 1 อำเภอเมืองเลยมี 14 ตำบล ผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนเกษตรกรในแต่ละตำบล ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละตำบล แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามตำบลในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ตำบล	ประชากร	สัดส่วน (%)	จำนวนตัวอย่าง
กุดป่อง	88	0.48	2
เมือง	1,003	5.46	21
นาอ้อ	1,035	5.64	22
กกคู	1,736	9.45	37
น้ำหมาน	735	3.99	15
เสี้ยว	820	4.46	18
นาอาน	1,326	7.22	28
นาโป่ง	1,915	10.42	42
นาดินคำ	2,660	14.47	57
น้ำสวย	2,175	11.83	46
ชัยพฤกษ์	1,414	7.69	30
นาแหม	1,369	7.45	29
ศรีสองรัก	1,497	8.15	32
กกทอง	606	3.29	13
รวม	18,379	100	392

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเลย (2566)

2. ตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยค้นคว้าข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการกำหนดรายละเอียดโครงสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา รวมถึงกำหนดข้อคำถามที่ง่ายต่อความเข้าใจและมีความชัดเจน โดยกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) โดยข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 6 ข้อประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี ประสบการณ์ในการเพาะปลูกและขนาดพื้นที่เพาะปลูก

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นคำถามปลายปิด (Close-ended questions) โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ใช้มาตราการประเมินตัววัดของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) โดยใช้กระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยของเกษตรกรเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าบางอย่างทำให้เกิดการตัดสินใจ (ชูชัย สมิทธิไกร, 2562) และกรอบแนวคิด Kotler (2004) เป็นส่วนประสมทางการตลาด 7P's ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกร ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

3. ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดด้านเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการวิจัยและหลักการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.2 นิยามศัพท์เฉพาะตัวแปรให้ครอบคลุมแนวคิดเพื่อสร้างแบบสอบถาม

3.3 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะตัวแปรที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิด

3.4 ดำเนินการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบ ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Objective: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แล้วปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00

3.5 ดำเนินการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

3.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจนเป็นที่แน่ใจและเชื่อมั่นได้ว่าจะมีความครอบคลุมแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่จะทำการศึกษา

4. ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและผู้ช่วยเก็บข้อมูลจำนวน 3 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในตำบลต่างๆ ทั้ง 14 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลกุดป่อง ตำบลเมือง ตำบลนาอ้อ ตำบลกกตู ตำบลน้ำหมาน ตำบลเสี้ยว ตำบลนาอาน ตำบลนาโง่ง ตำบลนาดินดำ ตำบลน้ำสวย ตำบลชัยพฤกษ์ ตำบลนาแหม ตำบลศรีสองรัก และตำบลกกทอง

5. ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) สำหรับสถิติเชิงพรรณนาที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบไปด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ตัวแปรสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี ประสบการณ์การในการเพาะปลูก และขนาดพื้นที่เพาะปลูก ค่าเฉลี่ย (Average) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด เนื้อหาประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ

โดยมีเกณฑ์การให้ความหมายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย สำหรับเกณฑ์การตัดสินใจผลการวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตตามเกณฑ์จุดกลาง (Midpoint) ของส่วนระดับคะแนน (Class interval) ดังนี้โดยนำค่าเฉลี่ยมาแปลค่าตามเกณฑ์การประเมินในแต่ละระดับชั้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่มใช้การทดสอบค่าที่แบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test: Independent) โดยทดสอบสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี ประสบการณ์ในการเพาะปลูกและขนาดของพื้นที่สำหรับการเพาะปลูก โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-way-ANOVA) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หากพบว่ามีความแตกต่างจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป ด้วยวิธี Least-Significant Different (LSD)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกร ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีดังนี้

1.1 ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 51.79 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รายได้เฉลี่ยต่อน้อยกว่า 20,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.75 ประสบการณ์ในการเพาะปลูกมีประสบการณ์ 1 - 5 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.25 ขนาดพื้นที่เพาะปลูก มีขนาดพื้นที่ 5 - 10 ไร่ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ย ของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.67	1.19	มาก
2. ด้านราคา	3.60	1.17	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้ ของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.62	1.17	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.67	1.19	มาก
5. ด้านพนักงาน	3.61	1.16	มาก
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.65	1.22	มาก
7. ด้านกระบวนการ	3.63	1.18	มาก
รวม	3.63	1.18	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้ของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 1.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 1.19) รองลงมา คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 1.22) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 1.18) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.17) ด้านพนักงาน ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 1.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านราคา ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 1.17) ซึ่งจากการศึกษามีข้อค้นพบในแต่ละด้านดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายชนิดให้เลือกซื้อ รองลงมา คือ ผลิตภัณฑ์ตรงกับความต้องการ เช่น ขนาดที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ วัสดุผลิตภัณฑ์ที่มีความทนารองรับน้ำหนักปุ๋ยได้ดี ไม่ขาด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพบอกส่วนผสมอย่างชัดเจนและเป็นไปตามมาตรฐาน

ด้านราคา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ราคาผลิตภัณฑ์ที่มีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับผลผลิตที่ได้รับ รองลงมา คือ ราคาผลิตภัณฑ์ลูกค้าสามารถเอื้อมถึงได้ ไม่แพงเกินไป และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือราคาผลิตภัณฑ์ต่ำกว่าร้านตัวแทนจำหน่ายรายอื่น

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปริมาณสินค้ามีเพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร รองลงมาคือ มีร้านตัวแทนจำหน่ายมากพอที่ทำให้มีความสะดวกสบายในการเลือกซื้อสินค้า ร้านอยู่ใกล้บ้าน ง่ายและสะดวกต่อการซื้อและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร้านมีบริการจัดส่งสินค้าไปยังสถานที่ตามที่ต้องการ เช่น สวนยาง ไร่ อ้อย

ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีป้ายประชาสัมพันธ์ภายในร้านและหน้าร้านสามารถทำให้เห็นได้ง่าย รองลงมา คือ ร้านมีการส่งเสริมทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง เช่น แจกเชื้อและอื่นๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร้านมีการให้ส่วนลดจากการซื้อผลิตภัณฑ์ในจำนวนมาก

ด้านพนักงาน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พนักงานสามารถแนะนำการใช้สินค้าได้อย่างครบถ้วน รองลงมา คือ พนักงานกระตือรือร้น เต็มใจในการบริการลูกค้า และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พนักงานแต่งกายสุภาพเหมาะสมกับสถานที่ในการทำงาน

ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บริเวณทางเข้าร้านสะอาดโล่ง และสะดวก รองลงมา คือ ร้านมีบริเวณเพียงพอที่จะนำรถเข้าไปรับสินค้า และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จุดบริการหรือร้านจำหน่ายสามารถหาได้ง่าย

ด้านกระบวนการ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทางร้านมีการจัดส่งสินค้าไปถึงจุดหมายได้เป็นอย่างดี เช่น สินค้าไม่เสียหายระหว่างขนส่ง รองลงมา คือ พนักงานมีการติดตามบริการหลังการขายสินค้า และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กระบวนการบริการข้อมูลลูกค้าเป็นแบบเบ็ดเสร็จ เช่น ลูกค้าไม่ต้องไปสอบถามหรือเปรียบเทียบสินค้าจากร้านอื่น

2. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี ประสบการณ์ในการเพาะปลูก และขนาดพื้นที่เพาะปลูก ดังตารางที่ 3 – 6

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสถานภาพส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม

สถานภาพส่วนบุคคล	สถิติที่ใช้ในการทดสอบ	ค่าสถิติ	ผลการทดสอบ
เพศ	t-test	0.84	ไม่แตกต่าง
อายุ	One-way-ANOVA	6.45*	แตกต่าง
ระดับการศึกษา	One-way-ANOVA	5.60*	แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อปี	One-way-ANOVA	1.13	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ในการเพาะปลูก	One-way-ANOVA	5.28*	แตกต่าง
ขนาดพื้นที่เพาะปลูก	One-way-ANOVA	1.10	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่มใช้การทดสอบค่าที่แบบเป็นอิสระต่อกัน โดยทดสอบสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันพบว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา และด้านประสบการณ์ในการเพาะปลูก โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงต้องมีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4 - 6 ส่วนสถานภาพส่วนบุคคล ด้านรายได้เฉลี่ยต่อปี และด้านขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขต อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม

อายุ	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	มากกว่า 50 ปี
		3.98	3.50	3.55	3.50
น้อยกว่า 30 ปี	3.98	-	0.48*	0.43*	0.49*
31 – 40 ปี	3.50	-	-	-0.05	0.01
41 – 50 ปี	3.55	-	-	-	0.05
มากกว่า 50 ปี	3.50	-	-	-	-

จากตารางที่ 4 พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขต อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยแตกต่างกับเกษตรกรที่มีอายุ 31 - 40 ปี เกษตรกรที่มีอายุ 41 - 50 ปี และ เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 50 ปี

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายค่าเฉลี่ยความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม

การศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ระดับประถมศึกษา	ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ระดับปริญญาตรี	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
		3.49	3.55	3.64	4.06	3.42
ระดับประถมศึกษา	3.49	-	-0.05	-0.15	-0.56*	0.07
ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	3.55	-	-	-0.10	-0.51*	0.13
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	3.64	-	-	-	-0.41*	0.22
ระดับปริญญาตรี	4.06	-	-	-	-	0.64*
ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	3.42	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 5 พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เกษตรกรที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยแตกต่างกับเกษตรกรผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าและระดับสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายค่าเฉลี่ยความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามประสบการณ์ในการเพาะปลูก โดยภาพรวม

ประสบการณ์ในการเพาะปลูก	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 1 ปี	1-5 ปี	6-10 ปี	มากกว่า 11 ปี
		3.79	3.62	3.59	3.45
น้อยกว่า 1 ปี	3.79	-	0.31*	0.36*	0.54*
1-5 ปี	3.62	-	-	-0.13	0.18
6-10 ปี	3.59	-	-	-	0.23
มากกว่า 11 ปี	3.45	-	-	-	-

จากตารางที่ 6 พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกต่างกันมีความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกน้อยกว่า 1 ปี มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยแตกต่างกับเกษตรกรที่ประสบการณ์ในการเพาะปลูก 1 - 5 ปี 6 - 10 ปี และมากกว่า 11 ปี

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย อภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านพนักงาน และด้านราคา อภิปรายผลตามค่าน้ำหนัก ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายให้เลือกซื้อ ซึ่งความหลากหลายประกอบด้วย จำนวนผลิตภัณฑ์ที่มีหลายยี่ห้อ ขนาดน้ำหนักเหมาะสมกับการเคลื่อนย้าย ถูกบรรจุผลิตภัณฑ์ที่มีความหนา ทนทาน ไม่ขาดง่าย สามารถรองรับน้ำหนักปุ๋ยได้เป็นอย่างดี เกษตรกรมองว่าบรรจุภัณฑ์หรือกระสอบปุ๋ยสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ต่างๆ หลังจากใช้ปุ๋ย

หมดแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวัตตะ พินิจไพฑูรย์ (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อเคมีเกษตรของเกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า สินค้ามีคุณภาพได้มาตรฐาน สินค้ามีให้เลือกหลากหลายรูปแบบและมีความครบถ้วนของสินค้าตามที่ต้องการ

1.2 ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า เกษตรกรเห็นป้ายประชาสัมพันธ์ภายในร้านและหน้าร้านที่ชัดเจน ง่ายต่อการมองเห็น และร้านค้ามีการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่องในวันสำคัญๆ ในรอบปีปฏิทิน เช่นการแจกเชื้อ แจกคู่มือเชิงโชค และอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารวีณ์ โรจนวิธาน และ จักริน วชิรเมธิน (2562) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกร ในเขตอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลจากการวิจัย พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอและทันสมัย เช่น ป้ายไว้นิล เว็บเพจ และมีการกระตุ้นการซื้อด้วยการส่งเสริมการตลาด เช่น ลด แลก แจก แถม เพื่อดึงดูดลูกค้า และมีกิจกรรมให้ลูกค้าได้มีส่วนร่วม เช่น ส่งคู่มือเชิงโชค การสะสมแต้มต่างๆ

1.3 ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า บริเวณทางเข้าร้านสะอาด โฉงและสะดวก ร้านมีบริเวณเพียงพอที่จะนำรถเข้าไปรับสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Kotler (1997) กล่าวไว้ว่า 3 P's ที่เพิ่มเข้ามาเป็นตัวแปรที่อยู่ข้างหลัง ได้แก่ คน หลักฐานทางกายภาพ กระบวนการ เป็นตัวแปรที่ควบคุมเครื่องมือทางการตลาด ใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะกับทางธุรกิจบริการ การสร้างภาพลักษณ์ให้แจ่มแจ้งและตรงกับกลุ่มผู้บริโภค นับตั้งแต่สถานที่ตั้ง อาคาร เครื่องมือ แบบฟอร์มต่างๆ เหล่านี้จะทำให้ลูกค้ามองว่าภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นในลักษณะใด ดังนั้นอาจเป็นเพราะเจ้าของร้านมองว่าลักษณะทางกายภาพเป็นการบริการอย่างหนึ่งของเจ้าของร้าน ที่ลูกค้าสามารถจับต้องได้จากการสัมผัสโดยการมองเห็นจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ภายในร้าน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของสมวงษ์ พงศ์สถาพร (2546) กล่าวไว้ว่า ลักษณะกายภาพเป็นสิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสจับต้องได้ในขณะที่ยังใช้สินค้าหรือบริการอยู่

1.4 ด้านกระบวนการ พบว่า ทางร้านมีการจัดส่งสินค้าไปถึงจุดหมายได้เป็นอย่างดี เช่น สินค้าไม่เสียหายระหว่างขนส่ง รวมถึงพนักงานมีการติดตามบริการหลังการขายสินค้า และกระบวนการบริการข้อมูลลูกค้าเป็นแบบเบ็ดเสร็จ เช่น ลูกค้าไม่ต้องไปสอบถามหรือเปรียบเทียบสินค้าจากร้านอื่นอีก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศณีย์ ภักดีวิสัย (2562) ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าเคมีเกษตรของเกษตรกรภายในร้านขายยาทางเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า การส่งมอบสินค้าถูกต้องและถึงมือลูกค้าโดยตรง มีความรวดเร็วในการบริการ

1.5 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ปริมาณสินค้ามีเพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร มีร้านตัวแทนจำหน่ายมากพอที่ทำให้มีความสะดวกสบายในการเลือกซื้อสินค้า ร้านมีบริการจัดส่งสินค้าไปยังสถานที่ตามที่ต้องการ เช่น สวนยาง ไร่ อ้อย อาจเป็นเพราะในปัจจุบันการคมนาคมขนส่งสะดวกในการเข้าถึงไร่ของเกษตรกรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ ถึงสาคร และ พัชรหทัย จารุทวีผลบุญกุล (2563) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตจังหวัดปทุมธานี คือ มีบริการจัดส่งสินค้าถึงบ้าน หรือแปลงเกษตรกร

1.6 ด้านพนักงาน พบว่า พนักงานสามารถแนะนำการใช้สินค้าได้อย่างครบถ้วน รวมถึงพนักงานกระตือรือร้นเต็มใจในการบริการลูกค้า และพนักงานแต่งกายสุภาพเหมาะสมกับสถานที่ในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวัตตะ พินิจไพฑูรย์ (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อเคมีเกษตรของเกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า พนักงานมีความรู้และความพร้อมในการให้ข้อมูลและให้คำแนะนำแก่ลูกค้า พนักงานให้ความสนใจยิ้มแย้ม แจ่มใส และบริการอย่างเป็นกันเองต่อลูกค้า

1.7 ด้านราคา พบว่า ราคาผลิตภัณฑ์มีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับผลผลิตที่ได้รับ ซึ่งสิ่งที่กำหนดมูลค่าของผลิตภัณฑ์ การตั้งราคาให้ถูกต้องเหมาะสมและยุติธรรมเมื่อเทียบกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรืออรรถประโยชน์ของผู้บริโภคจะได้รับจากตัวผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญมากในทางการตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวัตตะ พินิจไพฑูรย์ (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มี

ผลต่อการเลือกซื้อเคมีเกษตรของเกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ราคาเหมาะสมกับคุณภาพสินค้าและมีการให้ส่วนลดเงินสด ส่วนลดการสะสมเต็ม

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี ประสบการณ์ในการเพาะปลูก และขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า เกษตรกรผู้ซื้อปุ๋ยในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเพาะปลูกต่างกัน จะมีการตัดสินใจซื้อปุ๋ยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกมาระยะหนึ่ง จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับปุ๋ยมากขึ้นผนวกเข้ากับอายุของเกษตรกรส่งผลให้เป็นผู้มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในการเพาะปลูก โดยประสบการณ์จะมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อปุ๋ย เพราะปุ๋ยแต่ละชนิดมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงระดับการศึกษาส่งผลให้เกษตรกรมีความรู้ เข้าถึงแหล่งความรู้ได้หลากหลายช่องทาง ทั้งนี้เกษตรกรก็มีการปรับตัวด้วยการหาทางเลือกเพื่อการลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพโดยการนำวัสดุที่มีในชุมชนมาเพิ่มมูลค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัตน์ ถึงสาคร และ พัชรทัตย์ จารุทวีผลนุกูล (2563) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตจังหวัดปทุมธานี พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์เพาะปลูกที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการซื้อปุ๋ยเคมี ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า เกษตรกรมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ภายในร้านมีผลิตภัณฑ์ให้เลือกซื้อที่หลากหลายตรงกับความต้องการ ด้านการส่งเสริมการตลาด เกษตรกรเห็นป้ายประชาสัมพันธ์ภายในร้านและหน้าร้านที่ชัดเจน ง่ายต่อการมองเห็น และร้านค้ามีการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่องในวันสำคัญๆ ในรอบปีปฏิทิน เช่น การแจกเชื้อ แจกคู่มือเชิงโชค และอื่นๆ ด้านลักษณะทางกายภาพ บริเวณทางเข้าร้านสะอาด โถงและสะดวกในการเข้าไปใช้บริการของเกษตรกร ด้านกระบวนการ ทางร้านมีการจัดส่งสินค้าไปถึงจุดหมายได้เป็นอย่างดี เช่น สินค้าไม่เสียหาย ระหว่างการขนส่ง ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปริมาณสินค้ามีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการและตัวแทนจำหน่ายมีมากพอ ด้านพนักงาน สามารถแนะนำการใช้สินค้าได้อย่างครบถ้วน และด้านราคา ผลิตภัณฑ์มีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับผลผลิตที่เกษตรกรได้รับ ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เกษตรกรผู้ซื้อปุ๋ยในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเพาะปลูก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่พบว่า เกษตรกรที่มีเพศ รายได้เฉลี่ยต่อปี และขนาดพื้นที่เพาะปลูก ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการควรจัดหาปุ๋ยที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน มีสูตรที่หลากหลายเหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด และเพิ่มสินค้าที่มีความแปลกใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร
2. ด้านราคา ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของปุ๋ยแต่ละชนิดและจัดราคาปุ๋ยให้มีความใกล้เคียงกันเพื่อให้เกษตรกรง่ายต่อการเลือกซื้อ
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญด้านปริมาณปุ๋ยที่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรเนื่องจากปุ๋ยเป็นสินค้าที่ใช้แล้วหมดไปผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องจัดหาปุ๋ยเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรและให้ความสำคัญกับการหาตัวแทนจำหน่ายในพื้นที่ชุมชนที่มีศักยภาพ

4. ด้านการส่งเสริมการขาย ผู้ประกอบการควรเพิ่มป้ายประชาสัมพันธ์ทั้งภายในร้านและหน้าร้านเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับเกษตรกรที่ยังไม่เคยมาใช้บริการ และผู้ประกอบการควรมีของแถม ของแถมให้แก่ลูกค้าเพื่อเป็นการสมนาคุณและควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรม การให้ส่วนลด และเพิ่มของแถมต่างๆ เพื่อเพิ่มปริมาณการขาย

5. ด้านพนักงาน ผู้ประกอบการควรมีพนักงานขายที่สามารถให้คำแนะนำ ตอบข้อซักถาม และให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยต่างๆ ให้แก่เกษตรกร และควรมีการส่งพนักงานไปอบรมความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์อย่างละเอียด เพื่อสามารถให้คำแนะนำและบริการที่ดีแก่เกษตรกร

6. ด้านลักษณะทางกายภาพ ผู้ประกอบการควรมีการจัดบริเวณร้านให้มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ส่งกลิ่น และต้องคำนึงถึงความสะอาด ความสะดวกในการจัดที่จอดรถและสามารถนำรถเข้าไปรับสินค้าได้

7. ด้านกระบวนการ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดส่งสินค้าให้ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงเวลา และควรมีการติดตามประเมินผลการให้บริการอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการบริการให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเพื่อการศึกษาการตัดสินใจซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เพียงอำเภอเดียวการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเลย

2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการตัดสินใจในการเลือกซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดค่าใช้จ่ายจากการใช้ปุ๋ยเคมี

3. ควรศึกษาตัวแปรในปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยชนิดต่างๆ ของเกษตรกรในจังหวัดเลย เช่น ปัจจัยด้านสังคม ด้านทัศนคติ และด้านพฤติกรรมที่จะเป็นข้อมูลไปปรับใช้และพัฒนาสินค้าและบริการให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย สมทิทธิไกร. (2562). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยรัตน์ ถึงสาคร และ พัชรินทร์ จารุทวีผลบุญ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตจังหวัดปทุมธานี. *รายงานการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 15 ประจำปีการศึกษา 2563*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บิซิเนสอาร์แอนดี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- ปารวีณ์ โรจนวิธาน และ จักริน วชิรเมธิน. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกร ในเขตอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 16(73), 125 - 137.
- พจนีย์ ภักดีวิสัย. (2562). *ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าเคมีเกษตรของผู้บริโภคภายในร้านขายยาเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พรพรรณวรรณ บุตรดีสุวรรณ. (2566). *การจัดการธุรกิจเกษตร*. เลย: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เรวัตตะ พินิจไพฑูริย์. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อเคมีเกษตรของเกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สมวงศ์ พงษ์สถาพร. (2546). *Service Marketing*. กรุงเทพฯ: UNT REPUBLIC.
- สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเลย. (2566). *ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการเกษตรอำเภอเมืองเลย*. เลย: กลุ่มสารสนเทศการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเลย.

- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย. (2562). *พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเลย*. เลย: กลุ่มสารสนเทศการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 จังหวัดอุดรธานี. (2566). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดเลย ประจำปี 2566-2567*. อุดรธานี: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2661). *ภาคการเกษตรของประเทศไทย*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th>
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control* (14th Global ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hill.
- Kotler, P. (2004). *Marketing Management* (11th ed.) Upper Saddle River. New Jersey: Prentice-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์
และการรับรู้คุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยมูลไส้เดือนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค
The Factors of Product Design Elements
and Perceived Packaging Attributes of Vermicompost on Consumer Satisfaction

กุสุมา สีดาเพ็ง¹Kusuma Seedapeng¹

Corresponding Author's Email: Kusuma_see@cmru.ac.th

(Received: May 8, 2024; Revised: August 28, 2024; Accepted: September 12, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า 2) การรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยมูลไส้เดือนที่ดีของผู้บริโภค 3) ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และ 4) เพื่อทดสอบอิทธิพลของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ปุ๋ยมูลไส้เดือน รวมถึงการรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยมูลไส้เดือนที่ดี ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ซึ่งได้คัดเลือกประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ 400 คน ดำเนินการเก็บแบบสอบถามทางออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างใช้ Tiktok ในการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุด ซึ่งซื้อสินค้าบ่อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านทางออนไลน์ ประมาณ 500-1,000 บาทต่อครั้ง 2) การรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยมูลไส้เดือนที่ดีของผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจด้านองค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค มีทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความสวยงาม ด้านความปลอดภัย ด้านวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ และด้านราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านทางออนไลน์ ร้อยละ 81.90

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ปุ๋ยมูลไส้เดือน การออกแบบบรรจุภัณฑ์

Abstract

This research aimed to study: 1) the behavior of using social media in product consumption; 2) consumer perception of the attributes of well-designed packaging for vermicompost fertilizer; 3) consumer satisfaction with packaging design elements; and 4) test the influence of social media usage behavior on the decision to purchase vermicompost fertilizer products including the perception of good packaging design attributes affecting consumer satisfaction with packaging design elements. The researcher employed a multi-stage sampling approach to select a cohort of 400 individuals from Chiang Mai province and subsequently conducted an online survey with this group. The research findings were as follows: 1) The sample group primarily used TikTok for purchase decisions, with a purchase frequency of less than once per week and an average online purchase price of 500-1,000 THB per transaction; 2) Consumer perception of design attributes for vermicompost fertilizer packaging scored highly; 3) Consumer satisfaction with packaging design elements also had a high average score; and 4) Five variables, accounting for 81.90% of the variance, could predict consumer satisfaction with packaging design elements: aesthetics, safety, materials, product utility, and the average price of online products.

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹ Lecturer, Department of Business Computer, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

Keywords: online social media usage behavior, vermicompost, product package design

ความเป็นมาของปัญหา

ปุ๋ยมูลไส้เดือน เป็นปุ๋ยที่มีช่วยปรับปรุงดินตามธรรมชาติ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ที่ประกอบไปด้วยซากพืช ที่เป็นผลผลิตจากการย่อยของการกินแล้วย่อยของไส้เดือนดิน เสมือนการย่อยดังกล่าวส่งผลต่อการช่วยให้เกิดสารอาหารและชีวิตของจุลินทรีย์ ที่มีการเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ทำให้ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และใช้งานง่าย และมีความปลอดภัย ไม่มีกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ทำให้เกิดความพึงพอใจ ประโยชน์ของปุ๋ยมูลไส้เดือนมีมากมาย ยกตัวอย่างเช่น ช่วยส่งเสริมการเกิดเม็ดดิน ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้แกดิน ช่วยเพิ่มช่องว่างดินให้การระบายน้ำและอากาศดียิ่งขึ้น ช่วยส่งเสริมหน้าดินให้เกิดความพรุน และลดการแข็งของหน้าดิน เป็นต้น ทำให้กลุ่มชาวบ้านหรือกลุ่มผู้ผลิตได้มีการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนมาจำหน่าย แต่ก็มีการแข่งขันทางการตลาดที่สูง แต่ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่จะจะทำให้ผลิตภัณฑ์ขายได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลิตภัณฑ์เท่านั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในขายผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะการขายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ นั่นก็คือการออกแบบผลิตภัณฑ์ (สารเกษตร, 2564)

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2563) กล่าวถึง การเกษตรไทยในระยะปรับตัว ว่าอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านด้วยปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเกษตรในปัจจุบัน ปัจจัยภายใน คือ การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุของประชากรของประเทศ ทำให้ประชากรในภาคการเกษตรมีอายุ เฉลี่ย 40-50 ปี ส่วนช่วงอายุต่ำกว่ามีแนวโน้มลดลงนอกจากนี้ยังมีทัศนคติที่ไม่อยากให้ลูกสืบต่ออาชีพเกษตรเพราะรายได้และการยอมรับของสังคม ส่วนด้านการปรับตัวของต้นทุนของปัจจัยการผลิตสูงขึ้นส่งผลให้ผลตอบแทนสุทธิลดลงและสถานการณ์ทางการตลาดไม่แน่นอนทำให้เกิดความเสี่ยงในการผลิตและลงทุน ปัจจัยภายนอกปัจจัยที่เกิดจากคนในภาคการผลิตคือเกษตรกร ปัจจัยภายนอกที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการเกษตรไทย เช่น การเข้ามาร่วมทุนระหว่างประเทศที่มาลงทุนการเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ สถานการณ์การตลาดที่เปลี่ยนอย่างรวดเร็วตามสภาวะเศรษฐกิจโลก สภาพการเปลี่ยนแปลงของอากาศและระสนิยมของผู้บริโภคทำให้เกิดความผันผวนในปริมาณความต้องการและคุณภาพส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถปรับตัวได้ทัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในและภายนอก รวมถึงผลกระทบจากโลกที่เปลี่ยนไปจะเป็นภาพลบการเกษตรของประเทศในยุคของสังคมข่าวสาร ทำให้หากภาคเกษตรไทยอยู่รอดจำเป็นต้องปรับตัวโดยการรวมตัวกันเพื่อจัดการปัจจัยการผลิตการตลาดร่วมกัน โดยมีการบริหารจัดการข้อมูลและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและกลไกในการเข้าร่วมเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีมาตรฐานและคุณภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค (พิสุทธิ ไพบุลย์รัตน์, 2560) อีกทั้งปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงค่านิยม และวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าของผู้บริโภคมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเลือกบริโภคสินค้า ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศใช้สนับสนุนการตัดสินใจและความได้เปรียบในการแข่งขันมากขึ้น ระบบสารสนเทศจึงมีส่วนใช้สนับสนุนการตัดสินใจและความได้เปรียบนอกจากเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว การออกแบบผลิตภัณฑ์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างมูลค่าทางสินค้า สร้างจุดเด่นให้กับสินค้า โดยเฉพาะปุ๋ยไส้เดือนที่จำเป็นต้องมีการแสดงจุดเด่นของสินค้า (ฐปัทม์ แก้วปาน, สราวุธ อิศรานุวัฒน์ และ จริยา ผลงนอก, 2563) ได้กล่าวถึงหลักการและแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการรวมกันขององค์ประกอบในงานออกแบบสร้างสรรค์ทั้งทางด้านศิลปะ วิศวกรรมศาสตร์ การวิเคราะห์พฤติกรรมด้านการตลาด และผลกระทบโดยรวมตั้งแต่การคิดการผลิตจำหน่ายการใช้และเสื่อมสลายในท้ายที่สุดจนมีผู้รวบรวมเป็นหลักการได้แก่ 1) หน้าที่ใช้สอย (Function) 2) ความงาม (Aesthetics) 3) ความสะดวกในการใช้ (Ergonomics) 4) ความปลอดภัย (Safety) 5) โครงสร้าง (Construction) 6) ราคา (Cost) 7) วัสดุ (Materials) 8) กรรมวิธีการผลิต (Production) 9) การซ่อมบำรุงรักษา (Ease of maintenance) 10) การขนส่ง (Transportation) ซึ่งทั้งหมดนี้รวมอยู่ในกระบวนการออกแบบที่มีระบบและกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน ทางด้าน Spee and McCormick (2012) กล่าวถึงหลักการออกแบบของดีเทอร์ รามส์ (Dieter Rams) ที่เป็นหลักการออกแบบที่มีผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ซึ่งความงามที่แท้จริงหมายถึง การที่ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองผู้บริโภคได้อย่างสูงสุด รูปลักษณ์ความงาม เรื่องความสะดวก ความเป็นระเบียบคือ

การสร้างประโยชน์สูงสุด เพราะงานออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีควรจะดูเรียบง่าย สามารถ “ใช้งานได้ง่ายที่สุด” มีวงจรชีวิตที่เป็นมิตร สิ่งแวดล้อมและใช้งานได้นานที่สุดสำหรับความพึงพอใจนั้น ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์และความพึงพอใจเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบอย่างมากต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคออนไลน์ การมีการออกแบบที่ดีและสร้างความพึงพอใจในทุกขั้นตอนของการซื้อขายสามารถเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อและสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับลูกค้า

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า ศึกษาการรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฐมมูลได้เดือนที่ดี เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และเพื่อทดสอบอิทธิพลของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า คุณลักษณะของการออกแบบผลิตภัณฑ์ปฐมมูลได้เดือนที่ดี ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จึงสนใจศึกษาผลิตภัณฑ์ปฐมมูลได้เดือนของกลุ่มเกษตรกรพอเพียง ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า
2. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฐมมูลได้เดือนที่ดีของผู้บริโภค
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์
4. เพื่อทดสอบอิทธิพลของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคผลิตภัณฑ์ปฐมมูลได้เดือน คุณลักษณะของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฐมมูลได้เดือนที่ดี ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ กลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ปฐมมูลได้เดือนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้จำนวนประชากรในจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 1,789,385 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage sampling) ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เลือกจังหวัดตัวอย่างที่ต้องการศึกษาแบบเจาะจง ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นที่ 2 การเลือกอำเภอตัวอย่างโดยผู้วิจัยเลือกอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ที่มี 25 อำเภอ โดยจำนวนที่มีประชากรมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสันทราย และอำเภอสันป่าตอง

ขั้นที่ 3 เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ชัดเจน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามพื้นที่ดังกล่าว โดยเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และให้ได้ครบ 400 คนตามสูตรการคำนวณ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุยมูลไส้เดือนที่ดีของผู้บริโภค

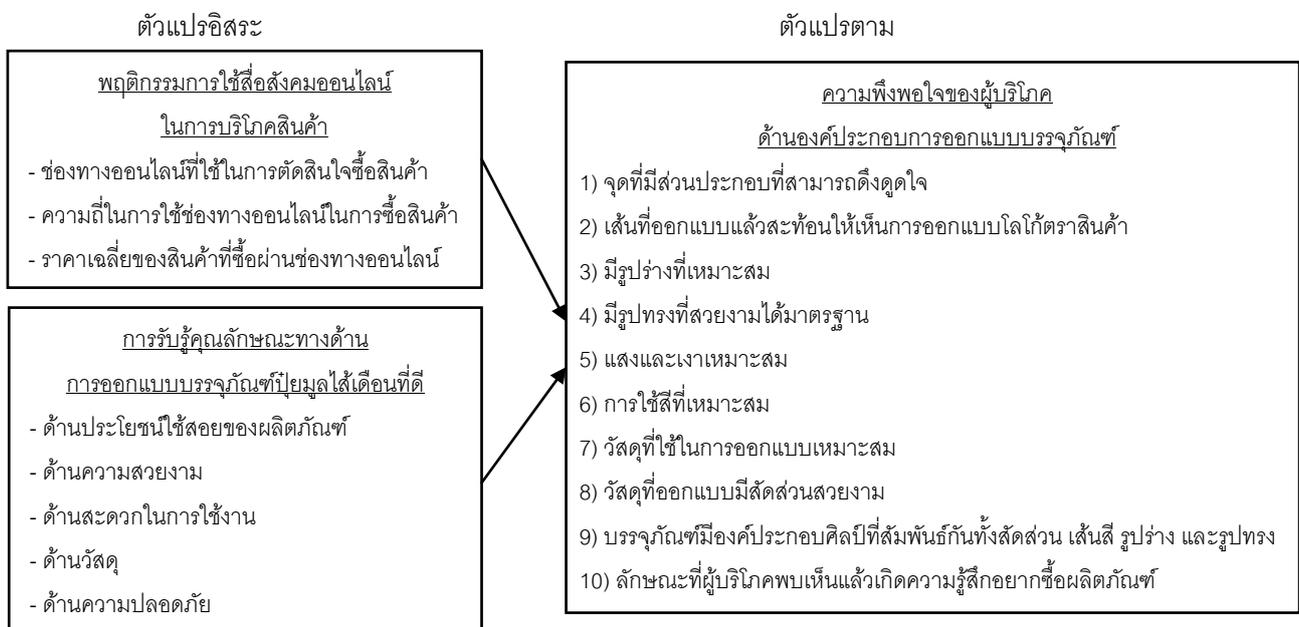
ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ราย ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) สูงกว่า 0.5 ในทุกข้อคำถาม และได้ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถามทั้งหมด มีค่าระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ระดับ 0.962

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 (H1): อิทธิพลของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า การรับรู้คุณลักษณะของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุยมูลไส้เดือนที่ดี ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์

กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย (Conceptual Framework)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเพียงครั้งเดียว (Cross sectional study) โดยเก็บแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Google forms) กำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในระยะเวลา 4 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อคำนวณสถิติที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยก่อนนำไปวิเคราะห์และอภิปรายผล โดยใช้ 1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential analysis) ได้แก่ การวิเคราะห์ Regression analysis เพื่อใช้ในการทดสอบอิทธิพลของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า การรับรู้คุณลักษณะของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุยมูลไส้เดือนที่ดี ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression analysis) ซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า

จากการสำรวจลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 71.80) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 28.20) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี (ร้อยละ 48.80) สถานภาพโสด (ร้อยละ 98.00) มีระดับการศึกษานุปริญญาหรือต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 81.30) อาชีพพนักงาน/นักศึกษา (ร้อยละ 96.50) และมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 94.00) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าช่องทางออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุดคือ TikTok (ร้อยละ 56.50) ความถี่ในการใช้ช่องทางออนไลน์ในการซื้อสินค้าคือน้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 42.30) และราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์อยู่ที่ 500 - 1,000 บาท (ร้อยละ 73.80)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลค่าเฉลี่ยการรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฎิมูลใส่เดือนที่ดีของผู้บริโภค

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฎิมูลใส่เดือนที่ดีของผู้บริโภค

การรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฎิมูลใส่เดือนที่ดีของผู้บริโภค	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์	3.86	0.74	มาก
2. ด้านความสวยงาม	3.90	0.70	มาก
3. ด้านความสะดวกในการใช้งาน	3.92	0.76	มาก
4. ด้านวัสดุ	3.90	0.73	มาก
5. ด้านความปลอดภัย	3.98	0.78	มาก
รวม	3.91	0.68	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฎิมูลใส่เดือนที่ดีของผู้บริโภค รวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ด้านความสวยงาม ด้านความคงทนแข็งแรงในการใช้งาน ด้านวัสดุ และด้านความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.68) โดยกลุ่มตัวอย่างรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฎิมูลใส่เดือนที่ดีของผู้บริโภค ด้านความปลอดภัย เป็นอันดับแรก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.78) รองลงมา ได้แก่ ด้านความสะดวกในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.76) และลำดับสุดท้าย ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.74)

ส่วนที่ 3 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ความพึงพอใจต่อองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีจุดที่มีส่วนประกอบที่สามารถดึงดูดใจ	3.98	0.86	มาก
2. มีเส้นที่ออกแบบแล้วสะท้อนให้เห็นการออกแบบโลโก้ตราสินค้า	3.92	0.87	มาก
3. มีรูปร่างที่เหมาะสม	3.90	0.86	มาก
4. มีรูปทรงที่สวยงามได้มาตรฐาน	3.94	0.85	มาก
5. มีแสงและเงาเหมาะสม	3.92	0.84	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความพึงพอใจต่อองค์ประกอบการออกแบบบรรจุผลิตภัณฑ์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
6. มีการใช้สีที่เหมาะสม	3.98	0.84	มาก
7. วัสดุที่ออกแบบมีสัดส่วนสวยงาม	3.98	0.84	มาก
8. มีบริเวณช่องว่างของวัตถุที่ปรากฏในรูปทรงได้อย่างสวยงาม	3.94	0.82	มาก
9. บรรจุภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบศิลป์ที่สัมพันธ์กันทั้งสัดส่วน เส้นสี รูปร่าง และรูปทรง	4.00	0.83	มาก
10. มีลักษณะที่ผู้บริโภคพบเห็นแล้วเกิดความรู้สึกอยากซื้อผลิตภัณฑ์	4.20	0.70	มาก
รวม	3.97	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อองค์ประกอบการออกแบบบรรจุผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.64) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อลักษณะที่ผู้บริโภคพบเห็นแล้วเกิดความรู้สึกอยากซื้อผลิตภัณฑ์ โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.70) รองลงมา ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบศิลป์ที่สัมพันธ์กันทั้งสัดส่วน เส้นสี รูปร่าง และรูปทรง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.83) และลำดับสุดท้าย รูปร่างที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.86)

ภาพที่ 1 รูปแบบบรรจุภัณฑ์เดิมและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่

ส่วนที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างปัจจัย และการวิเคราะห์ถดถอยเพื่อพยากรณ์อิทธิพลพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้า การรับรู้คุณลักษณะทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุยมูลไส้เดือนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างปัจจัย

ปัจจัย	1	2	3	4	5	6	7	8
1	1.000							
2	0.006	1.000						
3	-0.189	0.066	1.000					
4	0.120	0.006	0.078	1.000				
5	0.087	-0.048	0.083	0.083	1.000			
6	0.068	0.040	0.088	0.076	0.053	1.000		
7	0.092	0.008	0.089	0.042	0.045	0.072	1.000	
8	0.122	-0.022	0.242	0.021	0.074	0.013	0.035	1.000

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยเป็นการใช้วิธีทางสถิติในการรวมกลุ่มข้อความที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในปัจจัยเดียวกัน โดยที่ปัจจัยที่ต่างกันต้องไม่สัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระกัน กล่าวคือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างปัจจัยน้อยกว่า 0.30 (ยูทท ไกรวรรณ, 2557) จะไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity หรือปัญหาที่ตัวแปรอิสระไม่ควรมีความสัมพันธ์กัน โดยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 8 น้อยกว่า 0.3 ทุกคู่ปัจจัย

ส่วนการพยากรณ์ตัวแปรต่างๆ จำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ ช่องทางออนไลน์ที่ใช้ในการตัดสินใจซื้อสินค้า (X_1) การใช้ช่องทางออนไลน์ในการซื้อสินค้า (X_2) ราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ (X_3) ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ (X_4) ด้านความสวยงาม (X_5) ด้านความคงทนแข็งแรงในการใช้งาน (X_6) ด้านวัสดุ (X_7) และ ด้านความปลอดภัย (X_8)

ผลการศึกษา พบว่า มีทั้งหมด 5 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ ด้านความสวยงาม (X_5) ด้านความปลอดภัย (X_8) ด้านวัสดุ (X_7) ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ (X_4) และด้านราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ (X_3)

ตารางที่ 4 อำนาจในการพยากรณ์ตามลำดับที่ของตัวแปรพยากรณ์ที่ศึกษา จำนวน 5 ตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	R ² Change	F	Sig
X_5	.854	.730	.729	1075.513	.000*
X_5, X_8	.898	.807	.806	829.044	.000*
X_5, X_8, X_7	.901	.812	.810	568.351	.000*
X_5, X_8, X_7, X_4	.903	.816	.814	436.667	.000*
X_5, X_8, X_7, X_4, X_3	.905	.819	.816	355.667	.000*

X_3 = ราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์, X_4 = ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์, X_5 = ด้านความสวยงาม, X_7 = ด้านวัสดุ, X_8 = ด้านความปลอดภัย

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์พหุคูณแบบหลายขั้นตอน ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ด้านความสวยงาม (X_5) สามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .730 แสดงว่า ความสวยงาม สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้มากที่สุด ได้ร้อยละ 73

ขั้นที่ 2 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ด้านความปลอดภัย (X_8) ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์เพิ่มเป็น .807 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .807 แสดงว่า ด้านความสวยงาม และด้านความปลอดภัย สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้ ร้อยละ 80.70

ขั้นที่ 3 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ด้านวัสดุ (X_7) ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์เพิ่มเป็น .812 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .812 แสดงว่า ด้านความสวยงาม ด้านความปลอดภัย และด้านวัสดุ สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้ ร้อยละ 81.20

ขั้นที่ 4 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ด้านประโยชน์การใช้สอย (X_4) ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์เพิ่มเป็น .816 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .816 แสดงว่า ด้านความสวยงาม ด้านความปลอดภัย ด้านวัสดุ และด้านประโยชน์การใช้สอยของผลิตภัณฑ์ สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจด้านองค์ประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 81.60

ขั้นที่ 5 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ (X_3) ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์เพิ่มเป็น .819 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .819 แสดงว่า ด้านความสวยงาม ด้านความปลอดภัย ด้านวัสดุ ด้านประโยชน์การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ได้ร้อยละ 81.90

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ตัวแปร	b	β	t	Sig
ด้านความสวยงาม (X_5)	.333	.362	7.410	.000*
ด้านความปลอดภัย (X_8)	.290	.352	8.639	.000*
ด้านวัสดุ (X_7)	.127	.144	3.037	.003*
ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ (X_4)	.098	.113	2.861	.004*
ราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ (X_3)	.045	.056	2.598	.010*
ค่าคงที่ = 0.546, SE = .087				

จากตารางที่ 5 แสดงเห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ ตัวแปรด้านความสวยงาม สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้สูงสุด และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (b, β) เป็น .333 กับ .362 รองลงมาเป็นด้านความปลอดภัย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (b, β) เป็น .290 กับ .352 ด้านวัสดุ ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (b, β) เป็น .127 กับ .144 ด้านประโยชน์การใช้สอยของผลิตภัณฑ์ สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (b, β) เป็น .098 กับ .113 และราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (b, β) เป็น .045 กับ .056 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ .087

ทั้งนี้ ตัวแปรทั้ง 5 ตัวดังกล่าวสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 81.90 ซึ่งสามารถนำมาพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

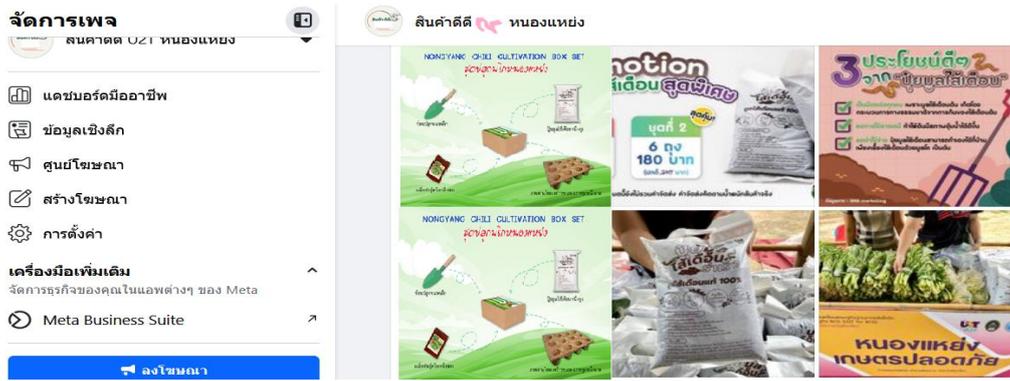
สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.546 + 0.333 (X_5) + 0.290 (X_8) + 0.127 (X_7) + 0.098 (X_4) + 0.045 (X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

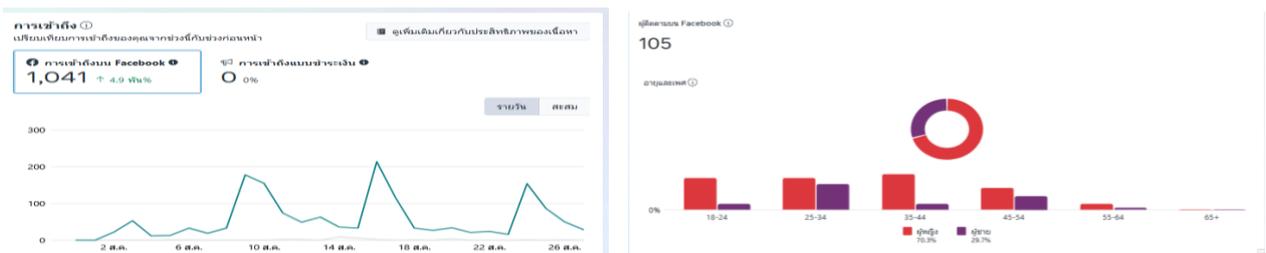
$$\hat{Z} = 0.362 (X_5) + 0.352 (X_8) + 0.144 (X_7) + 0.113 (X_4) + 0.056 (X_3)$$

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการประชาสัมพันธ์แบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ภาพที่ 2) และข้อมูลเชิงลึกของผลการประชาสัมพันธ์แบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ภาพที่ 3) เพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการประชาสัมพันธ์แบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ซึ่งหลังจากการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่และประชาสัมพันธ์ผ่านเพจ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคสินค้าแล้วนั้น บรรจุภัณฑ์ที่ปุ๋ยมูลไส้เดือนแบบใหม่ได้รับผลตอบรับที่เพิ่มขึ้น มีคือจำนวนผู้ติดตามเพจ 105 ผู้ติดตามจากเดิมก่อนทำการพัฒนาเพจมีจำนวนผู้ติดตามเพจ 26 คน จำนวนการกดถูกใจการโพสต์ ไม่ต่ำกว่า 10 ถูกใจในแต่ละโพสต์จำนวนการเข้าถึงบนเพจ 1,041 และเปรียบเทียบการเข้าถึงกับช่วงก่อนหน้าได้ แสดงได้ดังภาพตัวอย่างการเปรียบเทียบการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้หญิงร้อยละ 70.3 ผู้ชายร้อยละ 29.7

ภาพที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกของเพจการประชาสัมพันธ์แบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

อภิปรายผล

บทความเรื่อง “การศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์และการรับรู้คุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยมูลไส้เดือนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค” โดยมุ่งเน้นไปที่ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ บทความกล่าวถึงวิธีการที่ผู้บริโภคใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการหาข้อมูลและตัดสินใจซื้อสินค้า รวมถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบต่างๆ ที่สามารถดึงดูดและเพิ่มความพึงพอใจของผู้บริโภค ประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ระดับการรับรู้คุณลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนที่ดี พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับด้านความปลอดภัยเป็นอันดับแรก ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสุกฤตา หิรัญชาลิต (2553) ที่กล่าวว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดีจัดเป็นการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดได้อีกทางหนึ่ง โดยในการออกแบบบรรจุภัณฑ์มีเป้าหมายที่สำคัญคือ การสร้างบรรจุภัณฑ์ให้สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ด้านหน้าที่ใช้สอยได้ดี มีความปลอดภัยจากการคุ้มครองผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ดีต้องสามารถ สื่อสาร และสร้างผลกระทบทางจิตวิทยาของผู้บริโภคได้ โดยความปลอดภัย (Safety) เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีทั้งประโยชน์และโทษการออกแบบที่เน้นความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในปัจจุบันให้ความสำคัญมากขึ้น การใช้วัสดุรีไซเคิลหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายได้ทางธรรมชาติเป็นตัวเลือกที่ดีในการเพิ่มความพึงพอใจของผู้บริโภคที่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้หรือทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ศิระศิลา นนท์ (2564) ที่กล่าวถึงเกษตรปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับผู้ผลิต ผู้ประกอบ และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตสินค้า

เกษตรและอาหาร ว่าจะต้องใส่ใจกับคุณภาพและความปลอดภัยอย่างจริงจัง มีมาตรฐานเข้ามากำกับกับปฏิบัติที่ดีในทุกกระบวนการ และผ่านการรับรองมาตรฐานข้อปฏิบัติที่ดีอีกด้วย

2. ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าลักษณะที่ผู้บริโภคพบเห็นแล้วเกิดความรู้สึกอยากซื้อผลิตภัณฑ์ หากกล่าวตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบในการออกแบบ (Design element) ของสถาพร ดีบุญมี ณ ชุมแพ (2550) จะเป็นในเรื่องของ ลักษณะผิว (Texture) หมายถึง ลักษณะผิวหน้าของวัตถุที่ปรากฏในงานศิลป์ เช่น หยาบ ละเอียด หนา ทึบ ด้าน มัน เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนละเอียดขององค์ประกอบนั้นๆ ลักษณะผิวอิทธิพลทำให้ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกทางจิตสัมผัสและกายสัมผัสด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำลิน เทียมแก้ว (2561) ที่กล่าวว่า ความรู้สึกชอบหรือความพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่เป็นการจูงใจในด้านต่างๆ เป็นผลมาจากความสนใจ ส่งผลต่อทัศนคติที่ดี และตอบสนองความต้องการของตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรัษาวิ เจริญสะแม และ ยอดนภา เกษเมือง (2564) ที่ทำพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยสามารถเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสามารถเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนได้ในอนาคตอีกด้วย

3. อิทธิพลทางด้านความสวยงาม ด้านความปลอดภัย ด้านวัสดุ ด้านประโยชน์การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์สอดคล้องกับ Tiuttu (2005) การออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้น จะต้องอาศัยเรื่องของศาสตร์และศิลป์ในการสร้างสรรค์รูปแบบของบรรจุภัณฑ์และวัสดุที่ใช้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ซึ่งผู้ออกแบบบรรจุภัณฑ์เองก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ข้อมูลที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ วัตถุประสงค์การใช้งาน และด้านความยั่งยืนของที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับธานรัช อินทรอุตม และพิเชษฐ พรหมใหม่ (2564) ที่พบว่าอิทธิพลของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์เชิงพาณิชย์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ทั้งรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และด้านวัสดุ ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าต่อลักษณะของบรรจุภัณฑ์ ประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ ความสะดวกในการใช้งาน และการสื่อสารผ่านบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์นั้น ลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์สวยงามและน่าใจ รวมถึงมีขนาดปริมาณที่พอเหมาะ ส่วนประโยชน์ของการใช้สอยส่งผลต่อความพึงพอใจด้านองค์ประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค (สุธาสิณี อัมพิลาศรัย, 2565) และสอดคล้องกับ Botti and McGill (2011) ที่กล่าวว่า หากผู้บริโภคเลือกบริโภคสินค้าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ ก็จะเป็นการบริโภคเพื่อนำประโยชน์การใช้สอย ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเน้นในด้านของประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคก็จะมี ความพึงพอใจ และจะซื้อในปริมาณมาก เนื่องจากผู้บริโภคมีความยินดีที่จะจ่ายในราคาที่สูงที่เน้นเรื่องของประโยชน์ใช้สอย ส่วน ราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริคนั้น อาจกล่าวได้ว่าราคาที่ผู้บริโภคจ่ายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าของร้าน โดยวัดในเชิงความคุ้มค่าที่ลูกค้าพิจารณาว่ามีความเหมาะสมกับคุณภาพสินค้าหรือไม่ สอดคล้องกับ สมณี กุญชรพะพันธ์ และ วิชญ์ ละเอียด (2558) ที่กล่าวว่า ราคาสินค้าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความไว้วางใจของลูกค้า ซึ่งถือว่าอิทธิพลด้านราคาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ดูราคาของปุ๋ยได้เดือนทางออนไลน์ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อองค์ประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความสนใจที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เน้นถึงความสำคัญของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงผู้บริโภคและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยมูลค่าได้เดือนที่ดีที่สามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค การที่ผู้บริโภคใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการค้นหาข้อมูลและตัดสินใจซื้อสินค้า ทำให้การทำการตลาดออนไลน์เป็นสิ่งที่ธุรกิจต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดี ไม่เพียงแต่ช่วยดึงดูดผู้บริโภค แต่ยังเพิ่มโอกาสในการขายและความพึงพอใจของผู้บริโภคในระยะยาวได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคมีการรับรู้คุณลักษณะและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยได้เดือนที่ดี ด้านความปลอดภัยมากที่สุด ดังนั้น เจ้าของผลิตภัณฑ์ กลุ่มผู้ประกอบการ ควรออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ โดยเน้นเรื่องความปลอดภัย เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ในการทำบรรจุภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ใส่ใจด้านความปลอดภัย รวมถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือสามารถรีไซเคิลได้ เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้าและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อตราสินค้า

2. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยทางด้านความสวยงาม ด้านความปลอดภัย ด้านวัสดุ ด้านประโยชน์การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และราคาเฉลี่ยของสินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ดังนั้น เจ้าของผลิตภัณฑ์ กลุ่มผู้ประกอบการ สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปวางแผนเพื่อออกแบบลักษณะบรรจุภัณฑ์ให้ตรงกับความพึงพอใจของผู้บริโภค เพื่อเพิ่มยอดขายทางการตลาดให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ทดสอบอิทธิพลของพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการบริโภคสินค้า การรับรู้คุณลักษณะ การออกแบบผลิตภัณฑ์ปุ๋ยมูลค่าได้เดือน ต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านองค์ประกอบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ดังนั้นควรศึกษาพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำผลวิจัยมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผลิตภัณฑ์ปุ๋ยมูลค่าได้เดือน ดังนั้นควรศึกษาผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ที่มีอยู่ในวิสาหกิจชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์ใส่อ้วเห็ด ผลิตภัณฑ์เห็ดหอมแปรรูป เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ปุ๋ยมูลค่าได้เดือนและเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านรูปแบบช่องทางออนไลน์ของกลุ่มเกษตรกรพอเพียง ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับงบประมาณสนับสนุนเงินกองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

เอกสารอ้างอิง

- รูนัท แก้วปาน, สราวุธ อิศรานุกวัฒน์ และ จริญญา แผลงนอก. (2563). หลักการและแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 22(2), 161-182.
- ธานรัช อินทรอุดม และ พิเชษฐ พรหมใหม่. (2564). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์เชิงพาณิชย์. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 156-171.
- พิสุทธิ ไพบูลย์รัตน์. (2560). แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์กับการเกษตร. ปทุมธานี: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- ยุทธ ไทวรรณ. (2557). *การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำลิน เข็มแก้ว. (2561). *ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2555*. มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาพร ตีบุญมี ณ ชุมแพ. (2550). *การศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- สวระเกษตร. (2564). *ปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนดินและการใช้ปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนดิน*. สืบค้นจาก <https://www.sarakaset.com>.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และ วิชัญ ละเอียด. (2558). ความสามารถในการจัดการความรู้กับนวัตกรรมของธุรกิจฟาร์มเลี้ยงกุ้งทะเลในภาคใต้. *วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 4(2), 41-59.
- สุกฤตา หิรัญชวลิต. (2553). *กว่าจะเป็นบรรจุภัณฑ์*. *วารสารนักบริหาร*, 31(2), 241-247.

- สุธาสินี อัมพิลาศรัย. (2565). ความพึงพอใจของผู้บริโภคเจลด่วนหางระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 4(4), 18-30.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). *โลกเปลี่ยน คนปรับ: รวมไทยสร้างชาติ วิถีใหม่สู่ความยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2565). *จำนวนประชากรจังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นจาก <https://province.nso.go.th/chiangmai/>.
- ศิระ ศิลานนท์. (2564). เกษตรปลอดภัย (ทำอย่างไรในกระบวนการผลิตพืชอาหาร). *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 36(4), 4-7.
- อรัธวี เจ๊ะสะแม และ ยอดนภา เกษเมือง. (2564). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนปรุณาวัส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 15(2), 79-90.
- Botti, S. and McGill, A. L. (2011). The Locus of Choice: Personal Causality and Satisfaction with Hedonic and Utilitarian Decisions. *Journal of Consumer Research*, 37, 1065-1078.
- Spee, C. S. and McCormick, D. (2012). *The design ethos of Dieter Rams and its implications for organizations and management education*. Retrieved from <https://journals.aom.org/doi/10.5465/AMBPP.2012.12772abstract>.
- Tiuttu, T. A. (2005). *5 reasons why packaging is important*. Retrieved from <https://4clrcularity.com/5-reasons-why-packaging-is-important>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

คุณภาพอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู
Food Quality, Price Value, and Physical Environment Influence Chinese Consumers'
Decisions to Choose Thai Restaurants in Chengdu

Li Xinyi¹ นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์²

Li Xinyi¹ Napawan Netpradit²

Corresponding Author's Email: am.sikan@gmail.com

(Received: April 19, 2024; Revised: July 20, 2024; Accepted: July 23, 2024)

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสำคัญด้านคุณภาพอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู และ 2) ศึกษาคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเขตนครเฉิงตู มณฑลเสฉวน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ผลศึกษาพบว่า 1) ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าด้านราคาของการมาใช้บริการร้านอาหารไทยในนครเฉิงตู ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านคุณภาพของอาหารและสภาพแวดล้อมทางกายภาพผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และ 2) ปัจจัยด้านคุณภาพของอาหารส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตูมากที่สุดที่ร้อยละ 74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมาเป็นปัจจัยด้านความคุ้มค่าด้านราคาและด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตูที่ร้อยละ 32 และ 11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: คุณภาพอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ร้านอาหารไทยนครเฉิงตู

Abstract

This independent study objectives were: 1) examine the level of importance that Chinese consumers in Chengdu place on food quality, price value, and physical environment factors of Thai restaurants, as well as their decision to use Thai restaurant services; and 2) investigate how food quality, price value, and physical environment factors affect Chinese consumers' decision to use Thai restaurant services in Chengdu. The sample consisted of 385 Chinese consumers residing in Chengdu, Sichuan Province. Data was collected through an online questionnaire and analyzed using descriptive statistics (percentage, mean, standard deviation) as well as inferential statistics like Multiple Regression Analysis.

The results of the research found that: 1) Chinese consumers considered price value as the most important factor in using Thai restaurant services in Chengdu, while also placing a high level of importance on food quality and physical environment; and 2) The food quality factor has the greatest impact on Chinese consumers' decision to use

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹ Master's Student, Management Program, Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University

² Lecturer, Management Program, Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University

Thai restaurants in Chengdu at 74 percent, with a statistical significance of .05, followed by the value for money factor. Price and physical environment affect Chinese consumers' decision to use Thai restaurants in Chengdu at 32 and 11 percent, with statistical significance at the .05 level.

Keywords: food quality, price value, physical environment, Chengdu Thai restaurants

ความเป็นมาของปัญหา

การเกิดขึ้นของโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้นำไปสู่การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศในทั่วทุกมุมโลก เป็นผลให้ผู้คนแต่ละท้องถิ่นได้มีการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองในขณะเดียวกันก็ได้ยอมรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งหนึ่งในเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยที่ได้มีการยอมรับอย่างแพร่หลายในทั่วทุกมุมโลกนั้น คือ “อาหารไทย” อาหารไทยถือเป็นอาหารประจำชาติไทยที่มีการส่งเสริมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญของประเทศไทย นอกจากนี้ อาหารไทยเป็นอาหารที่มีลักษณะเฉพาะอันเนื่องจากการใช้เครื่องปรุงรสที่แตกต่างกัน เป็นผลให้ผู้คนที่ภายในประเทศและต่างประเทศต่างนิยมชมชอบในรสชาติของอาหารไทยกันอย่างแพร่หลาย และเมื่อกล่าวถึงอาหารไทยในกลุ่มผู้บริโภคชาวจีนก็คงไม่มีผู้ใดปฏิเสธได้ถึงรสชาติที่เข้มข้นและจัดจ้าน ของความครบรสทั้งเปรี้ยว หวาน เฝ็ด เค็มแต่แฝงไว้ด้วยรสชาติที่กลมกล่อม จึงทำให้อาหารไทยกลายเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคชาวจีนเป็นอย่างมาก จนทำให้เกิดเป็นธุรกิจร้านอาหารไทยตามถนนและเมืองต่างๆ ทั่วประเทศจีนอย่างมาก

นครเฉิงตูเป็นหนึ่งในอีกหลายๆ เมืองของประเทศจีนที่มีการเปิดธุรกิจร้านอาหารไทย โดยมีจำนวนร้านอาหารไทยสูงถึง 473 แห่ง (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2565) ซึ่งธุรกิจร้านอาหารไทยในนครเฉิงตู ถือเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อภาคบริการและเศรษฐกิจของนครเฉิงตู ซึ่งในปี พ.ศ. 2565 มูลค่าการค้าปลีกของธุรกิจร้านอาหารไทยในนครเฉิงตูมีมูลค่าหมุนเวียนที่ไม่ต่ำกว่า 5 หมื่นล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.94 ของภาคบริการทั้งหมดของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP ภาคบริการ) สำนักงานพาณิชย์นครเฉิงตูจึงได้ประกาศวางแผนปฏิบัติการพัฒนานครเฉิงตูให้เป็นเมืองศูนย์กลางอาหารนานาชาติ ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2568 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มให้ก้าวหน้า มั่นคงและยั่งยืน จึงเป็นเหตุให้สถานกงสุลใหญ่นครเฉิงตูมีนโยบายที่จะสนับสนุนและผลักดันให้เกิดธุรกิจร้านอาหารไทยในนครเฉิงตูเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับกับแผนการพัฒนาและความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคชนชั้นกลางที่นับวันยังมีกำลังซื้อที่เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนกลุ่มผู้บริโภคชาวจีนคนรุ่นใหม่ที่มีพฤติกรรมนิยมบริโภคสิ่งใหม่ๆ พร้อมเปิดรับสิ่งแปลกใหม่ได้มากกว่าผู้บริโภคชาวจีนในยุคนั้น ประกอบกับสถานการณ์ การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid-19) ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตูไม่สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้อย่างอิสระ เนื่องจากนโยบายการกักตัวที่เคร่งครัดและข้อจำกัดในการเดินทางออกนอกเมือง จึงเป็นเหตุให้อาหารไทยภายในนครเฉิงตูได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น สามารถดูได้จากข้อมูลความต้องการในการบริโภคอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตูที่สูงขึ้นถึงร้อยละ 89 เมื่อเทียบกับในช่วงปี พ.ศ. 2562 (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2565)

จากการที่ผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตูให้ความนิยมกับการบริโภคอาหารไทยเพิ่มมากขึ้น และจำนวนร้านอาหารไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเข้ารับบริการร้านอาหารไทยอย่างหลากหลาย จึงทำให้อาหารร้านอาหารไทยในนครเฉิงตูมีการแข่งขันที่ค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นผลให้อาหารไทยในนครเฉิงตูมีความพยายามที่จะจัดโปรโมชั่น เพื่อกระตุ้นผู้บริโภคให้เข้ามาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น เช่น การลดราคา การทำโปรโมชั่นร่วมกับแอปพลิเคชัน เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครเฉิงตู, 2565) โดยผู้ศึกษาเห็นว่า การจัดโปรโมชั่นต่างๆ ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการที่จะกระตุ้นความสนใจของผู้บริโภคชาวจีน และอาจประสบผลสำเร็จได้เพียงแค่วะยะเวลาสั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับเปรมฤดี ชัยรุ่งเรืองสิน (2562) ได้กล่าวไว้ในปัจจุบันผู้บริโภคชาวจีนมิได้ให้ความสำคัญกับโปรโมชั่นของทางร้านเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญกับรสชาติและความสดใหม่ของอาหาร ตลอดจนการบริการที่ได้รับมีความคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไปที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารไทย

อีกด้วย ประกอบกับผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในประเทศจีนหลายท่านได้เสนอความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการทำธุรกิจร้านอาหารไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสินค้า รูปแบบ การตกแต่งร้านและการจัดซื้อ พร้อมทั้งต้องเน้นย้ำบรรยากาศที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของประเทศไทย โดยต้องปรับให้เข้ากับบริบทและรสนิยมของผู้บริโภคชาวจีน แต่อย่างไรก็ตามคุณภาพและรสชาติของอาหารถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยร้อยละ 73.80 ของผู้บริโภคชาวจีนมีความคาดหวังในการรับประทานอาหารไทยที่ประเทศจีนนั้น จะต้องได้รับรู้ถึงรสชาติและความอร่อยเหมือนยังกับได้ไปรับประทานอาหารไทยที่ประเทศไทย และอีกร้อยละ 63.60 ของผู้บริโภคชาวจีนเห็นว่าเรื่องบรรยากาศภายในร้านและการคุณภาพบริการแบบวัฒนธรรมไทยๆ ถือเป็นอีกเรื่องที่สำคัญสำหรับกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศจีน (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2566) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู และความสำคัญของปัจจัยต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องร้านอาหารไทยในนครเฉิงตูในการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด รวมถึงทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนสามารถศึกษาและนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินธุรกิจต่างๆ ในอนาคตได้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู เพื่อนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจที่จะเปิดธุรกิจร้านอาหารไทยในนครเฉิงตู ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการให้บริการของร้านอาหารไทยในนครเฉิงตูให้กระตุ้นผู้บริโภคเข้ามาใช้บริการมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญด้านคุณภาพอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู
2. เพื่อศึกษาคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเขตนครเฉิงตู มณฑลเสฉวน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเฉิงตูในช่วงปี พ.ศ. 2566 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกจากกลุ่มประชากรด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling) พร้อมทั้งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่างของ Cochran (อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) ที่ค่าสัดส่วนในการคลาดเคลื่อนที่ .05 ($e=.05$) ซึ่งสามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้ 385 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาในลักษณะของแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างผ่านเว็บไซต์ WJX.CN และส่งต่อไปยังเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (Social network) ต่างๆ เช่น WeChat, QQ, Weibo เป็นต้น เครื่องมือที่สร้างขึ้นได้ปรากฏจำนวนตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรด้านคุณภาพอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการตัดสินใจ โดยมีจำนวนข้อคำถามสำหรับตัวแปรทั้งสิ้น 22 ข้อ มีข้อคำถามสำหรับข้อมูลทั่วไปจำนวน 10 ข้อและมีข้อคำถามสำหรับการคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) ภูมิลำเนาอาศัยในเขตนครเฉิงตู ประเทศสาธารณรัฐประเทศจีนหรือไม่ 2) ท่านเคยมีประสบการณ์ในการเข้าใช้บริการร้านอาหารไทยในนครเฉิงตู ประเทศสาธารณรัฐ

ประชาชนจีนหรือไม่ และ 3) ชื่อร้านอาหารไทยที่ปรากฏด้านล่างนี้ ท่านที่เคยใช้บริการหรือไม่ ซึ่งหากผู้ตอบแบบสอบถามว่า “ไม่” ระบบจะยุติการตอบแบบสอบถามทันที ในการดำเนินการสร้างเครื่องมือมีขั้นตอน ดังนี้

1) ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านคุณภาพอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการตัดสินใจ เพื่อนำเป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแบบสอบถาม

2) ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยสร้างแบบสอบถามให้ทุกข้อคำถามครอบคลุมกรอบแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามได้กำหนดมาตรวัดเป็นอันตรภาค 5 ระดับ และแปรผลเป็นค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ Best (1981)

3) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ให้มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม (IOC) ตามมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC ของทุกข้อในแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่า IOC เป็นไปตามเกณฑ์ที่มีค่ามากกว่า 0.5 (สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ธีรชาติ ธรรมวงศ์, 2558)

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยวในนครเจียงตู ซึ่งการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability test) ดำเนินการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected Item-total correlation) ในทุกข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.52 – 0.76 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของทุกตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.78 – 0.91 ซึ่งทุกตัวแปรมีความเชื่อมั่นที่ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเป็นไปตามเกณฑ์ที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 (Nunnally, 1978)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 385 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้ดำเนินการวิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ตัวอย่าง พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 56.60 ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001 – 20,000 หยวน จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 โดยความถี่ในการใช้บริการร้านอาหารไทยในนครเจียงตูอยู่ที่ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 42.10 และนิยมเข้าใช้บริการในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 70.90 โดยจำนวนบุคคลที่เข้าใช้บริการร้านอาหารไทยส่วนใหญ่อยู่ที่ 2 – 4 คน จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 73.20 และผู้บริโภคนิยมเข้าไปใช้บริการร้านอาหารไทยด้วยกันกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 และวัตถุประสงค์ของผู้บริโภคที่เข้าไปใช้บริการร้านอาหารไทยเพื่อพบปะเพื่อนและญาติพี่น้อง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 43.60

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจียงตูที่มีต่อด้านคุณภาพอาหาร สามารถแสดงผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจิ้งตูที่มีต่อด้านคุณภาพอาหาร

คุณภาพอาหาร	ระดับความสำคัญ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการปรุงอาหารสะอาดมีคุณภาพและสดใหม่	4.18	0.59	มาก
2. คุณภาพของอาหารที่ท่านได้รับมีความเหมาะสม	3.70	0.58	มาก
3. รสชาติอาหารเป็นแบบดั้งเดิมสไตล์ไทย	4.32	0.72	มากที่สุด
4. รูปลักษณ์ สี สัน และการตกแต่งของอาหารชวนรับประทาน	3.74	0.67	มาก
5. ภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ใส่อาหารสะอาดถูกสุขลักษณะ	4.66	0.52	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.12	0.33	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคในนครเจิ้งตูได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพอาหารในร้านอาหารไทยในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.33) โดยผู้บริโภคในนครเจิ้งตูส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ใส่อาหารสะอาดถูกสุขลักษณะมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.52) รองลงมาผู้บริโภคในนครเจิ้งตูได้ให้ความสำคัญกับรสชาติของอาหารเป็นแบบดั้งเดิมสไตล์ไทยในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.72) โดยผู้บริโภคในนครเจิ้งตูได้ให้ความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการปรุงอาหารสะอาดมีคุณภาพและสดใหม่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.59) ผู้บริโภคในนครเจิ้งตูได้ให้ความสำคัญต่อรูปลักษณ์ สี สัน และการตกแต่งของอาหารชวนรับประทานในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.67) และผู้บริโภคในนครเจิ้งตูได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพของอาหารที่ได้รับมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของผู้บริโภควิชาวจีนในนครเจิ้งตูที่มีต่อความคุ้มค่าด้านราคา สามารถแสดงผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของผู้บริโภควิชาวจีนในนครเจิ้งตูที่มีต่อความคุ้มค่าด้านราคา

ความคุ้มค่าด้านราคา	ระดับความสำคัญ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. คุณภาพอาหารที่ได้รับถือว่าคุ้มค่างับราคา	4.89	0.13	มากที่สุด
2. ปริมาณอาหารที่ได้รับถือว่าคุ้มค่างับราคา	4.41	0.77	มากที่สุด
3. คุณภาพการบริการเหมาะสมกับราคา	4.89	0.10	มากที่สุด
4. บรรยากาศของร้านเหมาะสมกับราคา	4.50	0.64	มากที่สุด
5. ระยะเวลาในการเดินทางมาใช้บริการคุ้มค่างับราคา	4.25	0.78	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.63	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านความคุ้มค่าด้านราคาของการมาใช้บริการร้านอาหารไทยในนครเจิ้งตูในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.42) โดยผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดกับคุณภาพอาหารที่ได้รับถือว่าคุ้มค่างับราคา และคุณภาพการบริการเหมาะสมกับราคา ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.13 และ 0.11) ตามลำดับ รองลงมาผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับบรรยากาศของร้านเหมาะสมกับราคาในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.64) ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับปริมาณอาหารที่ได้รับถือว่าคุ้มค่างับราคาในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.77) และผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับระยะเวลาในการเดินทางมาใช้บริการว่าคุ้มค่างับราคาในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจิ้งตูที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพสามารถแสดงผลได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจิ้งตูที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	ระดับความสำคัญ		
	\bar{X}	S.D	แปลผล
1. การตกแต่งภายในร้านได้สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมไทย	4.35	0.78	มากที่สุด
2. บรรยากาศภายในร้านตกแต่งให้ความรู้สึกผ่อนคลาย	2.97	0.94	ปานกลาง
3. ภายในร้านมีแสงสว่างที่เพียงพอ ไม่สว่างหรือมืดจนเกินไป	4.08	0.88	มาก
4. โต๊ะและเก้าอี้ภายในร้านจัดวางอย่างเป็นสัดส่วน	3.98	0.96	มาก
5. ขนาดพื้นที่ของร้านเหมาะสมกับจำนวนโต๊ะ	3.93	0.94	มาก
6. ทางร้านได้จัดมุมส่วนตัวสำหรับนั่งรับประทานอาหาร	3.85	0.71	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.86	0.46	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในร้านอาหารไทยที่นครเจิ้งตูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D.= 0.46) โดยผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดกับการตกแต่งภายในร้านได้สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมไทยที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D.= 0.78) รองลงมาผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญในระดับมากกับภายในร้านมีแสงสว่างที่เพียงพอ ไม่สว่างหรือมืดจนเกินไปที่ ($\bar{X} = 4.08$, S.D.= 0.88) ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญในระดับมากกับโต๊ะและเก้าอี้ภายในร้านจัดวางอย่างเป็นสัดส่วน ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.96) ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญในระดับมากกับขนาดพื้นที่ของร้านเหมาะสมกับจำนวนโต๊ะ ($\bar{X} = 3.93$, S.D.= 0.94) ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญในระดับมากกับทางร้านได้จัดมุมส่วนตัวสำหรับนั่งรับประทานอาหาร ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.71) และผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญในระดับปานกลางกับบรรยากาศภายในร้านตกแต่งให้ความรู้สึกผ่อนคลาย ($\bar{X} = 2.97$, S.D.= 0.94) ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ อันประกอบด้วยปัจจัยด้านคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กับตัวแปรตามด้านการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจิ้งตู สามารถแสดงผลได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปร	ตัวแปรอิสระ			ตัวแปรตาม	
	คุณภาพอาหาร	ความคุ้มค่าด้านราคา	สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	การตัดสินใจ	
ตัวแปรอิสระ	คุณภาพอาหาร	1			
	ความคุ้มค่าด้านราคา	0.75**	1		
	สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	0.84**	0.68**	1	
ตัวแปรตาม	การตัดสินใจ	0.93**	0.67**	0.87**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่า p-value มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งน้อยกว่า .05 จึงสามารถยอมรับตัวแปรอิสระได้ทั้ง 3 ตัวแปร กล่าวคือ คุณภาพอาหารมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกในระดับแข็งแกร่งกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจียงตูที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความคุ้มค่าด้านราคา มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกในระดับปานกลางกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจียงตูที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกในระดับแข็งแกร่งกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจียงตูที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไม่พบว่ามีตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันเองสูง อันก่อให้เกิดการละเมิดข้อสมมติฐานในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งผู้ศึกษาจึงสามารถนำทั้งสามตัวแปรมาวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้ต่อไป

6. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจียงตู สามารถแสดงผลได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจียงตู

ตัวแปรอิสระ	ความตัดสินใจ		Beta β	t	p-value	VIF
	B	SE				
ค่าคงที่ (a)	1.28	0.07		19.01**	0.000	
คุณภาพของอาหาร (FQ)	0.48	0.03	0.74	21.98**	0.000	4.20
ความคุ้มค่าด้านราคา (PV)	0.32	0.02	0.32	10.73**	0.000	3.35
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (PE)	0.19	0.02	0.11	4.31**	0.000	2.33

$R^2 = 0.89$, $R^2_{adj} = 0.90$, $F = 1104.92$, $**P < .01$

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากทุกตัวแปรมีค่า VIF เป็นไปตามเกณฑ์ที่น้อยกว่า 10 (Lee, John and Alice, 2000) โดยปัจจัยด้านคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจียงตูได้ร้อยละ 90 และค่า p-value เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .01 โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ $\hat{Y} = 1.28 + 0.48FQ + 0.32PV + 0.19PE$ กล่าวคือปัจจัยด้านคุณภาพของอาหาร ด้านความคุ้มค่าด้านราคา และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพิ่มขึ้น 1 หน่วยมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจียงตูเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยความคุ้มค่าด้านราคา เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดและเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจียงตูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพอาหาร และคุณภาพการบริการที่ได้รับมีความเหมาะสมคุ้มค่ากับราคา ผลการศึกษานี้เพราะ ผู้บริโภคชาวจีนในนครเจียงตูเกิดความรู้สึกคุ้มค่าได้ทั้งคุณภาพด้านอาหารและบริการจากการประเมินเปรียบเทียบมูลค่าหรือราคาที่ได้จากการกับคุณภาพนั้นๆ ซึ่งสามารถนำไปสู่การตัดสินใจใช้บริการในครั้งต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรินญา สอดสี (2565) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ คุณภาพอาหาร และความคุ้มค่าด้านราคาที่มีผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้

บริการร้านอาหารระดับหรูของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษพบว่า ปัจจัยด้านความคุ้มค่าด้านราคาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยราคาของผู้บริโภคจ่ายมีความเหมาะสมกับคุณภาพของวัตถุดิบที่นำมาใช้ประกอบอาหารในแต่ละรายการ ตลอดจนผู้บริโภคพึงพอใจกับคุณภาพการบริการที่ได้รับมีความเหมาะสมกับราคาที่จ่ายให้ทางร้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสรรเสริญ สัตถาวร (2563) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของคุณภาพการบริการ ความคุ้มค่าด้านราคา และอภยาศัยมีมิติไม่ตรีจิตของพนักงานต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่น โดยผลการศึกษพบว่าคุณภาพอาหารและการบริการมีผลต่อความรู้สึกถึงการคุ้มค่าของราคาที่จ่ายไป

2. ปัจจัยด้านคุณภาพอาหาร เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจดุงมากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งผู้บริโภคชาวจีนในนครเจดุงได้ให้ความสำคัญกับภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ใส่อาหารที่สะอาดและถูกสุขลักษณะมาเป็นอันดับแรก ผลการศึกษปรากฏเช่นนี้ เพราะผู้บริโภคชาวจีนในนครเจดุงนอกจากจะให้ความสำคัญกับรสชาติความอร่อยของอาหารไทยแบบต้นตำหรับแล้ว ยังสนใจและใส่ใจในการดูแลสุภาพมากยิ่งขึ้น จึงคำนึงความสะอาดที่ถูกสุขลักษณะของภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ใส่อาหารไทยในร้านอาหารไทยที่นครเจดุงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นสิ่งแรกๆที่ผู้บริโภคจะรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสทางตา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kim and Lee (2013) ที่กล่าวว่า การรับประทานอาหารของผู้บริโภคในร้านอาหารไม่ใช่เพียงการแก้หิวเท่านั้น แต่ถือเป็นช่วงเวลาของการพักผ่อนที่ดีที่สุด ดังนั้นรูปลักษณ์ สี สัน ภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ใส่อาหาร สะอาด ถูกสุขลักษณะ และทันสมัยแปลกตา สามารถสะท้อนคุณภาพอาหารที่ดีและมีผลต่อความสนใจในการเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภค แต่แนวคิดดังกล่าวและผลการศึกษาครั้งนี้ได้ขัดแย้งกับผลการศึกษาของเกอ ชง (2559) ที่ผลการศึกษพบว่า คุณภาพอาหารไม่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีนในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ได้ใช้บริการร้านอาหารไทยที่มีราคาไม่แพง จึงไม่ได้คาดหวังถึงคุณภาพของอาหารที่ต้องมีรูปลักษณ์ สี สัน และวัตถุดิบที่สดใหม่ ตลอดจนภาชนะอุปกรณ์ที่ใช้ใส่อาหารสะอาดทันสมัยหรือในอีกกรณีหนึ่งนักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ใช้บริการร้านอาหารไทยในโรงแรมหรือภัตตาคารที่ทางบริษัททัวร์ได้จัดเตรียมไว้ให้ซึ่งอาหารมีคุณภาพตามมาตรฐานอยู่แล้ว

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจดุงน้อยที่สุด ซึ่งผู้บริโภคชาวจีนในนครเจดุงได้ให้ความสำคัญกับการตกแต่งภายในร้านได้สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมไทยมากที่สุด ผลการศึกษปรากฏเช่นนี้ เพราะผู้บริโภคชาวจีนในนครเจดุงได้คาดหวังถึงประสบการณ์ที่ดีจากการจัดหรือตกแต่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ได้สัมผัสถึงกลิ่นอายความเป็นวัฒนธรรมไทยในนครเจดุงจากการเข้าไปใช้บริการในร้านอาหารไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิศารวรรณ ไพบูลย์พรพงศ์ (2562) ที่ผลการศึกษพบว่า บรรยากาศภายในร้านอาหารสามารถสร้างและตอบสนองความรู้สึกทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะบรรยากาศ ภายในร้านมีการเปิดเพลงไพเราะ มีอุณหภูมิเย็นสบาย มีกลิ่นหอมสดชื่น และมีการใช้โคมไฟตกแต่งอย่างสวยงาม การใช้แสงสว่าง (Lighting) อย่างเพียงพอทำให้ผู้บริโภครู้สึกผ่อนคลาย การจัดวางโต๊ะ เก้าอี้ และเคาน์เตอร์ได้อย่างเป็นสัดส่วนจะไม่ทำให้ผู้บริโภครู้สึก อึดอัด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของละมัย เบาเออร์ (2559) ที่ผลการศึกษพบว่าสภาพบรรยากาศส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังเป็นกุญแจสำคัญที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคให้เข้ามาใช้บริการร้านอาหารที่มากกว่าคุณภาพของอาหารและคุณภาพของการให้บริการอาหารที่มีคุณภาพและมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่ดีต่อการเข้าใช้บริการของผู้บริโภค ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกลับเข้ามาใช้บริการอีกครั้ง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษพบว่า การใช้บริการร้านอาหารไทยในนครเจดุงของผู้บริโภคชาวจีนได้ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าด้านราคามากที่สุด และปัจจัยด้านคุณภาพอาหาร ด้านความคุ้มค่าด้านราคา และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลต่อ

การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูได้ร้อยละ 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านคุณภาพอาหารมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูมากที่สุดที่สัมพันธ์กับการถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.74 ส่วนปัจจัยด้านความคุ้มค่าด้านราคามีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูรองเป็นอันดับสองที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.32 และสำหรับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูในระดับน้อยที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.11 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลจากการศึกษาพบว่า คุณภาพของอาหาร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูรองเป็นอันดับสอง ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในนครเจิงตู และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการร้านอาหารในนครเจิงตู ควรมีมาตรการควบคุมและรักษามาตรฐานความสะอาดของภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ใส่อาหารให้สะอาด ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ พร้อมทั้งใส่ใจกับการปรุงอาหารให้คงรสชาติอาหารเป็นแบบดั้งเดิมสไตล์ไทย ตลอดจนต้องควบคุมและรักษามาตรฐานในเลือกใช้วัตถุดิบสำหรับการปรุงอาหาร เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจและรับรู้ได้ถึงความคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป

2. ผลจากการศึกษาพบว่า ความคุ้มค่าด้านราคาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูมากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในนครเจิงตู และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการร้านอาหารในนครเจิงตู จึงควรสร้างความสมดุลระหว่างคุณภาพของอาหารและคุณภาพของการบริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการตลาดมาสนับสนุนการดำเนินธุรกิจเพื่อให้สามารถแข่งขันและดึงดูดผู้บริโภคเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในนครเจิงตู ควรใส่ใจกับการปริมาณของอาหารให้มีความเหมาะสมกับราคา พร้อมทั้งใส่ใจกับการสร้างบรรยากาศของบริเวณร้านให้สะอาด เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจและรับรู้ได้ถึงความคุ้มค่ากับราคาที่เสียไป

3. ผลจากการศึกษาพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูในระดับที่น้อย แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในนครเจิงตู และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการร้านอาหารในนครเจิงตู ควรให้ความสำคัญและใส่ใจกับการตกแต่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกร้านให้ได้สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมไทยมากที่สุด เพื่อสร้างความน่าสนใจและดึงดูดผู้บริโภคในนครเจิงตูให้เกิดความต้องการเข้ามาใช้บริการมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับแสงสว่างที่เพียงพอภายในร้านที่ไม่สว่างหรือมืดจนเกินไป เพื่อสร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหารของผู้บริโภคชาวจีนในนครเจิงตูเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเฉพาะผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านอาหารไทยในนครเจิงตูเท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกครบถ้วนในประเด็นต่างๆ มากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาในพื้นที่เมืองอื่นๆ ด้วย เช่น คุณหมิง กวางโจว ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ เป็นต้น ซึ่งเป็นเมืองใหญ่และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวจำนวนมากไปเยือน

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้น ข้อมูลที่ได้อาจจะไม่มีรายละเอียดมากพอ จึงควรมีการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้เชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนาเป็นกลุ่ม (Focus group) เพื่อนำข้อมูลความต้องการพื้นฐานของผู้บริโภคมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการให้บริการอย่างเหมาะสมตรงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายให้เกิดความพึงพอใจอย่างสูงสุด

3. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการตัดสินใจมาใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในนครเจิงตูที่เกิดจากตัวแปรของปัจจัยด้านคุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา และสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น ฉะนั้น การศึกษาในต่อไป

ควรทำการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ เพิ่มเติมซึ่งเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาใช้บริการร้านอาหารไทยในต่างประเทศ เช่น เจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral intention) ความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ (Relationship benefits) และความภักดีในตราสินค้า (Brand loyalty) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสู่การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในภาวะที่มีการแข่งขันสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกษ ช่ง. (2559). *คุณภาพอาหาร คุณภาพการบริการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและความใส่ใจในสุขภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีนในกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท มหาลัยบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บิสิเนสสารเอนดี.
- นิศราวรรณ ไพบูลย์พรพงศ์. (2562). *แนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คุณภาพในการให้บริการ สื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพอาหารที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารเวียดนามซ้ำของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่น*. *วารสารราชชนกปริทัศน์*, 12(2), 13-22.
- เปรมฤดี ชัยรุ่งเรืองสิน. (2562). *กลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจร้านอาหารไทยระดับมิชลินสตาร์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวจีน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาลัยบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ละมัย เบาเออร์. (2559). *คุณค่าของตราสินค้า การรับรู้คุณภาพในการให้บริการ คุณภาพของอาหาร และบรรยากาศที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาลัยบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (2565). *ศักยภาพอาหารไทยในนครเฉิงตู*. สืบค้นจาก <https://chengdu.thaiembassy.org/th/index>.
- สรรเสริญ สัตถาวร. (2563). *อิทธิพลของคุณภาพการบริการ ความคุ้มค่า และอรรถประโยชน์ที่มีต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่น*. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 17(1), 179-197
- สรินโญ สอดสี. (2565). *ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ คุณภาพอาหาร และความคุ้มค่าด้านราคาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำร้านอาหารระดับหรูของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาลัยบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครเฉิงตู. (2565). *อาหารไทยในนครเฉิงตูมียอดขายเพิ่ม 2-3 เท่า*. สืบค้นจาก <https://www.dephtai.go.th>.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2566). *จับตามองร้านอาหารไทยในแดนมังกร*. สืบค้นจาก <https://www.ditp.go.th/post/143148>.
- สุรพงษ์ คงสัตย์ และ วีระชาติ ธรรมวงค์. (2558). *การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)*. สืบค้นจาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>.
- Best, J. W. (1981). *Research in Education* (3rd ed). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Kim, S. and Lee, J.S. (2013). Is satisfaction enough to ensure reciprocity with upscale restaurants? The role of gratitude relative to satisfaction. *International Journal of Hospitality Management*, 33, 118-128.
- Lee, C.F., John, C.L. and Alice C.L. (2000). *Statistics for Business and Financial Economics 1*. Singapore: World Scientific
- Nunnally, J.C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จ ของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID-19

The Quality of Work Life on Job Satisfaction and Work Success of Support Staff at
Mahasarakham University During the New Normal After the COVID-19 Pandemic

ธวัชชัย รัชสมบัติ^{1*} อรรถพล หมูมี²

Tawatchai Ratchasombat^{1*} Atthaphon Mumi²

Corresponding Author's Email: Tawatchai.r@acc.msu.ac.th

(Received: February 27, 2024; Revised: July 19, 2024; Accepted: July 23, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID-19 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 269 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 2) คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงานมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีบุคลากรทุกคนมีความสุข มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ นำไปสู่การพัฒนาองค์กรในภาพรวม ส่งผลให้องค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน

Abstract

This study aimed to examine the effects of the quality of work life on job satisfaction and work success of support staff at Mahasarakham University during the new normal after the COVID-19 pandemic. The data were obtained from 269 support staff at Mahasarakham University by using the questionnaire data, this study employed mean, standard deviation, multiple correlation analysis and multiple regressions analysis as the statistical methods in testing the relationships. The result showed that the quality of work life regarding adequate and fair compensation, safe and healthy environment and development of human capabilities have the positive associations with the job satisfaction. Furthermore, the quality of work life regarding safe and healthy environment and development of human capabilities have the positive associations with the work success. Therefore, Mahasarakham University's executive administrators should be aware of and emphasize on the quality of work life of Mahasarakham University's employees in order for them to have a better quality of life. When the employees are happy with morale and encouragement, they can perform the assigned tasks to the fullest extent in which leading to the overall organizational development and achieving the expected results, objectives and goals.

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ General Administration officer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

² Lecturer, Management, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

Keywords: quality of word life, job satisfaction, work success

ความเป็นมาของปัญหา

สภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันภายในประเทศและต่างประเทศทุกองค์กรต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดพยายามหาวิธีการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเริ่มระบาดหนักตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2563 ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทางสังคมของบุคลากรภายในองค์กรทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นปกติเหมือนเดิม ซึ่งมีผลกระทบในเรื่องต่างๆ ตามมา ได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพสูงขึ้นเนื่องจากการจัดซื้ออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) ค่าตอบแทนที่ได้รับ ณ ปัจจุบันมีอัตราเท่าเดิม 3) บุคลากรทุกคนมีความต้องการสถานที่ทำงานที่มีความสะอาดปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองเพิ่มขึ้น (ธนัชชา จันคนา, 2564) ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรต้องมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานในช่วงหลังสถานการณ์ COVID-19 หากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงานของบุคลากร ประกอบด้วย ค่าชั่วโมงการทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน และการมีมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งปัจจุบันพนักงานสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาสารคามยังมีคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ไม่เท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยอื่น ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ความมั่นคงในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรควรตระหนักและให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีในช่วงหลังสถานการณ์ COVID-19 ซึ่งนำไปสู่การทำงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (มัทวัน เลิศวุฒิมวงศา, 2564) โดยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (Adequate and Fair Compensation) ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (Safe and Healthy Environment) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน (Growth and Security) ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน (Development of human capabilities) และด้านความเสมอภาคในองค์กร (Constitutionalism) (Walton, 1973) เพื่อให้บุคลากรภายในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) เป็นการกระตุ้นให้บุคลากรภายในองค์กรมีความตั้งใจและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ งานที่ได้รับมอบหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ ทั้งนี้ บุคลากรในองค์กรที่ได้รับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสามารถทำงานเต็มเวลา มีความมุ่งมั่นที่จะให้ผลงานออกมาดีที่สุด (รมย์ชลี สุวรรณชัยรักษ์, 2556) ดังนั้น ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจึงมีความสำคัญต่อทุกองค์กร โดยความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จในงานที่ทำ (Achievement) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ (Work Itself) และด้านความรับผิดชอบ (Responsibility) (Herzberg, Mausner and Synderman, 1995) นอกจากบุคลากรภายในองค์กรจะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแล้ว ทุกคนต้องคำนึงถึงความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมายด้วยเพราะจะส่งผลให้องค์กรประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน (Work success) ถือเป็นประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบุคลากรในองค์กรมีการศึกษาแนวปฏิบัติในการแสวงหาความรู้นวัตกรรมอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน นอกจากนี้บุคลากรในองค์กรยังเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ โดยความสำเร็จของการปฏิบัติงานประกอบด้วย ด้านการบรรลุเป้าหมายตามความรับผิดชอบ (Accomplishment of Responsibility) ด้านการปฏิบัติตามกระบวนการและมาตรฐาน (Process and Standard) ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Resource using) และด้านการสร้างความพึงพอใจ

ของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Participant satisfaction) (สนใจ ลักษณะ, 2546) หากบุคลากรภายในองค์กรมีการมุ่งเน้นความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมายจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคามสืบต่อไป

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Mahasarakham university) ถือเป็นสถาบันการศึกษาที่ได้รับความนิยมแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งที่ 22 ของประเทศไทย ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีศูนย์กลางการบริหารงานหลักตั้งอยู่ ณ ที่ตั้งตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2564) มหาวิทยาลัยมหาสารคามเปิดสอนในระดับ อุดมศึกษาทุกระดับ โดยมีพันธกิจหลัก 4 ด้าน ซึ่งการดำเนินงานให้บรรลุพันธกิจต้องอาศัยพนักงานสายสนับสนุนทุกคนช่วยกันปฏิบัติงานให้สำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร หากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีความสุขส่งผลให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID – 19 เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคามให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีบุคลากรทุกคนมีความพึงพอใจในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มกำลังความสามารถนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติงานขององค์กรในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) จากการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้รู้และนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานในแง่มุมต่างๆ ไว้ดังนี้

Huse and Cummings (1985) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงานเป็นความเกี่ยวข้องกันระหว่างความรู้สึกที่บุคคลรับรู้ว่าองค์กรสามารถตอบสนองในสิ่งที่คาดหวังกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานขององค์กร เนื่องจากความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานที่รับรู้ผ่านประสบการณ์การทำงาน ส่งผลให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในงานที่ต้องการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อให้ปฏิบัติงานที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Bowin and Harvey (2000) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน หมายถึง การที่องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานสามารถ

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของพนักงานที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในการทำงานทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ มีการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม สวัสดิการต่างๆ การมีส่วนร่วมในงาน มีการจัดรูปแบบการทำงานที่ตรงตามความต้องการและความคาดหวังของพนักงาน เพื่อให้พนักงานมีทัศนคติในแง่บวกต่อการปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

2. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้

Milton and James (1968) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นผลรวมของทัศนคติต่างๆ ที่แสดงออกต่องาน โดยทัศนคติมีความสัมพันธ์กับงานที่ปฏิบัติและเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เช่น ค่าจ้าง ความมั่นคง สถานการณ์ทำงาน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับนับถือ ความยุติธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคมการได้รับความเอาใจใส่ สอดคล้องกับ กาญจนา ณ ลำพูน (2550) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องของความรู้สึก เจตคติของบุคคลที่เกิดขึ้นในการทำงานหรือกิจกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ หรือส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องในงาน

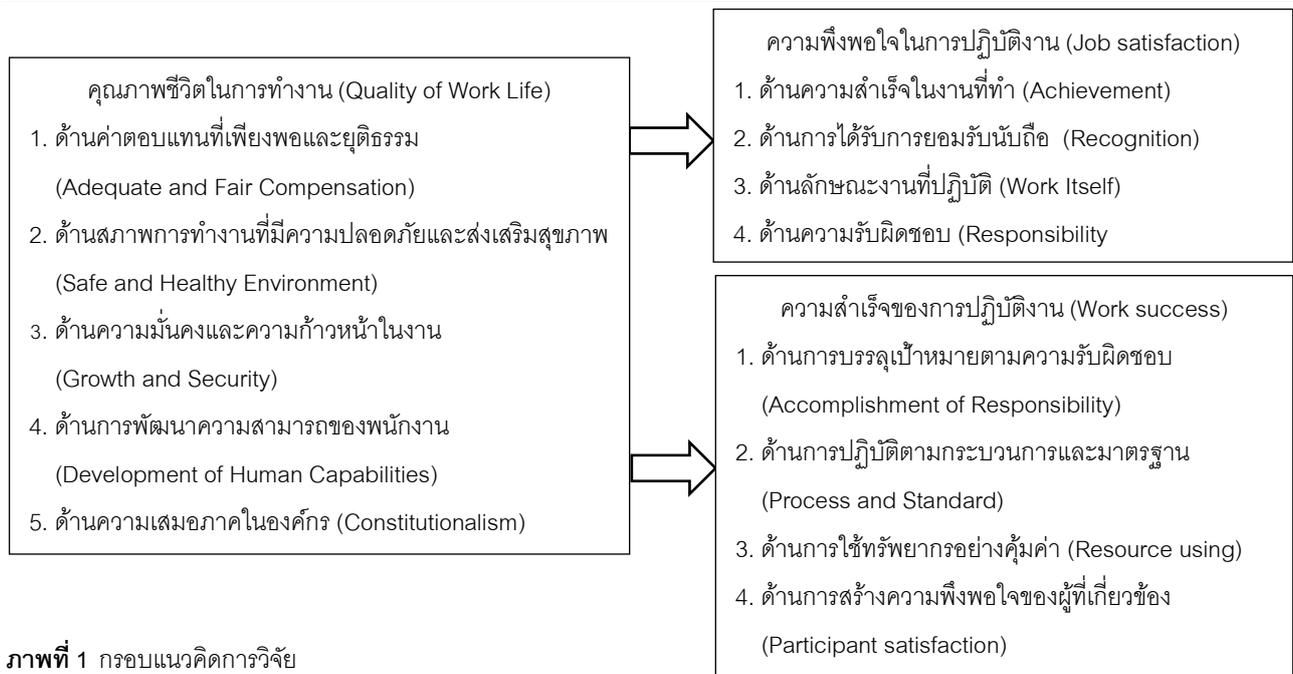
จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ หรือส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องในงาน หรือกิจกรรมนั้นๆ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรจะมีผลต่อความสำเร็จของงาน นอกจากนี้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานยังเป็นเครื่องหมายแสดงถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิบัติงาน

ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน (Work Success) โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ มีผู้ให้ความหมายของความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้

สมใจ ลักษณะ (2543) กล่าวว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง ประสิทธิภาพในการดำเนินงานซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการมีประสิทธิภาพการทำงานของมนุษย์ในองค์กร และการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร การจะเพิ่มความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า และความพึงพอใจในผลผลิตขององค์กรจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดแนวปฏิบัติในการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ขององค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ภูริชญา มัชฌิมานนท์ (2548) กล่าวว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จอย่างดี เป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อผลงานสำเร็จจึงเกิดความรู้สึกพึงพอใจและปลาบปลื้มในความสำเร็จของงานนั้นๆ สอดคล้องกับ กานดา แซ่หลิว (2560) กล่าวว่าความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง ขั้นตอนการดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับงานของบุคลากรต่างๆ ในช่วงเวลาทำงานหรือเป็นลำดับขั้นของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับงานและเป็นพฤติกรรมการตรวจสอบประเมินผลที่อยู่บนเส้นทางของชีวิตของบุคคลให้ดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปว่า ความสำเร็จของการปฏิบัติงานเป็นประสิทธิภาพในการดำเนินงานซึ่งเกิดจากประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร โดยบุคลากรมีการศึกษาแนวปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ นวัตกรรม อยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน นอกจากนี้บุคลากรในองค์กรยังเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวนประชากรทั้งหมด 888 คน (กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2565) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample) โดยใช้แนวคิดของ Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 269 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้ต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน และหน่วยงานที่สังกัด ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การหาค่าความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ พัฒนาแนวคิดจาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยครอบคลุมเนื้อหาคุณภาพชีวิตในการทำงาน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 2) ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 3) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 4) ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน และ 5) ด้านความเสมอภาคในองค์กร ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ พัฒนาแนวคิดจาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยครอบคลุมเนื้อหาความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในงานที่ทำ 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และ 4) ด้านความรับผิดชอบ ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

(Rating scale) มี 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ พัฒนาแนวคิดจาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยครอบคลุมเนื้อหาความสำเร็จของการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบรรลุเป้าหมายตามความรับผิดชอบ 2) ด้านการปฏิบัติตามกระบวนการและมาตรฐาน 3) ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 4) ด้านการสร้างความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะอื่นๆ ข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

แบบสอบถามชุดนี้ได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ด้วยการใช้วิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้ข้อคำถามในแบบสอบถามฉบับนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่า IOC มากกว่า 0.5 ถือว่าข้อคำถามมีความเที่ยงตรงและครอบคลุมวัตถุประสงค์และค่านิยมการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ (วรรณิ์ แกมเกตุ, 2555) ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยชิ้นนี้มีค่า IOC ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และด้านความสำเร็จของการปฏิบัติงานอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จึงถือว่ามีคุณภาพเที่ยงตรงตามเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ได้

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดลองเก็บข้อมูล (Try-out) กับพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Crobach) ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.878-0.946 ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.874-0.910 และด้านความสำเร็จของการปฏิบัติงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.903-0.970 ซึ่งเป็นการหาค่าแต่ละด้านส่วนค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวมทั้งสองด้านมีค่าอยู่ระหว่าง 0.878-0.970 ซึ่งสอดคล้องกับ (Nunnally and Bernstein, 1994) ได้นำเสนอว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่ามากกว่า 0.7 เป็นค่าที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการพิจารณาและเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคามเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2566 เลขที่การรับรอง: 213-240/2566 ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์ของประชากรทั้งหมด โดยข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุหรือเชื่อมโยงถึงผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องงานวิจัยนำเสนอในภาพรวม และใช้ประโยชน์ในการศึกษาและการดำเนินงานเท่านั้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถามแบบออนไลน์ (แนบลิงค์ QR-Code) และจัดทำหนังสือราชการ ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยเริ่มเก็บแบบสอบถามออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 20 มิถุนายน 2566 ตามหน่วยงานที่สังกัด กำหนดระยะเวลาให้ตอบกลับภายใน 15 วัน หลังจากที่ได้รับลิงค์พร้อม QR-Code แบบสอบถาม เมื่อครบตามระยะเวลา 15 วัน มีการตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 190 ราย คิดเป็นร้อยละ 70.63 ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้ติดตามโดยสอบถามทางโทรศัพท์ ภายในกลับไปยังผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติม เมื่อถึงระยะเวลา 60 วัน มีผู้ตอบแบบสอบถามเพิ่มเติมอีกจำนวน 26 ราย รวมกับแบบสอบถามเดิมเป็น 216 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.29 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ (Aaker, Kumar and Day, 2005) ได้นำเสนอว่าแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อย ร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้ต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน และหน่วยงานที่สังกัดทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน และด้านความเสมอภาคในองค์กร

5.3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ ด้านความสำเร็จในงานที่ทำ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และด้านความรับผิดชอบ

5.4 การวิเคราะห์ความสำเร็จของการปฏิบัติของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ ด้านการบรรลุเป้าหมายตามความรับผิดชอบ ด้านการปฏิบัติตามกระบวนการและมาตรฐาน ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และด้านการสร้างความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อรวบรวมข้อมูลและหาค่าเฉลี่ยแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สามารถแบ่งช่วงระดับคะแนนออกเป็น 5 ช่วง (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้แก่

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	มีระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	มีระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	มีระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

5.5 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณแบบขั้นตอน

5.6 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID-19 สามารถแสดงข้อมูลได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ข้อมูลทั่วไป	ลำดับ 1 (ร้อยละ)	ลำดับ 2 (ร้อยละ)
เพศ	69.40	30.60
อายุ	51.40	28.70
สถานภาพ	63.00	32.40
ระดับการศึกษา	53.70	42.60
ประสบการณ์ในการทำงาน	43.10	38.40
รายได้ต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน	46.30	38.90
หน่วยงานที่สังกัด	60.20	20.70

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 69.40) รองลงมาเป็นเพศชาย (ร้อยละ 30.60) อายุมากกว่า 40 ปี (ร้อยละ 51.40) รองลงมา 36-40 ปี (ร้อยละ 28.70) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 63.00) รองลงมาโสด (ร้อยละ 32.40) ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 53.70) ปริญญาโท (ร้อยละ

42.60) ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 43.10) รองลงมา 11-15 ปี (ร้อยละ 38.40) เงินเดือนที่ได้รับต่อเดือนมากกว่า 30,000.00 บาท (ร้อยละ 46.30) รองลงมา 25,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 38.90) และสังกัดหน่วยงานคณะ วิทยาลัยบัณฑิต (ร้อยละ 60.20) รองลงมา สังกัดสำนัก สถาบัน ศูนย์ (ร้อยละ 20.70) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมและเป็นรายด้าน

คุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	3.87	0.81	มาก
2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	4.12	0.61	มาก
3. ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน	3.96	0.75	มาก
4. ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน	4.11	0.45	มาก
5. ด้านความเสมอภาคในองค์กร	3.95	0.82	มาก
รวม	4.00	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID-19 มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X} = 4.12$) ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน ($\bar{X} = 4.11$) และด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 3.96$)

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมและเป็นรายด้าน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านความสำเร็จในงานที่ทำ	4.28	0.64	มาก
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.10	0.80	มาก
3. ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	4.18	0.57	มาก
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.36	0.55	มาก
รวม	4.23		มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID-19 มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.36$) ด้านความสำเร็จในงานที่ทำ ($\bar{X} = 4.28$) และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.18$)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวมและเป็นรายด้าน

ความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบรรลุเป้าหมายตามความรับผิดชอบ	4.41	0.51	มาก
2. ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการและมาตรฐาน	4.37	0.59	มาก
3. ด้านการใช้ทรัพยากร	4.27	0.60	มาก
4. ด้านการสร้าง ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง	4.27	0.61	มาก
รวม	4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า พนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID - 19 มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการบรรลุเป้าหมายตามความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.41$) ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการและมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.37$) ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและด้านการสร้างความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.27$)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบพหุคูณของคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	B	Std.Error	t	Sig.
(Constant)	1.545	0.184	8.403	.000*
1. ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	0.103	0.038	2.725	.007*
2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	0.162	0.079	2.042	.042*
3. ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน	0.067	0.068	0.985	.326
4. ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน	0.347	0.056	6.190	.000*
5. ด้านความเสมอภาคในองค์กร	-0.017	0.046	0.710	.710
F = 50.494, p = .000, Adj R ² = 0.535				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (AFC) ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน (DHC) มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1, 2 และ 4 สำหรับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน และด้านความเสมอภาคในองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม (JOS) ได้ดังนี้

$$JOS = 1.545 + 0.103AFC + 0.162SHE + 0.347DHC$$

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบพหุคูณของคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวม

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	B	Std.Error	t	Sig.
(Constant)	2.098	0.193	10.892	0.000*
1. ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	0.075	0.040	1.894	0.060
2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	0.288	0.083	3.468	0.001*
3. ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน	-0.120	0.071	-1.694	0.092
4. ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน	0.350	0.059	5.948	0.000*
5. ด้านความเสมอภาคในองค์กร	-0.055	0.049	-1.139	0.364
F = 7.650, p = 0.000, Adj R ² = 0.179				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (SHE) และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน (DHC) มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 และ 4 สำหรับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (AFC) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน (GAS) และด้านความเสมอภาคในองค์กร (CON) ไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวม จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์ความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวม ได้ดังนี้ $WOS = 2.098 + 0.288SHE + 0.350DHC$

อภิปรายผล

1. พนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงานและด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรทุกคนมีความต้องการคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ได้แก่ สถานที่ทำงานที่มีความปลอดภัย องค์กรให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาความสามารถของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีความมั่นคง ความก้าวหน้าในงาน บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธภา รัตริชชานนท์ (2559) พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีผลต่อประสิทธิผลการทำงาน ด้านที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงาน คือ การพัฒนาความสามารถของพนักงาน และค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมเพื่อให้พนักงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน
2. พนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จในงาน และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรขององค์กรต้องปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณา คมสัน (2551) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานแล้วได้รับผลตอบแทนที่ตอบสนองความต้องการของพนักงานที่ปฏิบัติงานนั้น ซึ่งผลตอบแทนนั้นเป็นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจส่งผลให้การปฏิบัติงานของพนักงานเป็นไปด้วยความเต็มใจ
3. พนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านการบรรลุเป้าหมายตามความรับผิดชอบ ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการและมาตรฐาน ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและด้านการสร้างความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการปฏิบัติงานตามกระบวนการขององค์กรหรือมาตรฐานวิชาชีพปฏิบัติงานโดยใช้เวลาน้อย ต้นทุนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมใจ ลักษณะ (2543) กล่าวว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องอาศัยการมีประสิทธิภาพการทำงานของมนุษย์ในองค์กร และการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ
4. คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม เนื่องจากค่าจ้าง เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์ต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของบุคลากรในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งองค์กรต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรพัฒนาตนเอง และใช้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามทักษะและความรู้เพื่อให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธภา รัตริชชานนท์ (2559) พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีผลต่อประสิทธิผลการทำงาน ด้านที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงาน คือ การพัฒนาความสามารถของพนักงาน และค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม
5. คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยรวม เนื่องจากพนักงานในองค์กรมีความต้องการสถานที่ทำงานที่มีความปลอดภัยไม่เป็นอันตรายหรือมีความเสี่ยง รวมถึงมีอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีความต้องการโอกาสในการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธชัย ฮารีบิน (2565) พบว่า พนักงานมีระดับของสมรรถนะด้านทัศนคติการปรับตัว

การเว้นระยะห่างทางสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เสี่ยงให้เกิดอุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงาน ไม่มีมลภาวะทางด้านเสียง ฝุ่นควัน ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

สรุปผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงวิถีใหม่หลังสถานการณ์ COVID-19 พบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และ 2) คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการพัฒนาความสามารถของพนักงาน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงาน เนื่องจากพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความต้องการคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีหากบุคลากรได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนที่เพียงพอ มีสถานที่ทำงานที่มีความปลอดภัยไม่เสี่ยงให้เกิดอุบัติเหตุกระทบต่อสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายจิตใจ รวมถึงองค์กรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรให้ความสำคัญในด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ รวมถึงด้านการพัฒนาความสามารถของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีความพึงพอใจในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
2. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรมีนโยบาย มีการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรและวางแผนเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth-Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดที่ตรงประเด็น และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด
2. ควรเพิ่มตัวแปรอิสระที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตในการทำงานในแต่ละด้าน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนากระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2565). จำนวนบุคลากรแยกตามหน่วยงาน. สืบค้นจาก <https://pd.msu.ac.th/staff/hr>.
- กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2564). รายงานประจำปี 2563. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กาญจนา ณ ลำพูน. (2550). ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขต 21 จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- กานดา แซ่หลิว. (2560). ศักยภาพทางการบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในจังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

- ธนัชชา จันคนา. (2564). คุณภาพชีวิตของบุคลากรในหน่วยงานราชการที่มีผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 กรณีศึกษา: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 2(3), 50.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2564). ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นจาก <http://www.web.msu.ac.th/msucont.php?mn=mhistory>.
- มัทวัน เลิศคุณวิงศา. (2564). ความผูกพันต่อองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีของพนักงานเอกชน กรณีศึกษาบริษัทจัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์แห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ภูริชญา มัชฌิมานนท์. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคลิกภาพ ความฉลาดทางอารมณ์และความเกี่ยวข้องผูกพันกับงานกับการรับรู้ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ยุทธชัย ฮารีปิน. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการปรับตัวและคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ตในสถานการณ์แบบปกติใหม่ (New normal) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ภูเก็ต.
- รมย์ชลีย์ สุวรรณชัยรักษ์. (2556). ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดลำปาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ลำปาง.
- วรรณิ แกมเกต. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธภา รติรัชชานนท์. (2559). คุณภาพชีวิตในการทำงานและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. *วารสารคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา*, 3(1), 101.
- สมใจ ลักษณะ. (2543). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมใจ ลักษณะ. (2546). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- อรอุมา คมสัน. (2551). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, สุราษฎร์ธานี.
- Aaker, D. A., Kumar, V., and Day, G. S. (2005). *Marketing research*. (7th ed.). New York: John Wiley and Son.
- Bowin, R. B., and Harvey, D. (2000). *Human resource management: An experimental approach* (2nd ed). New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Herzberg, F., Mausner, B., and Synderman, F. (1995). *The Motivation to Work*. New York: John Willey.
- Huse, E. F., and Commings, T. G. (1985). *Organization and Development and Change*. Minnesota: West Publishing.
- Milton, L. B., and James, C. N. (1968). *Industrial psychology*. New York: Haper & Row.
- Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Walton, R. E. (1973). Quality of Working Life: What is it. *Sloan management Review*. Review, 5(1), 11-21.

แนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ตลาดแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

The Guidelines for Development of Human Resource Practitioner to the Labor Market in Chiang Mai Province

ธัญญ์ริตา สติระไชยวิทย^{1*} ปรีวัตร ศิริเกียรติสกุล¹ พชรพร อากรสกุล²

Thantita Sathirachaiyawit^{1*} Pariwat Sirakiatsakul¹ Pacharaporn Arkornsakul²

Corresponding Author's Email: thantita@g.cmru.ac.th

(Received: April 17, 2024; Revised: September 5, 2024; Accepted: September 12, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพบริหารงานบุคคล การสัมภาษณ์นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการเอกชน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 คน และการสัมภาษณ์นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งกำลังพัฒนาตนเองสู่ตำแหน่งงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 10 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า 1) นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ระดับปฏิบัติการ ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีสมรรถนะหลักที่จำเป็น 7 สมรรถนะ ได้แก่ มีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานวิชาชีพ คิดวิเคราะห์ และประมวลผล ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัว การมีมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสาร และการประสานงาน การให้คำปรึกษา และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ยังต้องมีความรู้ทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และมีทัศนคติเชิงบวกในการปฏิบัติงานด้วย 2) องค์กรควรมีแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2 รูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาที่องค์กรจัดให้ที่เน้นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ และการให้บุคคลากรเรียนรู้ด้วยตัวเอง และ 3) แนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรอยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ กระบวนการพัฒนาควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินความต้องการในการพัฒนา การออกแบบแผนกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การดำเนินโครงการ และการประเมินผลโครงการ การศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่จะก้าวสู่สายงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และก้าวทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ สมรรถนะ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study opinions regarding competencies required for human resource practitioners; 2) to explore requirements and opinions regarding guidelines for the development of human resource practitioners in Chiang Mai Province; and 3) to present guidelines for the development of human resource practitioners to have competencies ready to enter the labor market in Chiang Mai Province. Qualitative research was conducted. The occupational standard for the professional field of human resource management was analyzed. 12 participants working as human resource practitioners in private organizations in Chiang Mai Province and 10 participants majoring in human resource management who are developing themselves towards a position in

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹ Lecturers, Human Resource Management, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

² Lecturer, Digital Economics, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

The findings of this research were: 1) human resource practitioners at the operational level should have seven essential core competencies, including a code of ethics in human resource management, analytical thinking and processing, flexibility and adaptability, human relations, communication and coordination, consulting, and using information technology in work. In addition, human resource practitioners must have knowledge of human resource management and a positive working attitude; 2) The organization should have two different kinds of development guidelines: the organization places a strong emphasis on adult learning in its development and staff members' self-learning; and 3) a guideline for developing human resource practitioners should apply adult learning practice. The development process should consist of four steps: assessing development needs, designing a human resource development activity plan, implementing programs, and evaluating programs. Anyone interested in working in the field of human resource management can use this study as a guideline to develop himself or herself in the labor market and to stay updated with the constantly changing circumstances.

Keywords: human resource development, human resource practitioners, competency

ความเป็นมาของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของโลก ทั้งการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เข้มข้นขึ้น สังคมโลกมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของประเทศเป็นอย่างมาก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งเห็นได้ว่าประเด็นนี้ถูกกำหนดอยู่ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง ซึ่งยุทธศาสตร์ในด้านนี้จะมีจุดเน้นในประเด็นต่างๆ หนึ่งในประเด็นดังกล่าว คือ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตที่เริ่มตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์/ปฐมวัย ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ช่วงวัยแรงงาน และช่วงวัยผู้สูงอายุ โดยช่วงแรงงานที่เป็นช่วงสำคัญในการพัฒนาแรงงานให้มีศักยภาพนั้น ในแผนยุทธศาสตร์จะเน้นยกระดับศักยภาพ ทักษะ และสมรรถนะแรงงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล และความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ด้านดังกล่าวจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญที่สุดที่ถ่ายทอดให้ยุทธศาสตร์บรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการกำหนดแนวทางในการพัฒนา คือ ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดงาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อีกทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) รัฐยังคงมีการกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน ซึ่งการจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ รัฐได้กำหนดหมุดหมายการพัฒนา จำนวน 13 ประการ ใน 4 มิติ โดยการพัฒนาคอนวูจวางไว้ในมิติ ปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ ในหมุดหมายที่ 12 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

อีกทั้งในปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ช่วงศตวรรษที่ 21 และแนวคิดโลกในศตวรรษที่ 21 ก็ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหมายถึง สินทรัพย์ที่ควรค่าแก่การรักษาและพัฒนา จากแนวคิดนี้จึงกล่าวได้ว่า “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นกลไกที่สำคัญหนึ่งในการเดินหน้าเข้าสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญหนึ่งคือการสร้างความพร้อมให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสมรรถนะ และทักษะต่างๆ

ที่จำเป็นต่อการก้าวเข้าสู่สังคมโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) ทั้งนี้เมื่อแรงงานหรือทรัพยากรมนุษย์ได้เข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือ เข้าทำงานในองค์กรแล้ว นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทสำคัญในการวางแผนพัฒนาแรงงานหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีศักยภาพ รวมถึงมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ดังนั้นการที่องค์กรมีนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ และมีสมรรถนะที่จำเป็นเหมาะสมต่องานที่รับผิดชอบ จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ

สำหรับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้มีการกำหนดอยู่ในมาตรฐานอาชีพ และคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพบริหารงานบุคคล การกำหนดสมรรถนะของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพบริหารงานบุคคล มุ่งเน้นภารกิจที่สำคัญ 3 อาชีพ ได้แก่ การบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร รวมทั้งสิ้น 8 ลักษณะงาน ซึ่งแต่ละสมรรถนะนั้น จะเป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นตามแต่ละอาชีพ และลักษณะงานของงานในสาขาบริหารงานบุคคล รวม 63 สมรรถนะ (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน), 2564) ซึ่งสมรรถนะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีการกำหนดไว้ในมาตรฐานอาชีพ ก็มีความสอดคล้องกับการศึกษาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของ World Economic Forum (WEF) ที่ทำการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งแนวโน้มของเทคโนโลยีในองค์กรใหญ่ๆ ทั่วโลก ซึ่งสรุปได้ว่าทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มี 16 ทักษะ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) กลุ่มทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับบริบทที่แตกต่างกัน 2) กลุ่มทักษะที่ต้องนำมาใช้ในการจัดการกับปัญหาหรือความท้าทายที่ต้องเจอในชีวิต และ 3) กลุ่มทักษะที่ใช้ในการจัดการตัวเองกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (เมธวิน ปิติพรวิวัฒน์, 2564)

จากข้อมูลของสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ (2566) ณ เดือนมิถุนายน 2566 จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากร 1,789,978 คน เป็นเพศชาย 864,052 คน (ร้อยละ 48.27) เพศหญิง 925,926 คน (ร้อยละ 51.73) ประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานหรือผู้ที่อายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 1,523,413 คน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน 1,075,924 คน ประกอบด้วยผู้มีงานทำ 1,056,021 คน ผู้ว่างงาน 19,204 คน เป็นผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงาน 447,489 คน ผู้มีงานทำส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 283,811 คน (ร้อยละ 26.89) จังหวัดเชียงใหม่ มีเป้าหมายในการเป็นนครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2565) เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก โดยมีการมุ่งเน้นการพัฒนา 3 ส่วน ได้แก่ สังคมน่าอยู่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และเศรษฐกิจดี ประชากรมีรายได้ อีกทั้งจังหวัดเชียงใหม่ยังมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้ประกอบการทั้งทางด้านการเกษตร ด้านท่องเที่ยว สินค้า และบริการ การสร้างผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ให้สามารถปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่มีการวางแผนการพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองของความต้องการในการพัฒนาจังหวัดอย่างครอบคลุม ดังนั้นการพัฒนากำลังคนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งที่ควรเริ่มสำหรับการเตรียมความพร้อมบุคคลเข้าสู่ตลาดแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

จากประเด็นการพัฒนาแรงงานให้มีศักยภาพมีสมรรถนะสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล ความต้องการของตลาดแรงงาน และการที่จังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาจังหวัดในอนาคตที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ตลาดแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นที่จะสามารถเชื่อมโยงกับโลกของการทำงานในอนาคตได้ ผู้ศึกษาเลือกศึกษาแรงงานในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากคนกลุ่มนี้จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถานประกอบการของตนต่อไป ผลการศึกษาจะสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบวิธีการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในตลาดแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตร

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นหลักสูตรเดียวในจังหวัดเชียงใหม่ให้สามารถเตรียมความพร้อมนักศึกษาที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานระดับปฏิบัติการ สายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ตลาดแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม และการสัมภาษณ์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful selection) โดยกลุ่มตัวอย่างจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ปฏิบัติงานในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถานประกอบการเอกชน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้วิจัยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ระดับต่างๆ ที่มาจากกลุ่มธุรกิจที่หลากหลาย โดยมีผู้ตอบรับเข้าร่วมการวิจัยทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานในระดับหัวหน้างาน และเจ้าหน้าที่ ที่มาจากกลุ่มธุรกิจต่างๆ จำนวน 7 ประเภท จาก 9 หน่วยงาน และ 2) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 2 ชุด สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละกลุ่ม โดยแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ ได้แก่ 1) ขอให้ท่านเล่าลักษณะ/ความรับผิดชอบงานที่ท่านทำในปัจจุบัน 2) ท่านพบเจออุปสรรค หรือ ปัญหาใดบ้างในงานที่ท่านรับผิดชอบ ขอให้ยกตัวอย่าง และอธิบาย (เช่น การสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร ช่องว่างระหว่างวัยในองค์กร) 3) จากลักษณะ/ความรับผิดชอบงานของท่าน ท่านคิดว่าต้องมีสมรรถนะที่จำเป็น (ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ) อะไรบ้างที่จะทำให้ท่านสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด 4) นอกจากสมรรถนะที่จำเป็นที่ท่านกล่าวในข้อ 2 ท่านคิดว่าทักษะในศตวรรษที่ 21 ทักษะใดอีกบ้างที่จำเป็นสำหรับการทำงานในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ขอให้ท่านอธิบาย 5) หากท่านสามารถสรรหา และคัดเลือกนักบริหารทรัพยากรมนุษย์เข้ามาปฏิบัติงานในทีมของท่านได้ 1 คน ท่านจะเลือกบุคคลที่มีลักษณะ หรือ คุณสมบัติอย่างไร และ 6) ท่านคิดว่าจะมีแนวทาง/วิธีการใดบ้างที่จะช่วยพัฒนา หรือ ส่งเสริมสมรรถนะ/ ทักษะที่จำเป็น สำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปฏิบัติงานในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้ประสบความสำเร็จ

สำหรับแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ ได้แก่ 1) ท่านได้ทำหรือเคยทำงานพิเศษ (งานนอกเวลาเรียน) หรือไม่ ถ้าทำขอให้ท่านอธิบายลักษณะงานดังกล่าว 2) ท่านพบเจออุปสรรค หรือ ปัญหาใดบ้างในงานที่ท่านรับผิดชอบ ขอให้ยกตัวอย่างและอธิบาย (เช่น การสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร ช่องว่างระหว่างวัยในองค์กร) 3) หากท่านมีโอกาสดำเนินงานในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ท่านคิดว่าตนเองเหมาะกับงานด้านใด เพราะเหตุใด ขอให้ท่านอธิบาย 4) ท่านคิดว่างานจะเป็นนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ประสบความสำเร็จ ต้องมีสมรรถนะที่จำเป็นอะไรบ้าง และ 5) ท่านคิดว่าวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใด ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับท่านหรือบุคคลที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน (บัณฑิตจบใหม่) ได้บ้าง ขอให้อธิบาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยมาจาก 2 แหล่ง ดังนี้

4.1 การเก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เอกสาร โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลมาตรวจสอบฐานอาชีพสาขาวิชาชีพบริหารงานบุคคล ที่จัดทำโดยสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ผลการศึกษารวมทั้งได้ศึกษาจากเอกสาร ตำราต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงพบสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน

4.2 การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้เวลาระหว่าง 45 – 60 นาที ใช้คำถามที่ตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยคำถามหลักได้ถูกกำหนดไว้แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจหลักคิดและคำถามมากขึ้น ผู้สัมภาษณ์อาจเพิ่มเติมการตั้งคำถามเพื่อขยายความข้อคำถามหลัก โดยมีการแบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการเอกชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 จะทำให้ทราบถึงสมรรถนะที่จำเป็นในการเป็นนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอาจเป็นสมรรถนะที่เพิ่มเติมจากมาตรฐานอาชีพ รวมถึงได้ทราบถึงวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีการนำมาปฏิบัติจริงที่อาจแตกต่าง หรือ มีรายละเอียดเพิ่มเติมจากในเอกสาร ตำราต่างๆ ส่วนการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 จะทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคคลที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานในตำแหน่งนักบริหารทรัพยากรมนุษย์

ขั้นตอนในการเก็บข้อมูลสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเลือกผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานเอกชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีส่วนงานรับผิดชอบด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างชัดเจน จากนั้นส่งหนังสือขออนุญาตวิเคราะห์เก็บข้อมูลพร้อมกับเอกสารที่มีรายละเอียดของการวิจัย ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ และการดำเนินการวิจัย ไปยังหน่วยงานเพื่อขอเก็บข้อมูล สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยติดต่อไปยังผู้ให้สัมภาษณ์โดยตรง หากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มยินดีให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการนัดหมายและดำเนินการสัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่ม โดยมีการบันทึกเสียง

เมื่อถึงวัน เวลา และสถานที่นัดหมาย ผู้วิจัยเริ่มต้นการเก็บข้อมูลโดยอธิบายถึงการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ว่าอยู่ระหว่าง 45 – 60 นาที ชี้แจงถึงสิทธิของผู้ให้สัมภาษณ์ และให้ผู้สัมภาษณ์เห็นยินยอมในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยของอาสาสมัครวิจัย รวมถึงขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการบันทึกเสียงเพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ ด้านข้อมูล (Data) โดยการนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 และ 2 มาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ร่วมกัน และด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method) ที่มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เมื่อการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่ม ดำเนินมาจนไม่พบข้อมูลใหม่ หรือ ข้อมูลอิ่มตัวแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์โดยเริ่มจากการนำเทปการสัมภาษณ์มาถอดคำสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยเริ่มจากการอ่านข้อความต่างๆ อย่างละเอียด เมื่ออ่านแล้วจะกำหนดสาระสำคัญของเนื้อหาให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงอะไรที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์งานวิจัย จากนั้นพิจารณาข้อมูลออกมาเป็นส่วนย่อยๆ แล้วเริ่มดำเนินการลงรหัส (Code) ก่อน แล้วนำข้อมูลไปจัดหมวดหมู่ (Category) ใช้การกำหนดหัวข้อหลัก (Theme) ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับหมวดหมู่ที่ได้จัดไว้ (จำเนียร จวงตระกูล และ นวสันต์ วงศ์ประสิทธิ์, 2562) ซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิจัย คือ สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ และแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอใน 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลจากการวิเคราะห์เอกสารมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพบริหารงานบุคคล และส่วนที่ 2 ผลจากการสัมภาษณ์นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรือ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารทรัพยากรมนุษย์

1.1 ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร มาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพบริหารงานบุคคล และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าสมรรถนะของบุคลากรประกอบด้วย 1 สมรรถนะหลัก (Core competency) โดยองค์การแต่ละแห่งจะมีบุคลิกลักษณะที่เป็นเสมือนแก่น หรือ หลักขององค์การโดยจะถ่ายทอดลงไปที่บุคลากร และกลายเป็นสมรรถนะที่บุคลากรทุกคนในองค์การต้องมี ส่วนสมรรถนะเฉพาะลักษณะงาน (Functional competency) เป็นสมรรถนะที่บุคคลที่ทำงานในสายงานนั้นต้องมีเพิ่มเติมจากสมรรถนะหลัก อย่าง เช่น ฝ่ายทรัพยากรบุคคลต้องมีสมรรถนะด้านความรู้ และทักษะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2553)

บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านบริหารงานบุคคล หรือด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ ปัจจุบันมีการพัฒนาเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพงานบุคคล ประกอบด้วย 22 คุณวุฒิวิชาชีพตามลักษณะงานบุคคล ตั้งแต่ระดับ 3 ถึง ระดับ 7 ดังนี้ 1) อาชีพสรรหาและคัดเลือกบุคลากร 2) อาชีพบริหารค่าตอบแทน 3) อาชีพพนักงานสัมพันธ์ และ 4) อาชีพเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วยคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 3 – 5 รวม 12 คุณวุฒิวิชาชีพ 5) อาชีพวางแผนอัตรากำลัง 6) อาชีพบริหารผลงาน 7) อาชีพบริหารความก้าวหน้าในสายอาชีพ และ 8) อาชีพนักพัฒนาองค์การ ประกอบด้วยคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 4 – 5 รวม 8 คุณวุฒิวิชาชีพ และ 9) อาชีพบริหารทรัพยากรบุคคลและองค์การ ประกอบด้วยคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 6 – 7 รวม 2 คุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งแต่ละคุณวุฒิวิชาชีพ จะมีการกำหนดสมรรถนะเฉพาะเอาไว้ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านงานบุคคลที่ต้องการขอรับรองสมรรถนะเพื่อรับใบประกาศนียบัตรคุณวุฒิวิชาชีพ และหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพตามประกาศของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ ต้องมีคุณสมบัติ และได้รับการประเมินสมรรถนะตามเกณฑ์ที่กำหนด

ด้วยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์นำเสนอสมรรถนะที่จำเป็นของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในระดับปฏิบัติการ โดยไม่เจาะจงว่าเป็นสมรรถนะเฉพาะงานด้านใดด้านหนึ่งของสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ 9 ด้าน พบสมรรถนะหลักที่จำเป็นในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์จากมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพงานบุคคล สามารถสรุปได้ 7 สมรรถนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 มีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานวิชาชีพประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) ปฏิบัติงานอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม และ 2) ไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

1.1.2 คิดวิเคราะห์ และประมวลผล ประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) แสวงหาแหล่งข้อมูล และรวบรวมความรู้ ข้อมูล หรือ ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง และ 2) ประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์ประเด็นปัญหา และสาเหตุ

1.1.3 เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) ใช้สารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ 2) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 พัฒนาตนเอง อย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และ 2) ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติงานและพัฒนาปรับปรุงงาน

1.1.5 สื่อสาร และรวบรวมข้อมูลในการสื่อสาร ประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) สื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และ 2) เลือกลงใช้สื่อ และรวบรวมข้อมูลในการสื่อสาร

1.1.6 ให้ความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และ 2) ทำงานเป็นทีม

1.1.7 ปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานการบริหารทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) สามารถอธิบายแนวคิดหลักการบริหารจัดการองค์การ และทรัพยากรบุคคลในเบื้องต้น และ 2) ปฏิบัติงานบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างถูกต้องตามขอบเขตงาน และบทบาทที่ได้รับมอบหมาย

1.2 ผลการสัมภาษณ์

เพื่อให้ทราบถึงสมรรถนะที่ควรมี หรือ ยังขาดหายไปจากมาตรฐานอาชีพ สำหรับการเป็นนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยเชิงลึกนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ปฏิบัติงานในสำนักงาน หรือ เกี่ยวข้องกับงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานเอกชน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 ท่าน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา พบสมรรถนะที่จำเป็นที่ควรมีในนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

1.2.1 ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัว จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์มีการกล่าวถึงประเด็นเรื่องความยืดหยุ่น และความสามารถปรับตัวในการทำงานเป็นลำดับแรกๆ โดยสมรรถนะนี้เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นตั้งแต่ช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันที่การทำงานในองค์กรเริ่มมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เช่น พนักงานสามารถทำงานจากที่บ้านได้ ดังนั้น นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงต้องมีความยืดหยุ่นในความคิดตามรูปแบบการทำงาน ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

1.2.2 การมีมนุษยสัมพันธ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคลากรในองค์กร ซึ่งการมีมนุษยสัมพันธ์นี้ หมายถึงรวมถึงการสร้างความเป็นมิตร หรือ ความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลอื่นโดยการเริ่มต้นทักทาย ปรับตัวเข้าหาพนักงาน เข้าถึงพนักงาน มีการสนับสนุนและช่วยเหลือ เข้าใจพนักงาน และต้องสื่อสารในภาษาที่เขาสามารถเข้าใจได้ง่าย

1.2.3 การสื่อสาร และการประสานงาน เป็นอีกหนึ่งสมรรถนะ ที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวถึงการสื่อสาร และการประสานงาน ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ จะกล่าวรวมถึง การที่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์สามารถถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ผ่านวิธีการและสื่อรูปแบบต่างๆ ไปยังบุคลากรในองค์กรที่มีหลากหลายกลุ่มได้อย่างชัดเจน เหมาะสม รวมถึงสามารถประสานงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างราบรื่น เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

1.2.4 การให้คำปรึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า การให้คำปรึกษาเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ เหตุผลหนึ่งเป็นเพราะขนาดองค์กรของจังหวัดเชียงใหม่มีขนาดไม่ใหญ่มาก ทำให้เมื่อบุคลากรมีปัญหาไม่ว่าจะเรื่องงานที่เกี่ยวกับการทำงานในองค์กร หรือชีวิตส่วนตัว นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นบุคคลแรกๆ ที่บุคลากรนึกถึง และเข้ามาพูดคุยเพื่อรับข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษา

1.2.5 ความละเอียดรอบคอบ และการจัดการเอกสาร จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน รวมถึงสามารถจัดการเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ เนื่องจากงานบริหารทรัพยากรมนุษย์หลายๆ ส่วนยังมีเอกสารที่ต้องจัดการเป็นจำนวนมาก เช่น เอกสารประกอบการคัดเลือก

1.2.6 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นอีกหนึ่งสมรรถนะที่ต้องมีในนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านต่างๆ รวมถึงสามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการทำงานได้

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ยังพบว่า สิ่งสำคัญที่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องมี ไม่ว่าจะสมรรถนะใด คือ การมีทัศนคติที่ดี ที่เป็นเชิงบวกในการปฏิบัติงาน

2. ความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ (นอกเหนือจากการฝึกอบรมที่องค์กรมีการจัดให้บุคลากรอยู่แล้ว) ไปในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถจัดได้เป็น 2 ประเภท คือ การพัฒนาที่องค์กรจัดให้ และการเรียนรู้ด้วยตัวเองของบุคลากร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาที่องค์กรจัดให้ที่เน้นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ ผลจากวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จะมีอยู่ 4 วิธีที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ 1) การจัดพี่เลี้ยงให้บุคลากร หลายองค์กรเลือกใช้วิธีการจัดพี่เลี้ยงให้กับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จ 2) การสอนงาน/อบรมขณะปฏิบัติงาน (On the Job Training - OJT) หลายองค์กรอาจจะไม่ได้มีการจัดพี่เลี้ยงให้กับพนักงาน แต่มีการสอนงานในรูปแบบต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการสอนงานขณะปฏิบัติงาน จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในงาน จากการปฏิบัติงานจริง ที่เรียกว่า On the Job Training - OJT โดยหัวหน้างานหรือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในงาน 3) การมอบหมายงานใหม่ ที่นอกเหนือจากงานประจำ และ 4) การศึกษาดูงาน

2.2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า หลายองค์กรสนับสนุนให้นักบริหารทรัพยากรมนุษย์เรียนรู้ด้วยตนเอง ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ผ่านสื่อการสอนต่างๆ ที่องค์กรจัดทำไว้ ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงาน องค์กรสนับสนุนการอบรม/การทำกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงาน หรือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การลองผิดลองถูกด้วยตนเอง

3. แนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ มาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงทำให้ได้แนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 เนื่องจากนักบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น แนวทางการพัฒนา หรือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรอยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตามข้อสมมติฐานเบื้องต้นในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ Knowles et al. (2020) กล่าวคือ การพัฒนาหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้นที่ตัวบุคลากรให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ไม่ได้ยึดเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมจากสถานการณ์จริง มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาให้กับบุคลากรและบุคลากรสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้

3.2 สำหรับกระบวนการในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามกรอบแนวคิดของ Werner and DeSimone (2006) ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

3.2.1 ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการในการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ช่องว่างระหว่างสมรรถนะหลักที่จำเป็น (ที่นำเสนอไปในข้อที่ 2) หรือ ความรู้ ความสามารถอื่นๆ ที่องค์กรต้องการ กับ สมรรถนะ ความรู้ ความสามารถของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถได้มาจากผลประเมินการปฏิบัติงานประจำปีของบุคลากร การสังเกตการปฏิบัติงานบุคลากรของหัวหน้างาน ร่วมกับการจัดทำแบบสำรวจความต้องการการพัฒนาของบุคลากร รวมถึงควรมีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคลากรด้วยว่าเป็นลักษณะใด เพื่อจะได้ออกแบบวิธีการพัฒนาได้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลมากที่สุด

3.2.2 ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบแผนกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในแผนการพัฒนาอย่างชัดเจน โดยวิธีการที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนานักทรัพยากรมนุษย์ผู้ตลาดแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ควรแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก คือ 1) การพัฒนาที่องค์กรจัดให้ โดยวิธีที่สามารถนำมาใช้ได้ คือ การจัดพี่เลี้ยงให้บุคลากร การสอนงาน/อบรมขณะปฏิบัติงาน (On the Job Training - OJT) การมอบหมายงานหรือโครงการใหม่ การศึกษาดูงาน การหมุนเวียนงาน รวมถึงการจัดฝึกอบรมที่องค์กรส่วนใหญ่เลือกใช้ ซึ่งหากเลือกใช้วิธีการจัดฝึกอบรม องค์กรต้องออกแบบการอบรมให้น่าสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดหรือทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อาจจะมีการผสมผสานระหว่างการบรรยายกับการทำกิจกรรมหรือการฝึก

ปฏิบัติอย่างเหมาะสม หรืออาจจะนำวิธี Gamification ที่เป็นการนำเรื่องของการเล่นเกมมาปรับใช้กับการพัฒนาบุคลากร และ 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีนี้องค์กรต้องมีการสนับสนุน สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการจัดสื่อให้ความรู้ต่างๆ ผ่านระบบออนไลน์ การจัดพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ในองค์กร พื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคลากรด้วยกัน รวมถึงสนับสนุนการทำกิจกรรมต่างๆ ที่บุคลากรสนใจ ที่จะช่วยพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงาน

3.2.3 ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินโครงการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของแผนกิจกรรมที่ออกแบบไว้ ทั้งรูปแบบการจัดกิจกรรม/การพัฒนา จะต้องสอดคล้องกับข้อมูลการประเมินความต้องการที่ดำเนินการแล้วในขั้นตอนที่ 1

3.2.4 ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลโครงการ หลังจากดำเนินโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เสร็จสิ้นแล้ว ควรมีการประเมินผลโครงการเพื่อทำให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้เข้ารับการพัฒนา หรือ ระดับหัวหน้างานว่า ผลการพัฒนาตรงตามที่ต้องการนำไปใช้ปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร ซึ่งข้อมูลที่ได้จะช่วยการตัดสินใจเลือกเทคนิค วิธีการพัฒนาในอนาคต และการจัดสรรเงินทุนงบประมาณ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 7 สมรรถนะ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นในการทำงาน และใช้ชีวิตในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งทักษะดังกล่าวยังถูกระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยสมรรถนะคิดวิเคราะห์และประมวลผล การมีมนุษยสัมพันธ์ และการสื่อสาร และการประสานงาน ที่พบในงานวิจัยมีความสอดคล้องกับทักษะกลุ่มการเรียนรู้และนวัตกรรม ในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วยทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและสามารถแก้ปัญหาได้ ทักษะการสื่อสาร และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สมรรถนะความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวที่พบในงานวิจัยมีความสอดคล้องกับทักษะกลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ ในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วย ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัว และสมรรถนะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานที่พบในงานวิจัยมีความสอดคล้องกับทักษะกลุ่มสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วย ครอบรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และอัปเดตทุกข้อมูลข่าวสาร (Battelle for kids, 2016)

สมรรถนะการให้คำปรึกษา เป็นสมรรถนะสำคัญหนึ่งที่พบจากผลการวิจัยที่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมีเพื่อรับมือกับบุคลากรที่มีปัญหาไม่ว่าจะเรื่องงานที่เกี่ยวกับการทำงานในองค์กร หรือชีวิตส่วนตัว เนื่องจากนักบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นบุคคลแรกๆ ที่บุคลากรนึกถึง และเข้ามาพูดคุยเพื่อรับข้อแนะนำหรือคำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง HR กับ แรงงานสัมพันธ์ของ ไพรัตน์ สาอุดม และ ทยา ปิณฑะแพทย์ (2564) ที่พบว่า แนวทางในการกำหนดบทบาทของนักทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ที่ดูแลงานด้านแรงงานสัมพันธ์ ควรกำหนดให้นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องสามารถรับบทบาทเป็นศูนย์รวมในการให้บริการของงานในฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ทุกหน่วยงาน (One-Stop Services) สามารถรับฟังปัญหา ข้อร้องทุกข์ หรือความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อองค์กร รวมถึงต้องสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากบุคลากรและหาแนวทางป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น หรือการดำเนินแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนเพื่อไม่ให้กลายเป็นปัญหาที่รุนแรงและมีผลกระทบต่อองค์กร อีกหนึ่งสมรรถนะที่มีความสำคัญคือ มีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานวิชาชีพ ที่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องปฏิบัติงานอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมอันดีเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และจรรยาบรรณวิชาชีพที่กำหนด รวมถึงต้องไม่รับผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง จริยธรรมในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ สถาพร วิชัยรัมย์ (2565) ที่สรุปได้ว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมีการนำหลักจริยธรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านต่างๆ ทั้งการสรรหาและ

การคัดเลือก การใช้ประโยชน์การบำรุงรักษา และการพัฒนา เช่น นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ยึดจริยธรรมในการปฏิบัติงานจะประยุกต์ใช้หลักการได้มาซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถที่หน่วยงานจะคัดเลือกบุคคลตามระดับสติปัญญาเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับกับดอกบัวสีเหล่า (คนสี่ประเภท) ซึ่งการที่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์มีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานจะส่งผลให้การบริหารงานบุคคลในองค์กรบรรลุความสำเร็จ

จากผลการวิจัยในประเด็นแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่ากระบวนการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมี 4 ขั้นตอนโดยเริ่มจากการประเมินความต้องการพัฒนา เพื่อจะได้ออกแบบวิธีการพัฒนาได้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลมากที่สุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริษา อนันทรวัน และ โชติ บัตริฐ (2564) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ควรมีการสำรวจความต้องการและจัดหาหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรสายสนับสนุนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อีกทั้งผลการวิจัยยังพบว่ากิจกรรม หรือ วิธีการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ควรนำมาใช้ในองค์กรควรแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก คือ 1) การพัฒนาที่องค์กรจัดให้ โดยวิธีที่สามารถนำมาใช้ได้ คือ การจัดพี่เลี้ยงให้บุคลากร การสอนงาน/อบรมขณะปฏิบัติงาน การมอบหมายงาน หรือ โครงการใหม่ การศึกษาดูงาน การหมุนเวียนงาน รวมถึงการจัดฝึกอบรมที่น่าสนใจ และ 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีนี้องค์กรต้องมีการสนับสนุน และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภิมภวิมล ปรมัตถ์วรโชติ (2564) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ว่าแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและทักษะของพนักงานเพื่อให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีอยู่หลายวิธี ซึ่งวิธีที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาคำนี้ คือ การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) โดยการให้รุ่นพี่ หรือ ผู้ที่อยู่ในระดับตำแหน่งสูงกว่า โดยเฉพาะระดับผู้บริหารในหน่วยงานให้คำปรึกษาแนะนำให้ความช่วยเหลือแก่รุ่นน้อง หรือ ผู้ที่อยู่ในระดับตำแหน่งต่ำกว่า เพื่อให้รุ่นน้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น มีศักยภาพสามารถเลื่อนระดับเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต่อไป อีกทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้องค์กรแห่งการเรีนรู้นั้น องค์กรจะต้องส่งเสริมให้การเรียนรู้เกิดขึ้นในทุกระดับขององค์กร และมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directing Learning) เพื่อให้บุคลากรเกิดการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อม และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร องค์กรต้องให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะสามารถจัดสรรทรัพยากรและพัฒนาความสามารถของบุคลากรได้ ทั้งยังต้องมีการส่งเสริมให้พนักงานทุกคนได้พัฒนาตนเองทั้งนอกและในสภาพการทำงาน โดยส่งเสริมให้ทีมงานเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

สรุปผลการวิจัย

นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ระดับปฏิบัติการ ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีสมรรถนะหลักที่จำเป็น 7 สมรรถนะ ได้แก่ 1) มีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานวิชาชีพ 2) คติวิเคราะห้และประมวผล 3) ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัว 4) การมีมนุษยสัมพันธ์ 5) การสื่อสาร และการประสานงาน 6) การให้คำปรึกษา และ 7) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ยังต้องมีความรู้ทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน และทัศนคติที่ดี ที่เป็นเชิงบวกในการปฏิบัติงานในทุกสมรรถนะหลักข้างต้นด้วย

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ (นอกเหนือจากการฝึกอบรมที่ทุกองค์กรมีการจัดให้บุคลากรอยู่แล้ว) ไปในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถจัดได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) การพัฒนาที่องค์กรจัดให้ที่เน้นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ ได้แก่ การจัดพี่เลี้ยงให้บุคลากร การสอนงาน/อบรมขณะปฏิบัติงาน (On the Job Training - OJT) การมอบหมายงานหรือโครงการใหม่ การศึกษาดูงาน และการหมุนเวียนงาน และ 2) การเรียนรู้ด้วยตัวเองของบุคลากร

แนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมีอยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่มุ่งเน้นที่ตัวบุคลากรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินความต้องการในการพัฒนา

2) การออกแบบแผนกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งวิธีการที่ควรนำมาใช้ คือ การพัฒนาที่องค์กรจัดให้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การดำเนินโครงการ และ 4) การประเมินผลโครงการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่านักบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมีสมรรถนะที่จำเป็น 7 สมรรถนะ เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น องค์กรสามารถนำผลการวิจัยส่วนนี้ไปปรับใช้กับบริบทขององค์กร เพื่อกำหนดเป็นคุณสมบัติของผู้สมัครที่ต้องการรับมาปฏิบัติงานในตำแหน่งนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ รวมถึง องค์กรสามารถนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์สมรรถนะของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันกับสมรรถนะที่จำเป็น (gap analysis) เพื่อวางแผนการพัฒนาให้นักบริหารทรัพยากรมนุษย์มีสมรรถนะที่ขาดไปได้อย่างเหมาะสม

2. จากผลการวิจัยพบว่า แต่ละองค์กรเน้นพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรือ บุคลากรตำแหน่งอื่นๆ โดยใช้วิธีการฝึกอบรมเป็นหลัก ส่วนวิธีการอื่นๆ มีการดำเนินการบ้าง แต่ไม่เป็นรูปธรรม หรือ ไม่มีการวางแผนอย่างชัดเจน ดังนั้น องค์กรควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกตำแหน่งด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มบุคลากร รวมถึงต้องเป็นวิธีการที่จะทำให้บุคลากรสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ซึ่งควรประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน และรูปแบบหรือวิธีการพัฒนา อยู่ในลักษณะของการที่องค์กรจัดให้ที่เน้นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ และการเรียนรู้ด้วยตัวเองของบุคลากร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวมขององค์กรโดยไม่เน้นเฉพาะตำแหน่งนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรือ อาจจะมีการกำหนดประเภทของกลุ่มธุรกิจที่จะทำการศึกษา

2. ควรศึกษาความต้องการสมรรถนะที่จำเป็นของบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ให้ครอบคลุม เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนานักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถสำเร็จการศึกษามาเป็นบัณฑิตที่ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ตลาดแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร จวงตระกูล และ นวีสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์. (2562). การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 1(2), 1-14.
- ไพรัตน์ สาอุดม และ ทยา ปิณฑะแพทย์. (2564). HR กับ แรงงานสัมพันธ์. *วารสารพัฒนารัฐกิจและอุตสาหกรรม*, 1(3), 77 – 90.
- ภิมภิวินิต ปรมัตถ์วรโชติ. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: ส่ององค์การแห่งการเรียนรู้. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(5), 337-351.
- มาริษา อนันทรากัน และ โชติ บัติรัฐ. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3), 153-162.
- เมธวิน ปิติพรวิวัฒน์. (2564). 21st-Century Skill: ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. สืบค้นจาก <https://corporate.baseplayhouse.co/our-story/>.

- สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). (2564). มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ: กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ. สืบค้นจาก <https://www.tpqi.go.th/th/qualification>
- สถาพร วิชัยรัมย์. (2565). จริยธรรมในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 14(1), 1-16.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2565). บรรยายสรุปจังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นจาก <https://chiangmai.go.th/managing/public/D8/8D17Jan2022133138.pdf>.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2566). รายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ไตรมาส 2 ปี 2566. สืบค้นจาก https://chiangmai.mol.go.th/news_group/labour_situation.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. สืบค้นจาก <http://www.thaiedresearch.org/home/paperview/45>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580. สืบค้นจาก <http://nscr.nesdc.go.th/ns/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2553). *Competency-based Training Road Map (TRM)*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Battelle for kids. (2016). Partnership for 21st Century Learning: A Network of Battelle for Kids. Retrieved from https://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf.
- Knowles, M. S., Holton, E. F. III, Swanson, R. A., and Robinson, P. A. (2020). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (9th ed.). Routledge/Taylor & Francis Group. Retrieved from <https://doi.org/10.4324/9780429299612>
- Werner, J. M. and Desimone, R. L. (2006). *Human Resource Development* (4th ed.). Mason, Ohio: Thomson South-Western.

การพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
สำหรับจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Development the Parcel System Using a Package Software to Arrange Reports
for Purchasing or Hiring Faculty of Management Science Loei Rajabhat University

อนุสรณ์ พรหมมาศ^{1*} นิชนันท์ กะวิวงศ์กุล²

Anuson Prommad^{1*} Nitchanan Kawiwangsakul²

Corresponding Author's Email: anusonprommad140129@gmail.com

(Received: January 2, 2024; Revised: June 6, 2024; Accepted: June 11, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ 2) พัฒนาระบบงานพัสดุโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง และ 3) ประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูปโดยผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดของคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 66 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้บริหารคณะ จำนวน 4 คน และแบบสอบถามกับอาจารย์ จำนวน 59 คน และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 3 คน และแบบประเมินประสิทธิภาพ โดยใช้แบบสอบถามกับประชากรทั้งหมด จำนวน 66 คน สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน และปัญหาของคณะวิทยาการจัดการ คือ การกรอกแบบฟอร์มการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างมีความผิดพลาด ส่งผลให้เกิดการแก้ไขมากกว่า 1 ครั้ง และมีความต้องการโปรแกรมสำเร็จรูปที่ช่วยลดขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง โดยจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอนวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศ ผลการทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูป พบว่า ความสะดวกในการใช้งาน มีประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูปอันดับแรก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ฟังก์ชันการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด และความถูกต้องในการทำงานอยู่ในระดับมาก นำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการทำงานด้านพัสดุที่เป็นระบบ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบงานพัสดุ โปรแกรมสำเร็จรูป รายงานขอซื้อหรือขอจ้าง

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the current conditions, problems, and the requirement for the parcel system development; 2) to develop the parcel system using the package software to arrange reports for purchasing or hiring; and 3) to evaluate the efficiency of using the package software to create reports for purchases or requests for hire. The total population was 66 people who work at the Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University. The executive committees were interviewed 4 people, and the questionnaire was purposively distributed among 59 lectures and 3 supportive personnel, and performance evaluation form using questionnaires for the total population of 66 people. Data were analyzed statistically by percentages, means, and standard deviations. The results found that the current condition and problem of the Faculty of Management Science was inaccurate filling in the forms for preparing purchase or hiring reports, resulting in editing more than once. Consequently, the package software was required to reduce the process of preparing reports for purchasing or hiring requests, convenience, and saving resources following the Database Systems Development Life Cycle. Then, the efficiency of the package software was

¹ บุคลากรสายสนับสนุน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Support personnel, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

² Lecturer, Department of Digital Business Computing, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

tested. Firstly, the usability was at the highest level. Secondly, the functional requirement was at the highest level. Lastly, the functional correction was at the high level. From the above study, the package software was utilized and adapted to the parcel system correctly. Therefore, the parcel system can be proven to be efficient and effective for purchasing or hiring report arrangement.

Keywords: development the parcel systems, package software, reports for purchasing or hiring

ความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันการบริหารงานพัสดุของภาครัฐได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยดำเนินการยกเลิกการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พุทธศักราช 2535 และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พุทธศักราช 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 23 สิงหาคม 2560 เป็นต้นไป โดยกรมบัญชีกลางเข้ามาเป็นผู้ดูแลระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พุทธศักราช 2560 รวมถึงกฎกระทรวงการคลังขึ้นมาแทนระเบียบเดิม ซึ่งมีแนวคิดเพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุของภาครัฐ มีการใช้เงินงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า และเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริต โดยให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามแนวทางของพระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎกระทรวง และประกาศของคณะกรรมการที่ออกตามความในพระราชบัญญัติ โดยให้ความสำคัญกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐ ต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานของรัฐ (ผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ, 2560)

การบริหารงานพัสดุ (Procurement administration) เป็นการบริหารงานเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุ ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำประกาศแผนการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุหรือแบบรูปรายการ การจัดทำรายงานขอซื้อขอจ้าง การทำสัญญา/ข้อตกลง การบริหารสัญญาและการตรวจรับ และการบริหารพัสดุ ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ (Procurement administration efficiency) เป็นความสามารถของผู้ปฏิบัติงานและองค์กรในการร่วมมือกันดำเนินงานด้านการบริหารงานพัสดุให้ดีขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการบริหารงานพัสดุให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งประสิทธิภาพการบริหารพัสดุภาครัฐที่ดีต้องสอดคล้องกับหลักการตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย ด้านความคุ้มค่า (Worthiness) ด้านความโปร่งใส (Transparency) ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) และด้านการตรวจสอบได้ (Inspection) (กรมบัญชีกลาง, 2564) งานพัสดุจึงเป็นงานที่สนับสนุนแผนงานโครงการต่างๆ ให้สามารถดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้

งานพัสดุ คณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีหน้าที่ในการจัดซื้อจัดจ้างในส่วนของสำนักงานคณบดี คณะวิทยาการการจัดการ และส่วนราชการภายในคณะวิทยาการการจัดการ โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยคณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีการจัดซื้อจัดจ้างใช้เงินจาก 2 แหล่งเงิน คือ 1) เงินงบประมาณแผ่นดิน และ 2) เงินงบประมาณรายได้ ซึ่งได้มีการวางแผนการจัดซื้อจัดจ้างล่วงหน้า เพื่อใช้ในการจัดหาวัสดุและครุภัณฑ์ที่ดีมีคุณภาพเตรียมไว้เพียงพอ ที่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของอาจารย์ และนักศึกษา คณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีเฉพาะเจาะจง ที่มีวงเงินไม่เกิน 500,000 บาท เป็นจำนวนใกล้เคียงกันในแต่ละปีงบประมาณ และจำนวนการจัดซื้อจัดจ้างเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันคณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีการจัดทำรายงานขอซื้อหรือจ้างและฎีกาเบิกเงิน โดยการเขียนแบบฟอร์มด้วยลายมือทำให้ข้อมูลไม่มีการเชื่อมโยงกัน ซึ่งทำให้การดำเนินงานล่าช้าในกระบวนการจัดทำเอกสารขอซื้อหรือจ้างและไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่สามารถลดขั้นตอนการจัดทำเอกสาร และไม่มีฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างที่จัดเก็บไว้เพื่อสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการงานพัสดุได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรมีการนำโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับจัดทำรายงานขอซื้อหรือจ้าง ตามขั้นตอนวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศ (Database

Systems Development Life Cycle: SDLC) (โอบาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2555) และทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำหรับจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ให้เป็นไปตามกระบวนการงานพัสดุ เพื่อการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างมีความถูกต้อง ครบถ้วน ให้ทันเวลาและมีประสิทธิภาพในระบบงานพัสดุมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
2. เพื่อพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยแบบวิธีผสมผสาน (Mixed methods) (Edmonds and Kennedy, 2013)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดของคณะวิทยาการจัดการ ในการดำเนินการวิจัย จำนวน 66 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะ จำนวน 4 คน อาจารย์ จำนวน 59 คน และบุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง จำนวน 3 คน (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2566) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรทั้งหมดของคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 66 คน ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อความคลาดเคลื่อนของการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างการวิจัย เนื่องจากใช้ประชากรทั้งหมด (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มผู้บริหาร 2) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ สำหรับกลุ่มอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุน (Rating scale) และ 3) แบบประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (Rating scale)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินคุณภาพของแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 2 ชุด คือ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ สำหรับกลุ่มอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุน และ 2) แบบประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านบริหารจัดการ จำนวน 1 คน และศาสตร์ด้านคอมพิวเตอร์ จำนวน 2 คน เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ มีค่า IOC ระหว่าง $0.67 \leq IOC \leq 1.00$ และ 2) แบบประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมสำเร็จรูป มีค่า IOC ระหว่าง $0.67 \leq IOC \leq 1.00$ และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับประชากรที่คุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร คือ อาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ จำนวน 30 ชุด จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า 1) แบบสอบถามสภาพ

ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90 และ 2) แบบประเมินประสิทธิภาพ โปรแกรมสำเร็จรูป มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

4.1 การเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) สำหรับกลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน เนื่องจากเป็นผู้มีหน้าที่ในการกำกับ ดูแล และตรวจสอบการปฏิบัติงานของสำนักงานคณบดีคณะวิทยาการจัดการ รวมทั้งระบบงานพัสดุ และมีอำนาจพิจารณาอนุมัติและทราบถึงสภาพปัญหาในการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง

4.2 การเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สำหรับประชากรในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ จำนวน 59 คน และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 3 คน ที่มีหน้าที่หรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง

4.3 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม และนำความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุของประชากรทั้งหมด มาดำเนินการออกแบบโปรแกรมสำเร็จรูปสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

4.4 การออกแบบโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ตามขั้นตอนวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศ (Database Systems Development Life Cycle: SDLC) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนโครงการ (Project planning) การวิเคราะห์ (Analysis) การออกแบบ (Design) การนำไปใช้ (Implementation) และการบำรุงรักษา (Maintenance) (โอบาส เตียมสิริวงศ์, 2555)

4.5 การทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำหรับจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีทดสอบระบบ Black box testing ซึ่งเป็นการทดสอบฟังก์ชันการทำงานและผลลัพธ์ของระบบ กับประชากรทั้งหมดของคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 66 คน การทดสอบนี้จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.5.1 ด้านฟังก์ชันการใช้งาน (Functional requirement test)

4.5.2 ด้านความถูกต้องในการทำงาน (Functional test)

4.5.3 ด้านความสะดวกในการใช้งาน (Usability test)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นผู้บริหารคณะ จำนวน 4 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) พบว่า คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีเฉพาะเจาะจง ที่มีวงเงินไม่เกิน 500,000 บาท เป็นจำนวนใกล้เคียงกันในแต่ละปีงบประมาณ และจำนวนการจัดซื้อจัดจ้างก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีการจัดทำรายงานขอซื้อหรือจ้างและฎีกาเบิกเงิน โดยการเขียนด้วยมือทำให้ข้อมูลไม่มีการเชื่อมโยงกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการดำเนินงานล่าช้าในกระบวนการจัดทำเอกสารขอซื้อหรือจ้าง และไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ไม่สามารถลดขั้นตอนการจัดทำเอกสาร และไม่มีฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างที่จัดเก็บไว้ เพื่อสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการงานพัสดุได้ ถ้ามีการนำโปรแกรมสำเร็จรูป มาใช้ในการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ จะช่วยให้มีความสะดวก สามารถช่วยลดขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างได้

1.2 การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) อาจารย์ จำนวน 59 คน และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 3 คน ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อาจารย์ จำนวน 59 คน และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 3 คน

1.2.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1) การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สภาพปัจจุบันของการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการใช้งาน (ขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง)	4.33	0.56	มาก
2. ด้านความถูกต้อง/ครบถ้วน	3.86	0.58	มาก
3. ด้านความสะดวกในการใช้งาน (การใช้งานแบบฟอร์มรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง)	4.19	0.63	มาก
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.13	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ด้านการใช้งาน (ขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง) ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.56) อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความสะดวกในการใช้งาน ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.63) อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติระดับมาก และรองลงมาคือ ด้านความถูกต้อง/ครบถ้วน (การใช้งานแบบฟอร์มรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง) ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.58) อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติระดับมาก จากผลสภาพปัจจุบันของการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างข้างต้น ซึ่งส่งต่อการออกแบบและพัฒนาระบบให้สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ลักษณะใช้งานระบบและความถูกต้องแม่นยำของระบบต่อไป

2) สภาพปัญหาของการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากแบบสอบถามแบบปลายเปิด ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ และนำผลที่ได้มาพิจารณาความถี่ที่มีการตอบซ้ำกันมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- (1) กรอกข้อมูลในแบบฟอร์มรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ผิดพลาดบ่อยครั้ง
- (2) แบบฟอร์มรายงานขอซื้อหรือขอจ้างมีรูปแบบต่างกัน เนื่องจากเวอร์ชันของระบบคอมพิวเตอร์ที่ต่างกัน
- (3) มีการแก้ไขบ่อยครั้ง ส่งผลให้สิ้นเปลืองทรัพยากร
- (4) ไม่ทราบขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง
- (5) ข้อผิดพลาดของยอดรวม และรายการที่ขอซื้อหรือขอจ้างไม่สัมพันธ์กัน

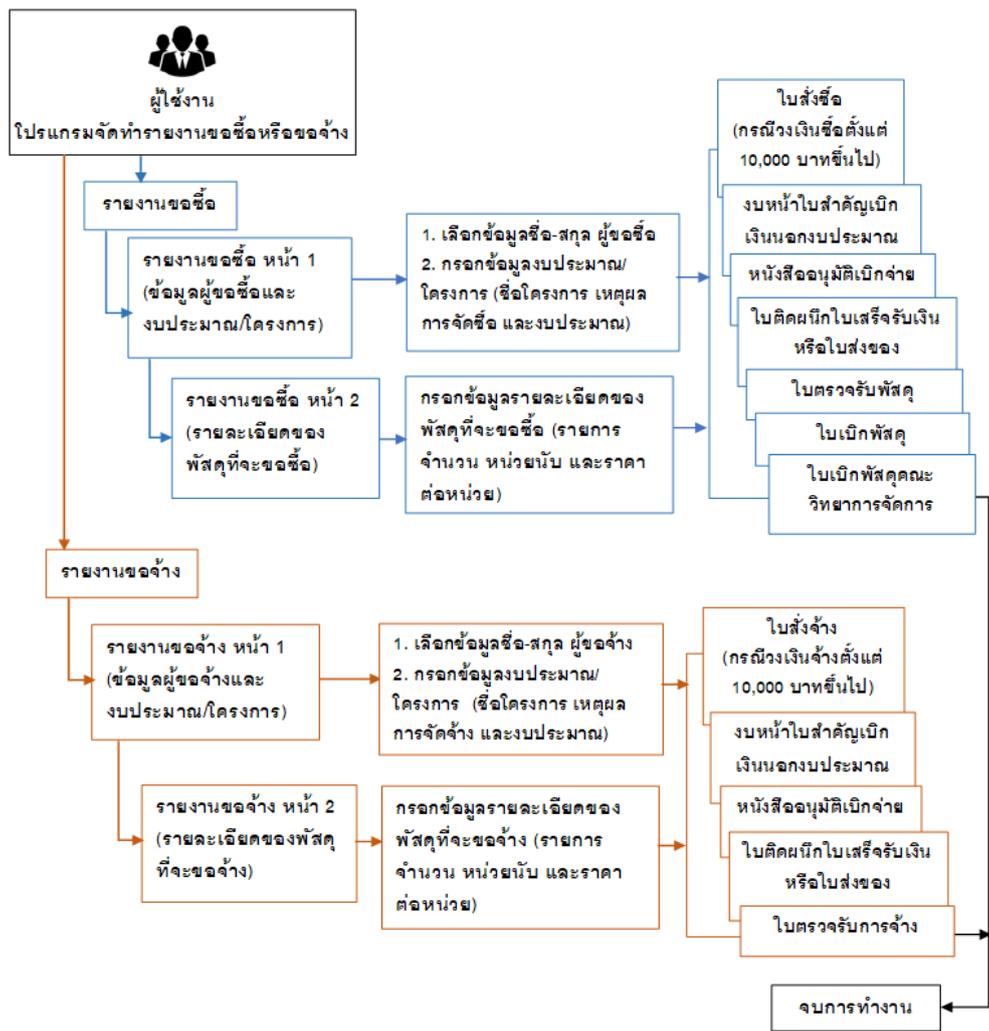
1.2.3 ความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง พบว่า คณะวิทยาการจัดการ มีความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง หากมีโปรแกรมสำเร็จรูปการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง จะช่วยให้มีความสะดวก และลดขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างได้

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุคณะวิทยาการการจัดการ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาระบบ ดังนี้

- 1) ระบบมีกระบวนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ตามกฎ ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงานพัสดุ
- 2) ระบบมีการกรอกข้อมูลลงในแบบฟอร์มรายงานขอซื้อหรือขอจ้างได้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นตามกฎ ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงานพัสดุ
- 3) ระบบสามารถลดขั้นตอนการทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ง่ายต่อการใช้งานง่ายและสะดวกรวดเร็ว

2. การพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาพัฒนาและออกแบบระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ตามขั้นตอนการพัฒนาซอฟต์แวร์แบบพื้นฐานที่เรียกว่า วงจรการพัฒนาาระบบสารสนเทศ Database Systems Development Life Cycle: SDLC) ประกอบด้วย หน้าโปรแกรมรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง แบ่งออกเป็น 2 เมนู ได้แก่ เมนูรายงานขอซื้อ และเมนูรายงานขอจ้าง และส่วนฎีกาเบิกจ่ายเงิน ได้แก่ งบหน้าใบสำคัญเบิกเงินนอกงบประมาณ หนังสืออนุมัติเบิกจ่าย ใบเสร็จรับเงิน แบบติดผนึกใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี ใบตรวจรับพัสดุ/ใบตรวจรับการจ้าง ใบเบิกพัสดุ และใบเบิก คณะวิทยาการการจัดการ รายละเอียดตาม ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพรวมขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

จากภาพที่ 1 ระบบจะมีการกำหนดสูตรและฟังก์ชันต่างๆ เพื่อความสะดวกและลดขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

- 1) ฟังก์ชัน Dropdown List สำหรับเลือกชื่อ-สกุล ผู้ซื้อชื่อหรือชื่อจ้าง
- 2) สูตร VLOOKUP ในเซลล์ที่การเพิ่มข้อมูลของผู้ซื้อชื่อหรือชื่อจ้าง ได้แก่ ชื่อสาขาวิชา ตำแหน่งงาน การปฏิบัติในหน้าที่ และสังกัดคณะ
- 3) ลิงค์ข้อมูลข้าม Sheet ลงในแบบฟอร์มอีกแบบที่ผู้ใช้ข้อมูลที่ซ้ำกัน ได้แก่ เหตุผลที่จัดซื้อหรือจ้าง รายการที่ซื้อหรือจ้าง จำนวน หน่วยนับ ยอดรวมของการซื้อหรือจ้าง และตัวอักษรวงเงินจัดซื้อหรือจัดจ้าง
- 4) ฟังก์ชัน BAHTTEXT ในเซลล์ตัวอักษรวงเงินจัดซื้อหรือจัดจ้างรวมทั้งหมด
- 5) ปุ่มกดสำหรับไปขั้นตอนต่อไป ปุ่มย้อนกลับ และปุ่มกลับสู่เมนูหลัก

3. การประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือชื่อจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้วิจัยทำการประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

- 3.1 ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารคณะ จำนวน 4 คน อาจารย์ จำนวน 59 คน และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 3 คน
- 3.2 การประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือชื่อจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ตารางที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือชื่อจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

การประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป จัดทำรายงานขอซื้อหรือชื่อจ้าง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านฟังก์ชันการใช้งาน (Functional requirement test)	4.71	0.37	มากที่สุด
2. ด้านความถูกต้องในการทำงาน (Functional test)	4.68	0.40	มากที่สุด
3. ด้านความสะดวกในการใช้งาน (Usability test)	3.78	0.31	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.39	0.33	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป จัดทำรายงานขอซื้อหรือชื่อจ้าง ด้านฟังก์ชันการใช้งาน (Functional requirement test) ($\bar{X} = 4.71$, S.D.= 0.37) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความถูกต้องในการทำงาน (Functional test) ($\bar{X} = 4.68$, S.D.= 0.40) ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความสะดวกในการใช้งาน (Usability test) ($\bar{X} = 3.78$, S.D.= 0.31) อยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือชื่อจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

- 3.3.1 ควรพัฒนาเป็นระบบโปรแกรมสำเร็จรูป ให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อัตโนมัติ
- 3.3.2 ใช้งานง่ายและสะดวกในการลดขั้นตอนลดเวลาการจัดทำเอกสารได้

อภิปรายผล

ผลการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีเฉพาะเจาะจง ที่มีวงเงินไม่เกิน 500,000 บาท เป็นจำนวนใกล้เคียงกันในแต่ละปีงบประมาณ และจำนวนการจัดซื้อจัดจ้างก็มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีการจัดทำรายงานขอซื้อหรือจ้างและฎีกาเบิกเงิน โดยการเขียนด้วยมือทำให้ข้อมูลไม่มีการเชื่อมโยงกัน กรอกข้อมูลในแบบฟอร์มรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ผิดพลาด แก้ไขบ่อยครั้ง ส่งผลให้สิ้นเปลืองทรัพยากร และเกิดปัญหาการดำเนินงานล่าช้าในกระบวนการจัดทำเอกสารขอซื้อหรือจ้างและไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่สามารถลดขั้นตอนการจัดทำเอกสาร และไม่มีฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างที่จัดเก็บไว้ เพื่อสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการงานพัสดุได้ และยังไม่มีการนำโปรแกรมสำเร็จรูปมาใช้ในการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ จะช่วยให้มีความสะดวก สามารถช่วยลดขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลเดช พิษณุประเสริฐ (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานพัสดุผ่านคลาวด์คอมพิวเตอร์ โรงเรียนโพธิ์ธาตุประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ระบบงานพัสดุของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ในส่วนของข้อมูลระบบงานพัสดุ ที่เก็บรวบรวมถูกจัดเก็บในรูปแบบของเอกสาร การค้นหาเอกสารต้องใช้เวลานาน ใช้พื้นที่มาก ไม่มีความสะดวกและความรวดเร็ว นำไปสู่การพัฒนาระบบงานพัสดุผ่านคลาวด์คอมพิวเตอร์ และนำไปประยุกต์ใช้งานในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ส่งผลให้ระบบงานที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยัน นิลทะราช (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า สภาพปัจจุบันเจ้าหน้าที่พัสดุเป็นผู้ควบคุมวัสดุ มีการจัดทำบัญชี เพื่อควบคุมวัสดุส่วนใหญ่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นแฟ้มเอกสาร สำหรับปัญหา พบว่า การสืบค้นข้อมูลที่มีความล่าช้า ไม่มีระบบสารสนเทศเพื่อควบคุมวัสดุ การรายงานข้อมูลการเบิกจ่ายวัสดุล่าช้า และการตรวจสอบวัสดุทำได้ยาก

ผลการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบโปรแกรมสำเร็จรูปภาพรวมและเครื่องมือทดสอบระบบ ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้โปรแกรมทางด้านตารางคำนวณ หรือที่เรียกว่า เสปรดชีต (Spreadsheet) ในการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง งานหน้าใบสำคัญเบิกเงินนอกงบประมาณ หนังสืออนุมัติเบิกจ่าย ใบเสร็จรับเงิน แบบติดผนึกใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี ใบตรวจรับพัสดุ/ใบตรวจรับการจ้าง ใบเบิกพัสดุ และใบเบิก คณะวิทยาการจัดการ จากนั้นทำการทดสอบระบบ โดยใช้วิธีแบบ Black box testing โดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ว่าตรงตามความต้องการหรือไม่ ทำการป้อนข้อมูลทดสอบใช้งาน เพื่อให้ระบบประมวลผลและแสดงผลที่ได้จากการทำงานว่ามีความถูกต้องหรือไม่ จากนั้นเปิดใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างจริง จำนวน 1 เดือน โดยให้กลุ่มประชากรทดลองใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และประเมินคุณภาพของโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยัน นิลทะราช (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ระบบสารสนเทศมีคุณสมบัติในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ การนำข้อมูลเข้าระบบ การค้นหาข้อมูล และการสรุปผลข้อมูล ครอบคลุมการควบคุมวัสดุในด้านการลงบัญชีเพื่อควบคุมวัสดุ ข้อมูลด้านการเก็บรักษาวัสดุ ข้อมูลด้านการเบิกวัสดุ ข้อมูลด้านการจ่ายวัสดุ ซึ่งประกอบด้วย โมดูลสำหรับผู้ใช้งาน 4 กลุ่ม คือ โมดูลสำหรับเจ้าหน้าที่พัสดุ โมดูลสำหรับหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ โมดูลสำหรับหัวหน้าหน่วยงาน และโมดูลสำหรับผู้ดูแลระบบประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ โดยผู้เชี่ยวชาญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัตญา ทับทิม (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานพัสดุสำนักงาน โดยใช้โปรแกรมทะเบียนวัสดุสำนักงาน สำหรับสำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า กระบวนการดำเนินงานการพัฒนาระบบการเบิก-

จ่ายวัสดุสำนักงานด้วยโปรแกรมทะเบียนวัสดุสำนักงาน ทำให้การควบคุมการลงทะเบียนวัสดุ การเบิกจ่ายวัสดุ การบำรุงรักษาวัสดุ และการตรวจสอบวัสดุ สอดรับการควบคุมวัสดุสำนักงานคอมพิวเตอร์

ผลการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

จากผลการประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยภาพรวมผลการประเมินประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติระดับมากที่สุด จำแนกตามการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมสำเร็จรูป 3 ด้าน พบว่า ด้านความสะดวกในการใช้งาน (Usability test) มีคะแนนการประเมินประสิทธิภาพสูงที่สุดอันดับที่หนึ่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับ โปรแกรมสำเร็จรูปมีใช้งานระบบได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง การออกแบบหน้าจอง่ายต่อการใช้งาน ขนาดเมนูมีสัดส่วนที่ชัดเจน อันดับที่สอง ด้านฟังก์ชันการใช้งาน (Functional requirement test) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับ โปรแกรมสำเร็จรูปมีความสามารถของระบบในการแสดงผลข้อมูล และความสามารถของระบบในการประมวลผลข้อมูล และอันดับที่สาม ด้านความถูกต้องในการทำงาน (Functional test) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับ โปรแกรมสำเร็จรูปมีความถูกต้องในการประมวลผล และมีความถูกต้องของการนำข้อมูลเข้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลเดช พิชญ์ประเสริฐ (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานพัสดุผ่านคลาวด์คอมพิวเตอร์ โรงเรียนโพธิ์ธาตุประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ศรีสะเกษ พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพระบบงานพัสดุผ่านคลาวด์คอมพิวเตอร์ โดยใช้การประเมินแบบ Black box testing พบว่า ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบงานพัสดุอยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินโดยผู้ใช้งานอยู่ในระดับดี ผลการประเมินระบบงานเชิงคุณภาพ เป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยัน นิลทะราช (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security test) อยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability test) อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบงานพัสดุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า สภาพปัจจุบันคณะวิทยาการจัดการมีการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ด้านการใช้งาน (ขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือจ้าง) อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติระดับมาก โดยกรอกข้อมูลลงในแบบฟอร์ม จึงเกิดความผิดพลาดบ่อยครั้ง จึงความต้องการโปรแกรมสำเร็จรูปจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสะดวกและลดขั้นตอนการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้าง โดยผู้วิจัยได้นำผลของปัญหาการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างและความต้องการโปรแกรมสำเร็จรูป ไปออกแบบโปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอนการพัฒนาซอฟต์แวร์แบบพื้นฐานที่เรียกว่า วงจรการพัฒนา ระบบสารสนเทศ Database Systems Development Life Cycle: SDLC) และผลการประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูป ด้านฟังก์ชันการใช้งาน (Functional requirement test) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ คณาจารย์ภายในคณะและหน่วยงานอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านฟังก์ชันการใช้งาน ประเด็นที่ผู้ใช้คำนึงถึงมากที่สุด คือ 1) ความสามารถของระบบในการแสดงผลข้อมูล และ 2) ความสามารถของระบบในการประมวลผลข้อมูล ดังนั้น ควรพัฒนาระบบให้สามารถแสดงผลข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลให้มีความเสถียรมากยิ่งขึ้น

2. ด้านความถูกต้องในการทำงาน ประเด็นที่ผู้ใช้คำนึงถึงมากที่สุด คือ 1) ความถูกต้องในการประมวลผล และ 2) ความถูกต้องของการนำข้อมูลเข้า ดังนั้น ในการจัดทำระบบควรพัฒนาให้มีการนำข้อมูลและรายงานผลความถูกต้องของข้อมูลให้กับผู้ใช้งานระบบทราบได้

3. ด้านความสะดวกในการใช้งาน ประเด็นที่ผู้ใช้ควรคำนึงถึงมากที่สุด คือ 1) ใช้งานระบบได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง และ 2) การออกแบบหน้าจอง่ายต่อการใช้งาน ดังนั้น ควรพัฒนาระบบให้มีปรับรูปแบบ หน้าจอการใช้งานที่เข้าใจง่าย สะดวกในการใช้งาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเป็นระบบโปรแกรมสำเร็จรูปมากขึ้นเพื่อสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อัตโนมัติ

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง. (2564). ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. สืบค้นจาก <http://www.gprocurement.go.th/>.

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2566). รายงานการประเมินตนเองระดับคณะ ประจำปีการศึกษา 2565. เลย: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: บิสนิต อาร์ทแอนดี.

ผาณิต นิตินนท์ประภาส. (2560). การบริหารพัสดุ. สืบค้นจาก http://www.acc.msu.ac.th/newsEventAccbiz/Event/Upjournal/Journal25_id232.pdf.

พลเดช พิชญ์ประเสริฐ. (2561). การพัฒนาระบบงานพัสดุผ่านคลาวด์คอมพิวเตอร์ โรงเรียนโพธิ์ธาตุประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

สุกัญญา ทับทิม. (2562). การพัฒนาระบบงานพัสดุนำพนักงาน โดยใช้โปรแกรมทะเบียนวัสดุสำนักงาน สำหรับสำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, *วารสารวิชาการจัดการ*, 6(2), 49-58.

สุรียัน นิลทะราช. (2562). การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ และเทคโนโลยี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

โอบาส เอียมสิริวงศ์. (2555). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.

Edmonds, W. A., and Kennedy, T. D. (2013). *An Applied Reference Guide to Research Designs: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*, London: Sage.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

Influencing Factors on the Supplies Administration Efficiency of Municipalities in Area of Mueang Udon Thani District

ธนวัฒน์ อุดมเจริญไมตรี¹ ธนวิทย์ บุตรอุดม²Thanawat Udomcharoenmaitri¹ Thanawit Butrudom²

Corresponding Author's Email: bankthanawatudom@gmail.com

(Received: January 30, 2024; Revised: April 30, 2024; Accepted: May 2, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ประชากร คือ พนักงานเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จำนวน 2,056 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 335 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีในภาพรวมมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการบริหารองค์กร ด้านการกำหนดความต้องการ ด้านบุคลากร และด้านการวางแผน ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ได้แก่ ด้านการบริหารองค์กร ด้านการกำหนดความต้องการ ด้านการวางแผน ด้านบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการพัฒนา คือ การสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน กำหนดเรื่องการจัดหาพัสดุที่เหมาะสม วางแผนการปฏิบัติการจัดซื้อจัดจ้างที่ตรงความต้องการขององค์กร ส่งเสริมทักษะความรู้ด้านงานพัสดุให้กับผู้ปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ เทศบาล

Abstract

The research purposes were to study: 1) The supplies administration efficiency of municipalities in area of Mueang Udon Thani District; 2) Influencing factors on the supplies administration efficiency of municipalities in area of Mueang Udon Thani District; and 3) The guidelines for developing the supplies administration of municipalities in area of Mueang Udon Thani District. This research was the quantitative research. The population was the 2,056 municipal officers in in area of Mueang Udon Thani District; the sample group was the 335 officers. The data analysis statistics were the Pearson's correlation coefficient analysis, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were: 1) The supplies administration efficiency of municipalities in area of Mueang Udon Thani District found the overall of correlation was the moderate level with positive direction on the supplies administration of municipalities in area of Mueang Udon Thani District at statistical significance level .05 consisted of the organizational administration aspect, the needs determination aspect, the personnel aspect, and the planning aspect, respectively. 2) The influencing factors on the supplies administration efficiency of municipalities in area of Mueang Udon Thani District consisted of the organizational administration aspect, the needs determination aspect,

¹ นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Master's Student, Public Administration Graduate School, Major of Public Administration, Udon Thani Rajabhat University

² Lecturer, Public Administration, Udon Thani Rajabhat University

the planning aspect, and the personnel aspect at statistical significance level .05; and 3) The development guidelines were: creating the good working attitude, determine the appropriate procurement of supplies, plan procurement operations that meet the needs of the organization, and promote skills and knowledge in supplies work to operators.

Keywords: influencing factors, supply administration efficiency, municipality

ความเป็นมาของปัญหา

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535) รวมทั้งระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับพัสดุทั้งหมด ได้กำหนดแนวคิดหรือหลักการในการจัดหาพัสดุไว้ โดยกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานในการจัดหาพัสดุ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการในระเบียบนี้ เพื่อให้งานด้านการจัดซื้อบริหารพัสดุทรัพย์สินของภาครัฐเป็นไปในทางเดียวกัน โดยมีหลักเกณฑ์กลางมาตรฐานให้องค์กรรัฐทุกพื้นที่ใช้ยึดถือ มุ่งมั่นในการเปิดเผยมากขึ้นในด้านข้อมูลต่อประชาชน เพื่อความเป็นธรรมแข่งขันอย่างโปร่งใสที่สุด มีการทำงานจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงด้านเป้าประสงค์ก่อนเป็นสำคัญ นำมาซึ่งการคุ้มครองค่าของการจ่ายใช้เงิน การวางแผนปฏิบัติงาน มีการประเมินผลดำเนินงาน ทำให้ทำงานจัดจ้างมีประสิทธิภาพ พร้อมเสริมภาคส่วน คนทั่วไปให้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมเพื่อตรวจสอบการซื้อจัดจ้าง จะได้ป้องกันปัญหาที่จะเกิดทุจริตไม่เป็นธรรมมิชอบในสวนรัฐ

การบริหารงานพัสดุเป็นงานที่มีความเสี่ยงในเรื่องที่จะเกิดข้อผิดพลาดเนื่องจากเป็นงานที่มีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการเพิ่มเติมปรับปรุงกฎหมายอยู่ตลอดเวลา เจ้าหน้าที่พัสดุต้องติดตาม ศึกษาปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถปฏิบัติงานโดยยึดหลักบริหารพัสดุ ด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรม เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ช่วยลดความเสี่ยงในการทำงาน ทั้งนี้จากรายงานข้อสังเกตของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี มีการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการบริหารพัสดุโดยทั่วไปพบว่า การสำรวจความต้องการใช้พัสดุในแต่ละปีงบประมาณ การจัดทำและวางแผนจัดซื้อจัดจ้าง ยังมีบางส่วนไม่ครอบคลุม การจัดซื้อจัดจ้างมีขั้นตอนการปฏิบัติมาก ขาดความยืดหยุ่นคล่องตัว ไม่สามารถตอบสนองงานเร่งด่วนได้ และส่วนของการบริหารพัสดุ ด้านทำเลที่ตั้งเก็บทรัพย์สินขาดความเหมาะสมในบางพื้นที่ มีโอกาสเกิดความเสี่ยงต่อการควบคุมดูแลพัสดุ และจากการศึกษาของ ชูติมา สีสวัสดิ์ (2559) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการใช้บริการงานพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นกัน พบว่า ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ยังไม่ได้เปิดกว้างด้านบริหารงานทรัพย์สินพัสดุ และมิได้เปิดโอกาสแก่ผู้ทำงานด้านนี้ชี้แจงปัญหาของงาน บางครั้งเมื่อดำเนินเสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่ทำเอกสารไม่ถูกตามขั้นตอน การแต่งตั้งมอบหมายตำแหน่งเจ้าหน้าที่พัสดุไม่เหมาะสม ขาดส่วนของการร่วมมือประสานหน้าที่งานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่พัสดุในการขอให้จัดหาพัสดุให้ เจ้าหน้าที่บ่อยครั้งที่ไม่แจ้งรายงานผลตรวจสอบแก่ผู้บังคับบัญชาทราบ และในส่วนของงานเบิกจ่ายล่าช้า มีขั้นตอนระเบียบเกินไป ไม่มีการชี้แจงความรู้ เรื่องของการรักษาบำรุงทรัพย์สินพัสดุให้ถูกวิธีที่ควร หน่วยของผู้ทำพัสดุเก็บทรัพย์สินไม่เป็นที่เป็นทางตามระบบ เวลาต้องการเบิกตามค้นเจอยาก ขาดบุคลากรที่มีทักษะชำนาญ องค์กรไม่สามารถหาที่มาที่ไปของราคาพัสดุในบางรายการ เจ้าหน้าที่ไม่มีการสำรวจทรัพย์สินพัสดุเสื่อมชำรุดอย่างถี่ถ้วนเพื่อจำหน่ายออก

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่างานด้านพัสดุเป็นงานที่มีความเสี่ยงในเรื่องของการเกิดข้อผิดพลาดเนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง มติคณะรัฐมนตรี รวมทั้งแนวปฏิบัติของทางราชการที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ทำให้ผู้ที่รับผิดชอบงานด้านพัสดุต้องหมั่นศึกษาติดตามและเป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย ด้านการยืม ด้านการบำรุงรักษาการตรวจสอบ และด้านการจำหน่ายพัสดุ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทำความเข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ และจากปัญหาการบริหารงานพัสดุที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นฝ่ายพัสดุของเทศบาลเมืองอุดรธานี ต้องหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ปัญหานั้นให้หมดไป เพื่อการปฏิบัติงานพัสดุให้บรรลุเป้าหมายตามประสิทธิผลที่ตั้งไว้ และนำผลที่ได้ไปเป็น

ข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางาน รวมทั้งลดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่พัสดุให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านการวางแผน ด้านงบประมาณ ด้านการกำหนดความต้องการ และด้านการบริหารองค์กร มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประเภทของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยทำการศึกษาวิจัยการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยบุคลากร 2) ปัจจัยการวางแผน 3) ปัจจัยงบประมาณ 4) ปัจจัยการกำหนดความต้องการ และ 5) ปัจจัยการบริหารองค์กร และศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ตามกรอบแนวคิดการบริหารพัสดุ พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (กระทรวงการคลัง, 2560) จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย 2) ด้านการยืม 3) ด้านการบำรุงรักษา ตรวจสอบ และ 4) ด้านการจำหน่าย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จำนวน 2,056 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้อยู่ของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ (e) .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 335 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งได้สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการดำรงตำแหน่ง และระยะเวลาประสบการณ์ปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานพัสดุ โดยแบ่งออก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการวางแผน ด้านงบประมาณ ด้านการกำหนดความต้องการ และด้านการบริหารองค์กร โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert (1961) และได้กำหนดมาตราส่วนประมาณค่าของแบบสอบถามเป็น 5 ลำดับ โดยข้อคำถามมีลักษณะเชิงบวก

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเก็บบันทึกเบิกจ่าย ด้านการยืม ด้านการบำรุงรักษาตรวจสอบ และด้านการจำหน่าย แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

4. การวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

4.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับ นิยามหรือกรอบแนวคิดทฤษฎี (Content Validity Index: CVI) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องและเลือกข้อคำถามที่มีค่า $CVI \geq 0.80$ มาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม (สำนักการวิจัยแห่งชาติ (วช.), 2559) ซึ่งได้ค่า CVI แยกตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านบุคลากร = 1.00, ปัจจัยด้านการวางแผน = 1.00, ปัจจัยด้านงบประมาณ = 1.00, ปัจจัยด้านการกำหนดความต้องการ = 1.00, ปัจจัยด้านการบริหารองค์กร = 0.93, ประสิทธิภาพด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย = 1.00, ประสิทธิภาพด้านเยี่ยม = 1.00, ประสิทธิภาพด้านการบำรุงรักษา ตรวจสอบ = 1.00, ประสิทธิภาพด้านการจำหน่ายพัสดุ = 1.00

ซึ่งคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ $CVI = 0.99$ หมายถึง ความสอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับดี

4.2 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน จากนั้นคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี หาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha's coefficient - α) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ≥ 0.78 (Cronbach, 1951) ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับได้ผลค่า $\alpha = 0.97$ หมายถึง แบบสอบถามข้อนี้มีความเชื่อมั่นในระดับสูง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง นั้นจำแนกโดยการสุ่มโควตาแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัยและตอบข้อซักถามของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ สมบูรณ์มากที่สุด จากนั้นนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ต้อง กำหนดรหัสให้กับตัวแปร เพื่อป้องกันข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทาง สถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับประมวลผลทางการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) มีดังนี้

6.1 ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบัน และความสัมพันธ์ปัจจัยในการบริหารงานพัสดุ จะปฏิเสธสมมติฐานหลักก็ต่อเมื่อ r มีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า .05 โดยใช้ เกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560)

6.3 สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise multiple linear regression) เพื่อวิเคราะห์การ ถดถอยพหุคูณระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 102 คน (ร้อยละ 30.45) และเพศหญิง จำนวน 233 คน (ร้อยละ 69.55) ส่วนใหญ่มี อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 97 คน (ร้อยละ 28.96) รองลงมาคืออายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 64 คน (ร้อยละ 26.96) มีอายุ ระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 85 คน (ร้อยละ 25.37) และมีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 64 คน (ร้อยละ 19.10) ส่วนใหญ่มี การศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 148 คน (ร้อยละ 44.18) รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 116 คน (ร้อยละ 34.63) ระดับปริญญาโท จำนวน 65 คน (ร้อยละ 19.40) และปริญญาเอก จำนวน 6 คน (ร้อยละ 1.79) ส่วนใหญ่มีตำแหน่ง พนักงานจ้าง จำนวน 134 คน (ร้อยละ 40) รองลงมาคือ ตำแหน่งข้าราชการประเภททั่วไป จำนวน 108 คน (ร้อยละ 32.24) ตำแหน่งข้าราชการประเภทวิชาการ จำนวน 54 คน (ร้อยละ 16.12) ข้าราชการประเภทอำนวยการท้องถิ่น จำนวน 19 คน (ร้อยละ 5.67) ข้าราชการประเภทบริหารท้องถิ่น จำนวน 5 (ร้อยละ 1.49) และลูกจ้างประจำ จำนวน 15 คน (ร้อยละ 4.48) ส่วนใหญ่มี ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 155 คน (ร้อยละ 46.27) รองลงมาคือ 10-20 ปี จำนวน 116 คน (ร้อยละ 34.63) และ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 64 คน (ร้อยละ 19.10) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีในภาพรวม

ปัจจัยการบริหารงานพัสดุ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ด้านบุคลากร	4.14	0.56	มาก	3
ด้านการวางแผน	4.11	0.80	มาก	4
ด้านงบประมาณ	3.65	1.23	มาก	5
ด้านการกำหนดความต้องการ	4.31	0.56	มากที่สุด	2
ด้านการบริหารองค์กร	4.33	0.59	มากที่สุด	1
รวม	4.11	0.50	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาคือ ด้านการกำหนดความต้องการ ($\bar{X} = 4.31$) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.14$) ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 4.11$) และด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.65$) ตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานพัสดุในภาพรวม

ประสิทธิภาพ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ด้านการเก็บ บันทึก เบิกจ่าย	4.33	0.63	มากที่สุด	2
ด้านการยืม	4.12	0.71	มาก	4
ด้านการบำรุงรักษา ตรวจสอบ	4.43	0.50	มากที่สุด	1
ด้านการจำหน่ายพัสดุ	4.23	0.47	มากที่สุด	3
รวม	4.28	0.44	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการบำรุงรักษา ตรวจสอบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมาด้านการเก็บ บันทึก เบิกจ่าย ($\bar{X} = 4.33$) ด้านการจำหน่ายพัสดุ ($\bar{X} = 4.23$) และด้านการยืม ($\bar{X} = 4.12$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี

ปัจจัยที่ส่งผล	ประสิทธิภาพ		
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)	P-value	ระดับความสัมพันธ์
ด้านบุคลากร	.553**	< .01	ปานกลาง
ด้านการวางแผน	.439**	< .01	ปานกลาง
ด้านงบประมาณ	.148**	< .01	ต่ำ
ด้านการกำหนดความต้องการ	.687**	< .01	ปานกลาง
ด้านการบริหารองค์กร	.699**	< .01	ปานกลาง

หมายเหตุ: ** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในภาพรวม เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านการบริหารองค์กร ($r = 0.699$, $p\text{-value} < .01$) ด้านการกำหนดความต้องการ ($r = 0.687$, $p\text{-value} < .01$) ด้านบุคลากร ($r = 0.553$, $p\text{-value} < .01$) และด้านการวางแผน ($r = 0.439$, $p\text{-value} < .01$) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ ด้านงบประมาณ ($r = 0.148$, $p\text{-value} < .01$) มีความสัมพันธ์ระดับต่ำทางบวกกับเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ

3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขต อำเภอเมืองอุดรธานี

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	B	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.210		8.797	.000
ด้านการบริหารองค์กร (Management)	0.268	.356	7.405	.000
ด้านการกำหนดความต้องการ (Need)	0.233	.296	5.843	.000
ด้านการวางแผน (Planning)	0.099	.180	4.858	.000
ด้านบุคลากร (Personnel)	0.120	.152	3.484	.001

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี สามารถสรุปการทดสอบสมมติฐาน ได้ดังนี้

สมมติฐานปัจจัยด้านการบริหารองค์กร ด้านการกำหนดความต้องการ ด้านการวางแผน ด้านบุคลากร มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานปัจจัยด้านงบประมาณ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\text{AFFECT} = 1.210 + 0.268\text{MANAGEMENT} + 0.233\text{NEED} + 0.099\text{PLANNING} + 0.120\text{PERSONNEL}$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{\text{affect}} = 0.356_{\text{Management}} + 0.296_{\text{Need}} + 0.180_{\text{Planning}} + 0.152_{\text{Personnel}}$$

จากสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ สามารถอธิบายความหมายได้ว่า ถ้าตัวแปรด้านการบริหารองค์กร ด้านการกำหนดความต้องการ ด้านการวางแผน ด้านบุคลากร มีหน่วยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี เพิ่มขึ้น 0.268, 0.233, 0.099, 0.120 หน่วย ตามลำดับ โดยให้ตัวแปรอื่นๆ มีค่าคงที่

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการบริหารองค์กร มีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีการเข้าใจภาพกว้างในระเบียบกฎหมายของพัสดุบางส่วน แต่มีการปรึกษาร่วมกับเจ้าหน้าที่พัสดุที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ พร้อมหาแนวทางร่วมกันในการบริหารงานพัสดุ พร้อมส่งเสริมให้ความสำคัญในงานด้านพัสดุในเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา พุ่มพวง (2557) พบว่าการบริหารงานพัสดุคืองานบริการที่จะช่วยสนับสนุนงานโครงการต่างๆ ให้ได้ตามเป้าประสงค์ คลอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง ถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องมีศาสตร์และศิลป์มาใช้ในการบริหาร

2. ปัจจัยด้านการกำหนดความต้องการ มีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี แสดงให้เห็นว่า เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีสำรวจความต้องการในแต่ละปี และบันทึกไว้เป็นข้อมูลทุกครั้ง รวมกับดูข้อมูลในอดีตบางส่วนว่าพัสดุใดมีความจำเป็นต้องใช้ ให้เพียงพอต่อการใช้งานในองค์กร เพื่อการดำเนินงานที่คล่องตัวสะดวกรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทธิรา นัยดี และ สมชาย บุญศิริภัสส์ (2558) ให้ว่าการสำรวจความต้องการใช้พัสดุต้องจัดทำเป็นประจำทุกปี เพื่อให้การจัดซื้อพัสดุดำเนินการทันต่อการใช้งานของหน่วยงาน

3. ปัจจัยด้านบุคลากร มีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี แสดงให้เห็นว่า เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีบุคลากรที่จะปฏิบัติหน้าที่พัสดุเข้าใจกฎหมายระเบียบพัสดุที่สำคัญก่อน งานพัสดุเป็นงานที่มาพร้อมความเสี่ยง จึงต้องระมัดระวังทุกขั้นตอนการดำเนินงาน พร้อมกับการศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานจริงทั้งงานในระบบ และหน้างานปฏิบัติงานจริง มีการสอนอบรมงานต่อกันในองค์กร ให้คำปรึกษาแก้ปัญหาพร้อมกัน เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา ทองดี, ภทริยา สมดวง และ พิจิตตรา ทิมกุล (2557) สรุปได้ว่าการบริหารงานพัสดุผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบ และวิธีปฏิบัติงานพัสดุ เนื่องจากการบริหารงานพัสดุเป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกันตั้งแต่ การจัดหา การควบคุม การบำรุงรักษา และการจำหน่าย ผู้รับผิดชอบงานพัสดุจึงต้องมีความเข้าใจในงานเป็นอย่างดี

4. ปัจจัยด้านการวางแผน มีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี แสดงให้เห็นว่า เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีต้องมีแนวทางปฏิบัติงานด้านพัสดุชัดเจน และเสริมสร้างบทเรียนที่เคยพบปัญหาจากการปฏิบัติงานมาเป็นแนวทางป้องกัน จัดทำข้อมูลปฏิบัติงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกครั้งในแต่ละรอบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธิดารัตน์ บุตรราช และ สุปรีย์ พิณจสุนทร (2558) พบว่าสภาพการจัดการงานพัสดุนั้นให้ความสำคัญในงานปฏิบัติอย่างดี แต่ยังขาดการวางแผนในการจัดทำแนวทางปฏิบัติสำหรับการจัดการปัญหาหลักในงานพัสดุ ขั้นตอนการดำเนินงานค่อนข้างซับซ้อน ไม่เอื้ออำนวยในความสะดวกต่อการทำงาน

ส่วนปัจจัยที่ไม่สามารถพยากรณ์การบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ได้แก่ ด้านงบประมาณ แสดงว่า การตั้งงบประมาณบางส่วนยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงขององค์กรได้เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร ยิ่งยึดติดกับการปฏิบัติแบบเดิมๆ อยู่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ เฉลิมชัย อุทการ (2563) ว่าการจัดตั้งงบประมาณที่เหมาะสมควรพิจารณา ความคุ้มค่าจำเป็นก่อนอันดับแรก มีการประมาณการราคาที่เหมาะสมในงบประมาณนั้น เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อองค์กรของรัฐมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานียังไม่สามารถตอบโจทย์การใช้งบประมาณที่คุ้มค่าอย่างแท้จริง ยังมีงบประมาณเกี่ยวกับพัสดุที่ใช้เกินความจำเป็นบางส่วน จึงไม่สามารถพยากรณ์การบริหารงานพัสดุ

ของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีได้ ดังนั้นเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนางานงบประมาณด้วย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) ด้านการบริหารองค์กร 2) ด้านการกำหนดความต้องการ 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านการวางแผน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวก สามารถพยากรณ์การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ได้ร้อยละ 61.00

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ได้แก่ ด้านการบริหารองค์กร ด้านการกำหนดความต้องการ ด้านการวางแผน ด้านบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานี ได้แก่ สร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน กำหนดเรื่องการจัดหาพัสดุที่เหมาะสม วางแผนการปฏิบัติการจัดซื้อจัดจ้างที่ตรงความต้องการขององค์กร ส่งเสริมทักษะความรู้ด้านงานพัสดุให้กับผู้ปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้องค์กรมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านพัสดุร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหารองค์กร เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีควรจัดแนวทางประชุมหารือเรื่องการทำงานด้านการบริหารงานพัสดุเป็นประจำ เพื่อติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงาน

2. ด้านการกำหนดความต้องการ เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีควรลดจำนวนพัสดุที่ต้องการใช้ลงบางส่วน ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการอาจมีมากเกินไป ควรหาจำนวนที่เหมาะสมที่ต้องใช้อย่างแท้จริง

3. ด้านบุคลากร เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีควรสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรในองค์กร พัฒนาทัศนคติในการบริหารงานพัสดุ และสร้างสิ่งที่มีมูลค่าทางใจให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นแรงผลักดันที่ดีในการก้าวหน้าต่อไป

4. ด้านการวางแผน เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีควรสนับสนุนให้บุคลากรจัดทำแผนพัฒนาตนเอง ด้านทักษะที่เกี่ยวข้องในงานพัสดุ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ให้เกิดความชำนาญในสายอาชีพพัสดุ

5. ด้านงบประมาณ เทศบาลเขตอำเภอเมืองอุดรธานีควรควรมีการจัดตั้งงบประมาณที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น วิเคราะห์สิ่งที่จะต้องใช้งบมากที่สุดก่อนเป็นอันดับแรก ควรใช้งบประมาณให้คุ้มค่า ปรับปรุงงบพัสดุให้มีความเหมาะสม และประเมินผลการใช้งบประมาณพัสดุทุกปี เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านงบประมาณอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวจัยเพิ่มเติมในเรื่องการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านพัสดุ ในส่วนราชการอื่นๆ เช่น สำนักงานคลังจังหวัดอุดรธานี

2. ควรมีการศึกษาวจัยเพิ่มเติมในเรื่องการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านพัสดุในหน่วยงานราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

3. ควรมีการศึกษาวจัยเพิ่มเติมเพื่อเปรียบเทียบในเรื่องการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านพัสดุของสำนักงานเทศบาลเขตอำเภอเมือง และสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง. (2560). พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. สืบค้นจาก <http://www.gprocurement.go.th>.
- กาญจนา ทองดีป, ภัทธิยา สมดวง, และ พิชิตตรา ทิมกุล. (2557). รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (รายงานการวิจัย). สงขลา: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- กาญจนา พุ่มพวง. (2557). ความพึงพอใจต่อการให้บริการของกลุ่มงานพัสดุ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เฉลิมชัย อุทการ. (2563). ปัจจัยของการบริหารงานพัสดุที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของนักวิชาการพัสดุในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1), 55-65.
- ชุติมา สีสวัสดิ์. (2559). สภาพปัญหาการใช้บริการงานพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 1(1), 44 – 53.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2560). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.
- ธิดารัตน์ บุตรราช และ สุปรีย์ พิณจสุนทร. (2558). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการงานพัสดุของหน่วยงานภายในคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. รายงานการประชุมวิชาการทางธุรกิจและนวัตกรรมทางการจัดการระดับชาติและนานาชาติ ประจำปี 2558 วันที่ 19-20 กันยายน 2558 วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น/วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักการวิจัยแห่งชาติ (วช.). (2559). รายงานประจำปี 2559 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2535). ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2535. สืบค้นจาก https://www.thakhonyang.go.th/userfile/info/info_36_1124531845.pdf.
- สุทธิรา นัยดีป และ สมชาย นุญศิริเกสซ์. (2558). สภาพปัญหาและ แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Likert, R. A. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสาร

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด โดยปรับปรุงจาก Committee on Publication Ethics: <https://www.publicationethics.org/files/2008%20Code%20of%20Conduct.pdf> โดย ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) รายละเอียดดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1.1 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

1.2 บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย

1.3 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนและบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา

1.4 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

1.5 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เขียน และมีระบบปกป้องข้อมูลส่วนตัวของผู้ประเมินบทความ

1.6 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

1.7 บรรณาธิการควรมีระบบที่ทำให้มั่นใจได้ว่าบทความที่ส่งเข้ามายังวารสาร จะได้รับการปกปิดเป็นความลับในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาประเมิน

1.8 บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ

1.9 บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ

1.10 บรรณาธิการมีหน้าที่จัดการต่อข้อร้องเรียน กรณีมีการร้องเรียนต้องร้องเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรไปที่บรรณาธิการโดยตรงก่อนในขั้นตอนแรกควรทำการร้องเรียนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรต่อบรรณาธิการวารสารโดยตรงหากข้อร้องเรียนไม่ได้รับการแก้ไขเป็นที่น่าพอใจ ก็สามารถยื่นข้อร้องเรียนนั้นต่อคณะกรรมการต้นสังกัดของบรรณาธิการ

2. บทบาทหน้าที่ของผู้เขียน

2.1 บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน

2.2 ผู้เขียนต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาของบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

2.3 หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

2.4 ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมให้สิทธิ์แก่วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในการเผยแพร่ผลงาน และไม่นำ ผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตอบรับการตีพิมพ์กับวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย แล้ว

2.5 ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์ การพิจารณาคูณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความ เป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมิน อย่างแท้จริง

3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

3.4 หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้ง ให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

3.5 ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของ บทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (Research and Development Journal, Loei Rajabhat University) เป็นวารสารที่นำเสนอผลงานบทความทางวิชาการ/บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์ที่หลากหลายสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดทำวารสาร ซึ่งกำหนดตีพิมพ์วารสาร 4 ฉบับ/ปี (รอบ 3 เดือน) บทความทางวิชาการ/บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์ที่จะตีพิมพ์ในวารสารต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และการประสานงานระหว่างผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการเท่านั้น ผู้ประสงค์ส่งผลงานบทความเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ลงในวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สำหรับอาจารย์และพนักงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ต้องชำระค่าธรรมเนียมเรื่องละ 1,000 บาท และบุคคลภายนอก ต้องชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์เรื่องละ 2,000 บาท โดยส่งบทความผ่านระบบออนไลน์เท่านั้น ที่เว็บไซต์ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru> โดยกองบรรณาธิการได้กำหนดเนื้อหาการส่งบทความ เพื่อให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกันดังต่อไปนี้

ส่วนประกอบของบทความ

1. บทความวิจัย/วิทยานิพนธ์

1.1 ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.2 ชื่อ-สกุล และสังกัดของผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ครบทุกคน โดยใส่หมายเลขที่ชื่อผู้เขียนที่เป็นผู้ติดต่อพร้อมอีเมลติดต่อที่ชัดเจน

1.3 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทย)

1.3.1 บทคัดย่อภาษาไทย สรุปเนื้อหาของบทความให้เข้าใจถึงที่มาของการทำวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย ผลที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ความยาวประมาณ 250 คำ

1.3.2 คำสำคัญภาษาไทย จำนวน 3 - 5 คำ (ไม่ใช่วลี หรือ ประโยค)

1.4 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาอังกฤษ)

1.4.1 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ แปลจากบทคัดย่อภาษาไทย โดยให้มีขนาดและเนื้อหาเหมือนกับ บทคัดย่อภาษาไทย

1.4.2 คำสำคัญภาษาอังกฤษ แปลจากคำสำคัญภาษาไทย

1.4.3 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต้องได้รับการตรวจทานภาษาอังกฤษจากผู้เชี่ยวชาญทางภาษาให้ถูกต้องก่อนการส่งบทความขอตีพิมพ์ในวารสาร

1.5 เนื้อเรื่อง

1.5.1 ความเป็นมาของปัญหา ให้อธิบายถึงเหตุผล และชี้ให้เห็นความสำคัญของงานวิจัยที่ทำ

1.5.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ชัดเจน โดยบอกเป็นข้อๆ ตามลำดับความสำคัญ

1.5.3 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุประเภทการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.4 ผลการวิจัย ให้แสดงผลจากการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจมีภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง หรือการสื่อในลักษณะอื่นๆ ที่ผู้อ่านดูแล้วเข้าใจ

1.5.5 อภิปรายผล อภิปรายให้ผู้อ่านเห็นความสัมพันธ์และความเป็นไปได้ของผลการศึกษา สนับสนุนหรือคัดค้านทฤษฎี เปรียบเทียบหรือตีความเพื่อเน้นความสำคัญของงานให้เข้าใจง่ายที่สุด

1.5.6 สรุปผลการวิจัย ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัย ความยาวประมาณ 150 คำ

1.5.7 ข้อเสนอแนะ ให้แนะนำการนำผลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และแนะนำเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1.5.8 เอกสารอ้างอิง ให้ระบุชื่อเอกสารที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง (คนไทย) หรือ ตัวอักษรนามสกุลผู้แต่ง (คนต่างชาติ) และการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความต้องสอดคล้องกัน ดังรูปแบบที่อธิบายไว้ในข้อ 3

2. บทความทางวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ชื่อ-สกุล และสังกัดของผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษให้ครบทุกคน โดยใส่หมายเลขที่ชื่อผู้เขียนที่เป็นผู้ติดต่อพร้อมอีเมลติดต่อที่ชัดเจน

2.3 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทย)

2.3.1 บทคัดย่อภาษาไทย สรุปความเป็นมาของสิ่งที่นำเสนอ และสรุปภาพรวมทั้งหมดของบทความ ความยาวประมาณ 250 คำ

2.3.2 คำสำคัญภาษาไทย จำนวน 3 - 5 คำ (ไม่ใช่วลี หรือ ประโยค)

2.4 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาอังกฤษ)

2.4.1 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ แปลจากบทคัดย่อภาษาไทย โดยให้มีขนาดและเนื้อหาเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย

2.4.2 คำสำคัญภาษาอังกฤษ แปลจากคำสำคัญภาษาไทย

2.4.3 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต้องได้รับการตรวจทานภาษาอังกฤษจากผู้เชี่ยวชาญทางภาษาให้ถูกต้องก่อนการส่งบทความขอตีพิมพ์ในวารสาร

2.5 เนื้อเรื่อง

2.5.1 ความนำ ควรประกอบด้วย

1) ความเป็นมาหรือภูมิหลังหรือความสำคัญของเรื่องที่น่าสนใจ

2) วัตถุประสงค์ของการนำเสนอบทความที่ต้องการให้ผู้อ่านทราบเรื่องอะไรบางอย่าง ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับเรื่องหรือเนื้อหาของบทความ

3) ขอบเขตของเรื่องที่น่าสนใจ ระบุกรอบในการอ่านโดยการเขียนขอบเขตเพื่อบอกให้ผู้อ่านทราบและเข้าใจตรงกัน

4) คำจำกัดความ ควรระบุไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหากคำเหล่านั้นมีความหมายที่แตกต่างจากคำทั่วไป หรือคำที่ผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจความหมาย

2.5.2 เนื้อหา ต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.5.3 บทสรุป ข้อสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากเนื้อหา/เนื้อเรื่อง ความยาวประมาณ 150 คำ

2.5.4 เอกสารอ้างอิง ให้ระบุชื่อเอกสารที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง (คนไทย) หรือ ตัวอักษรนามสกุลผู้แต่ง (คนต่างชาติ) และการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความต้องสอดคล้องกัน

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับ

ให้พิมพ์ต้นฉบับโปรแกรม Microsoft Word ชนิดอักษร Cordia New หรือ Cordia UPC แบบ 1 คอลัมน์ โดยใช้ขนาดตัวอักษร 14 ปกติ จำนวนหน้า 7-15 หน้า ขนาดกระดาษ A4 (210 x 297 mm) ระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบน 2.1 ซม. ส่วนด้านล่าง ด้านซ้าย และด้านขวา มีระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 2 ซม. การเว้นวรรคระหว่างประโยคให้เคาะเว้นวรรค 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดแต่ละรายการดังต่อไปนี้

- ชื่อเรื่อง** ขนาดตัวอักษร 17 ตัวหนา จัดไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
- ชื่อผู้เขียน** ให้ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ปกติ ไว้ขอบด้านขวาหน้ากระดาษ
- คำสำคัญ (Keywords)** หัวข้อหลักในหัวข้อบทความให้ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา เนื้อหาของคำสำคัญ ให้ใช้ขนาดตัวอักษร 15 ปกติจัดชิดขอบกระดาษด้านขวา
- ชื่อหัวข้อหลักและรอง** หัวข้อหลักในหัวข้อบทความให้ใช้ขนาดตัวอักษร 15 ตัวหนา ชิดขอบด้านซ้ายของคอลัมน์และหัวข้อย่อยให้ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา ชิดขอบด้านซ้ายของคอลัมน์
- รูปแบบและตาราง** ชื่อตารางให้จัดวางบนตารางโดยใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา จัดให้ชิดขอบด้านซ้ายของคอลัมน์ ส่วนคำบรรยายรูปภาพจัดไว้ให้อยู่ใต้รูปภาพ
- ความห่างระหว่างข้อความ** การเว้นวรรคระหว่างประโยคให้เคาะเว้นวรรค 2 ครั้ง กรณีที่ขึ้นหัวข้อใหม่ (หัวข้อหลัก) ให้กด Enter 2 ครั้ง กรณีที่ขึ้นหัวข้อใหม่ (หัวข้อย่อย) ให้กด Enter 1 ครั้ง

การอ้างอิงเอกสาร

1. การลงรายการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

ให้ใช้ระบบนาม-ปี ทั้งผู้แต่งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยแยกเป็น

1.1 ข้อมูลนาม-ปี **อยู่หน้าข้อความ** ชื่อผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของข้อความ ใส่ปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บ ตามรูปแบบ

ชื่อ – สกุล (ปีพิมพ์) / Surname (Date) โดยไม่ต้องใส่เลขหน้า ยกเว้นการอ้างอิงแบบคัดลอกข้อความในเครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) เท่านั้น

ในกรณีที่ผู้แต่งมีจำนวนผู้แต่ง 3 คนให้ลงชื่อทุกคน มีคำว่า “และ” (“and” ในกรณีเป็นผู้แต่งชาวต่างประเทศ) เชื่อมคนสุดท้าย และคั่นแต่ละคนด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ส่วนในกรณีที่ผู้แต่ง 4 คนขึ้นไป ให้ลงชื่อผู้แต่งคนแรก และคำว่า “และคณะ” (“et al.” ในกรณีเป็นผู้แต่งชาวต่างประเทศ) ต่อท้าย นอกจากนี้ การอ้างอิงงานเดียวกันที่มีผู้แต่งตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป หลังการอ้างอิงครั้งแรกไปแล้ว ให้ลงชื่อผู้แต่งคนแรก และคำว่า “และคณะ” (et al. ในกรณีเป็นผู้แต่งชาวต่างประเทศ) ต่อท้าย เช่น

ชื่อผู้แต่ง	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งแรก)	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไป ในบทความ)	ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไป ในบทความ)
1 คน	วันทนา ทับทิม (2552)	วันทนา ทับทิม (2552)	Brown (2009)	Brown (2009)
2 คน	วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี (2552)	วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี (2552)	Smith and Brown (2009)	Smith and Brown (2009)
3 คน	วันทนา ทับทิม, สมใจ พิมพ์ และ อุษา งามดี (2553)	วันทนา ทับทิม และคณะ (2553)	Smith, Bradley, and Brown (2011)	Smith et al. (2011)
≥ 4 คน	วันทนา ทับทิม และคณะ (2552)	วันทนา ทับทิม และคณะ (2552)	Smith et al. (2009)	Smith et al. (2009)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (มีชื่อย่อที่เป็นทางการ)	สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ (วช., 2555)	วช. (2555)	National University of Singapore (NUS, 2015)	NUS (2015)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (ไม่มีชื่อย่อที่เป็นทางการ)	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2560)	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2560)	Loei Rajabhat University (2003)	Loei Rajabhat University (2003)

1.2 ข้อมูลนาม-ปี อยู่ท้ายข้อความ ซึ่งผู้เขียนไม่ได้อยู่ในข้อความที่อ้าง ใส่ชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ ด้านด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) ไว้ในวงเล็บ วางไว้ท้ายข้อความที่อ้าง เช่น

ชื่อผู้แต่ง	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งแรก)	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไป ในบทความ)	ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไปใน บทความ)
1 คน	(วันทนา ทับทิม, 2552)	(วันทนา ทับทิม, 2552)	(Brown, 2009)	(Brown, 2009)
2 คน	(วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี, 2552)	(วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี, 2552)	(Smith and Brown, 2009)	(Smith and Brown, 2009)
3 คน	(วันทนา ทับทิม, สมใจ พิมพ์ และ อุษา งามดี 2553)	(วันทนา ทับทิม และคณะ, 2553)	(Smith, Bradley, & Brown, 2011)	(Smith et al., 2011)
≥ 4 คน	(วันทนา ทับทิม และคณะ, 2552)	(วันทนา ทับทิม และคณะ, 2552)	(Smith et al., 2009)	(Smith et al., 2009)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (มีชื่อย่อ ที่เป็นทางการ)	(สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ [วช.], 2555)	(วช., 2555)	(National University of Singapore [NUS], 2015)	(NUS, 2015)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (ไม่มีชื่อย่อ ที่เป็นทางการ)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2560)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2560)	(Loei Rajabhat University, 2003)	(Loei Rajabhat University, 2003)

2. การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (อ้างถึงใน)

ในกรณีที่เป็นการอ้างถึงงานที่ถูกอ้างอิงอยู่ในงานเขียนอื่น และประสงค์จะอ้างอิงงานนั้นด้วย ให้ใส่ข้อความเพิ่มว่าอ้างถึงใน ชื่อผู้แต่งงานเขียนแหล่งที่ 2 ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีพิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษใช้ as cited in secondary source author, year และลงรายละเอียดของเอกสารทุติยภูมิในอ้างอิงท้ายบทความ เช่น

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (อ้างถึงใน พนม คลีฉายา, 2542)

Allport's diary (as cited in Nicholson, 2003).

3. การลงรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (Reference)

ใช้การลงรายการอ้างอิงตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association 6th edition) ระบุเฉพาะรายการที่ถูกอ้างอิงในเนื้อหาของบทความเท่านั้น โดยให้เรียงลำดับเอกสารตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง (กรณีภาษาไทย) หรือ นามสกุลของผู้แต่ง (กรณีภาษาอังกฤษ) และเรียงเอกสารภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ แสดงการลงรายการเพื่อเป็นตัวอยางดังนี้

3.1 หนังสือทั่วไป (อ้างอิงทั้งเล่ม)

3.1.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์ ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

3.1.2 ฉบับพิมพ์ มีบรรณานิการ

ชื่อผู้แต่ง (บรรณานิการ). (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์ ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

3.1.3 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์ ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สืบค้นจาก <http://www.xxxxxx>

ตัวอย่าง

ศักดิ์ดา ดาดวง. (2551). เทคโนโลยีมีผลกระทบต่อชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.

มัณฑุสา วัฒนพร (บรรณานิการ). (2542). คู่มือการจัดและตกแต่งสวนในบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 8, เล่ม 2). กรุงเทพฯ: บ้านและสวน.

วีระชัย ณ นคร. (2556). สารานุกรมเรื่องหญ้าแฝก (พิมพ์ครั้งที่ 7). สืบค้นจาก <http://ebook.lib.ku.ac.th/item /2/20170123>

Hogue, A. (2008). *First steps in academic writing* (2nd ed.). NY: Pearson Education.

Chen, A., & Xu, K. (Eds). (2011). *Fabulous furniture*. Hong Kong: Artpower.

Sarrazin, N. (2016). *Music and the Child*. Retrieved from <http://textbooks.opensuny.org/music-and-the-child/>

3.2 บทความหรือบทในหนังสือ

ชื่อผู้แต่งบทความหรือบท. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความหรือบท. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ), ชื่อหนังสือ (หมายเลขหน้าที่ปรากฏบทความ). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

สุปราณี แจ้งบำรุง. (2546). ปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับประจำวัน. ใน สุปราณี แจ้งบำรุง และคณะ (บรรณาธิการ), *ปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับประจำสำหรับคนไทย พ.ศ. 2546* (น. 21-26). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

Haybron, D.M. (2008). Philosophy and the science of subjective well-being. In M. Eid & R. J. Larsen (Eds.), *The science of subjective well-being* (pp. 17-43). New York, NY: Guilford Press.

3.3 หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่องที่แปล [ชื่อต้นฉบับ] (ชื่อผู้แปล, แปล). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.).

ตัวอย่าง

แบร์รี สมาร์. (2555). *มิเชล ฟูโกต์* [Michel Foucault] (จามะรี เชียงทอง และ สุนทร สราญจิต, แปล). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

3.4 บทความวารสาร

3.4.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

3.4.2 ออนไลน์ (มีรหัส DOI – Digital Object Identifier)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ. doi:xx.xxxx

3.4.3 ออนไลน์ (ไม่มีรหัส DOI ให้ลิง URL ของวารสาร)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ. สืบค้นจาก <http://www.xxxx>

ตัวอย่าง

ปิยะวิทย์ ทิพรส. (2553). การจัดการป้องกันและลดสารให้กลิ่นโคลน Geosmin ในผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 24(72), 103-119.

จรรยาลักษณ์ สิริกุลนฤมิตร, และภิญญาดา เมธารมณ. (2561). องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อการสร้างกระแสความนิยมเพลงเกาหลีในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 41(157), 1-20. doi: 10.14456/jba.2018.5

- ดิเรก หงษ์ทอง. (2558). พงศาวดารเขมรใน “นิพนธ์วังหน้า”: ความสำคัญต่อการตีความชีวิตของเจ้านายเขมรพลัดถิ่นในสยาม. *วารสารอาภรณ์ศึกษา* ไซ่ง-สาละวิน, 6(1), 203-222. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/index>
- Siriwongworawat, S. (2003). Use of ICT in Thai libraries: An overview. *Program*, 37(1), 38-43.
- Samorna, S. (2013). Social movements against gold mining. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 88(2013), 299-305. doi:10.1016/j.sbspro.2013.08.509
- Kramanon, R., & Gray, R. (2015). Differentials in happiness among the young old, the middle old and the very old in Thailand. *Journal of Population and Social Studies [JPSS]*, 23(2), 180-192. Retrieved from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jpss/article/view/102342>

3.5 วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ และดุฎิณีพนธ์

3.5.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). *ชื่อวิทยานิพนธ์* (วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุฎิณีบัณฑิต). ชื่อสถาบันที่จบ, เมืองของสถาบันที่จบ.

3.5.2 จากฐานข้อมูลที่สถาบันบอกรับ คลังข้อมูลสถาบัน ฐานข้อมูลพาณิชย์ และเว็บไซต์ส่วนบุคคล

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). *ชื่อวิทยานิพนธ์* (วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุฎิณีบัณฑิต, ชื่อสถาบัน, เมือง, ประเทศ). สืบค้นจาก ระบุชื่อฐานข้อมูล หรือ <http://www.xxxxxx>. (หมายเลขประจำรายการ - ถ้ามี)

ตัวอย่าง

- เข้มทอง ศิริแสงเลิศ. (2540). *การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุฎิณีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กฤษดี ปิยะวัฒน์นนท์. (2546). *โครงสร้างเงินทุนของธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ). สืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- จรัล อุ่นฐิติวัฒน์. (2548). *กลวิธีการถ่ายทอดทางสังคมขององค์การที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันในองค์การสำหรับพนักงานสถาบันการเงินพิเศษของรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุฎิณีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://library.swu.ac.th>
- Nickels, D. W. (2005). *The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study* (Unpublished doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis, TN.
- Li, S. (2000). *Network traffic control and bandwidth management in Internet: A differentiated services case study* (Master's thesis). Retrieved from ProQuest Dissertation and Theses database. (AAT MQ64392)
- DiNicola, M.D. (2004). *Pathological Internet use among college students: The prevalence of Pathological Internet use and its correlates* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://www.ohiolink.edu/etd>

3.6 รายงาน รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ยุวลักษณ์ เวชวิทยาลัง. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลในธุรกิจ SMEs จังหวัดสมุทรปราการ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

Huguet, J. W., & Chamrathirong, A. (Eds.). (2011). *Thailand migration report: Migration for development in Thailand: Overview and tools for policy makers*. Retrieved from http://publications.iom.int/bookstore/free/tmr_2011.pdf

3.7 เอกสารประกอบการนำเสนอในที่ประชุม สัมมนา รายงานการประชุม

3.7.1 บทความที่เผยแพร่ในรายงานการประชุม

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณานุกรม (บรรณานุกรม), ชื่อหัวข้อกลุ่มนำเสนอ (หน้าที่ปรากฏบทความ). doi หรือ ชื่อการประชุม, เมืองที่จัดการประชุม.

3.7.2 บทความที่ออนไลน์ของบทความที่นำเสนอในที่ประชุม

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, เดือน). ชื่อบทความ. บทความนำเสนอในการประชุม..., สถานที่จัดการประชุม. บทความที่สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

3.7.3 บทความ/โปสเตอร์นำเสนอในงานประชุมที่ไม่มีการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นทางการ

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, เดือน). ชื่อบทความ. บทความ หรือ โปสเตอร์นำเสนอในการประชุม..., สถานที่จัดการประชุม.

ตัวอย่าง

สุภัทตร์ ปัญญา, และสมชาย อารยพิทยา. (2560). การพัฒนาบนฐานข้อมูลสมุนไพรรักษาหอบหืดที่บ้านในภาคเหนือตอนบน. ใน สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้, รายงานการประชุมวิชาการ ประจำปี 2560 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ภาคบรรยาย (น. 592-603). การประชุมวิชาการ ประจำปี 2560 มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

Mo, L., และจิตจรดา แสงปัญญา. (2560, พฤษภาคม). ปัญหาครอบครัวในสังคมไทย: ภาพสะท้อนจาก นวนิยายไทย ช่วง พ.ศ. 2508-2557. บทความนำเสนอ ณ โครงการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5: "งานวิชาการรับใช้สังคม" ในโอกาสครบรอบ 25 ปี ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ. บทความที่สืบค้นจาก <https://hcuconf.hcu.ac.th/download/2017/hcu-conference-2017-abstract-pdf.pdf>

กุลศิริ เตียนศรี, และอชฌา พงศ์พิทักษ์ดำรง. (2557, พฤศจิกายน). How to approach to abnormal pain in children. บทความนำเสนอ ณ การประชุมวิชาการประจำปี 2557: สุขภาพดีสมวัย อนามัยแม่และเด็กในยุค AEC, นครราชสีมา.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture Notes in Computer Science: Vol. 4678. Advanced Concepts for Intelligent Vision Systems* (pp. 97-108). doi: 10.1007/978-3-540-74607-2_9

Liu, S. (2005, May). *Defending against business crises with the help of intelligent agent based early warning solutions*. Paper presented at the Seventh International Conference on Enterprise Information Systems, Miami, FL. Abstract retrieved from http://www.iceis.org/iceis2005/abstracts_2005.htm

Brown, S., & Caste, V. (2004, May). *Integrated obstacle detection framework*. Paper presented at the IEEE Intelligent Vehicles Symposium, Detroit, MI.

3.8 บทความในหนังสือพิมพ์

3.8.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

3.8.2 ออนไลน์

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์. สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

3.8.1 กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนบทความ

ชื่อบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

ชื่อบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อหนังสือพิมพ์. สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

ตัวอย่าง

จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2560, 16 พฤศจิกายน). มหาวิทยาลัยนวัตกรรม. *เดลินิวส์*, น. 8.

ชนัดดา ชินะโยธิน. (2561, 18 ธันวาคม). คุยกับทูตโปแลนด์ ผู้ที่เคย Backpack มาเที่ยวไทย เพราะหลงใหลวิถีชีวิต-ผู้คน และการฝึกความอดทนกับสภาพจราจร. *มติชนสุดสัปดาห์*. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_156170

รื้อฟื้น! อดีตลักษณะชุมชน ทายาทผ้าขาวม้าไทย สร้างผลิตภัณฑ์ระดับห้าดาว!. (2561, 19 ธันวาคม). *ผู้จัดการรายวัน*, น. 5.

Leesa-nguansuk, S., & Sritama, S. (2018, May 25). EU data privacy laws creating local waves. *Bangkok Post*, p. B3.

Judd, J. (2018, December 17). On International Migrants Day, a sea change for Thai fishing?. *The Nation*. Retrieved from <http://www.nationmultimedia.com/detail/opinion/30360513>

Bangkok tops Agoda's 2018 list of Asian destinations. (2018, December 11). *The Nation*. Retrieved from <http://www.nationmultimedia.com/detail/thailand/30360181>

3.9 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์, วันที่ เดือน). ชื่อบทความ. สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

ตัวอย่าง

เนื่อแพร เล็กเฟื่องฟู, วรประภา นาควัชระ, และปภัศสร แสงสุขสันต์. (2560, 2 มิถุนายน). Big Data บอกอะไรได้บ้างเกี่ยวกับตลาดแรงงานไทย. สืบค้นจาก <https://www.pier.or.th/?abridged=big-data-บอกอะไรได้บ้างเกี่ยวกับตลาดแรงงานไทย>

Koh, D. (2018, November 4). Spreading digital health initiatives in Thailand with the Khon Kaen Health project. Retrieved from <https://www.healthcareitnews.com/news/spearheading-digital-health-initiatives-thailand -khon-kaen-smart-health-project>

3.10 ผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปีที่ให้สัมภาษณ์, วันที่ เดือน). ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ (ถ้ามี). [สัมภาษณ์]

ตัวอย่าง

สุขสรรค์ ทองดี. (2560, 2 มิถุนายน). ผู้จัดการร้าน ดี ดี จำกัด. [สัมภาษณ์]

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถ.เลย-ชัยคาน ต.เมือง อ.เมือง จ.เลย 42000

Research and Development Institute, Loei Rajabhat University

234 Loei-Chiangkan Road, T.Muang A.Muang, Loei 42000

Tel. 0-4283-5223-8 ext 41141-2, 0-4280-8000 ext 51143 Fax 0-4281-1143

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru>,

E-mail: research_lru@hotmail.com